

საქმი

ბული ბუძნუღიღან თარუშნა,
წინასლოცყვას ჭ ჯმბუნცასრუბი
ღ ა ყ რ თ მ
ბ ა ჩ ა ნ ა ბ რ ე გ უ ა ძ ე შ

გაბრიელის
« ს ა გ რ ი თ ა ს ა მ ა რ ი თ ე ლ »

✕
თბილისი
1964

„ნადიმი“ დიდი ბერძენი ფილოსოფოსის ერთხმად აღიარებული შედეგია (ვინდელბანდი მას უწოდებს „უდიადესს პლატონის მხატვრულ ქმნილებათა შორის“). „ნადიმის“ სიუჟეტური ქარგა მარტივია და ლამაზი. დიალოგს 24 საუკუნის მიღმა გადაყავართ: 416 წ. (ძვ. წ. ა.). ათენი. ახალგაზრდა ტრაგიკოსი აგათონი ნადიმს იხდის გამარჯვების აღსანიშნავად. აქ, ამ ნადიმზე, ერთმანეთს ხვდებიან და სიყვარულზე — ეროსზე საუბრობენ ათენის ინტელექტუალური არისტოკრატის უკეთესი წარმომადგენელი. აქ არის მორცხვი და მოკრძალებული ფედროსი, აქ არიან სოფისტი პავსანია და ექიმი ერიქსიმახოსი, კომედიოგრაფი არისტოფანე და ტრაგიკოსი აგათონი, და ბოლოს, აქვე არიან ბრძენი სოკრატე და მომხიბლავი ჭაბუკი ალკიბიადე. თვითელი მათგანის სიტყვას მკვეთრად გამოხატული ინდივიდუალობის ბეჭედი აზის, თვითელი სიტყვა დასრულებული, დამოუკიდებელი და თავისთავადი ჰიმიია ეროსისადმი, მაგრამ პლატონის გენიალური ხელოვნება უღრმესი შინაგანი კავშირით ჰკრავს მათ, რითაც ერთიანი, მთლიანი ნაწარმოების სახეს ანიჭებს „ნადიმს“. ხოლო ამ ერთიანობის მიზანია გვიჩვენოს ეროსის გენეალოგია, მისი არსი, მისი გვარები, ეფექტები და, დასასრულ, მისი მიზანი.

პლატონის კონცეპციით, სიყვარული სამყაროს ერთიანობის დიდი პრინციპია, უნივერსალური ჰარმონიის, სიკეთისა და მშვენიერების წყარო. სამყაროს მრავალფეროვნებას, საგანთა სიმრავლეს ერთიანობა უღევს საფუძვლად, ხოლო სიმრავლეში თვლუმს მარადიული ტენდენცია პირველადი

ერთიანობისაკენ მიქცევისა და მიბრუნებისა. ამ მარადიულ ლტოლვას, ყოველი არსის, ყოველი სიცოცხლის ამ ინტიმურსა და ნათელ კანონს სიყვარული ჰქვია სახელად.

„ერთი მრავალია და სიყვარულის წყალობით მრავალი ერთიაო“, — ამბობდა ემპედოკლე. სწორედ სიყვარული წარმართავს სასრულსა და წარმავალს უსასრულოსა და წარუღინებლისაკენ. „სიყვარული წყურვილია უკვდავებისა“, — ეუბნება დიოტიმა სოკრატეს. ამრიგად, სიყვარული აქ გვევლინება როგორც უზარმაზარი, კოსმიური ძალა, როგორც „სამყაროს სასიცოცხლო იმპულსი“ (ვინდელბანდი). მაგრამ სასრულისა და უსასრულოს ერთიანობა, პლატონის აზრით, სრულიადაც არ გულისხმობს სასრულისა და სიყვარულის გაქრობას. „პირიქით, ესაა ჰემმარიტი სიცოცხლე, ესაა სიყვარული თავის უკვდავ არსში, თავის იდეაში. კაცთა კავშირი არაა ერთობა, ან, ყოველ შემთხვევაში, ესაა ერთობა, რომელიც განსხვავებას არ გამოირიცხავს. ის, ვისაც უყვარს და ის, ვინც უყვართ, ორნი არიან, რადგან არ კარგავენ თავიანთ მეობას... ერთისა და მრავლის თანაარსებობის ეს მისტერია, რომლის ახსნასაც ამოდ ცდილობს ინტელექტი, პლატონის მიხედვით, სულთა სიყვარულშია განსახიერებული“¹.

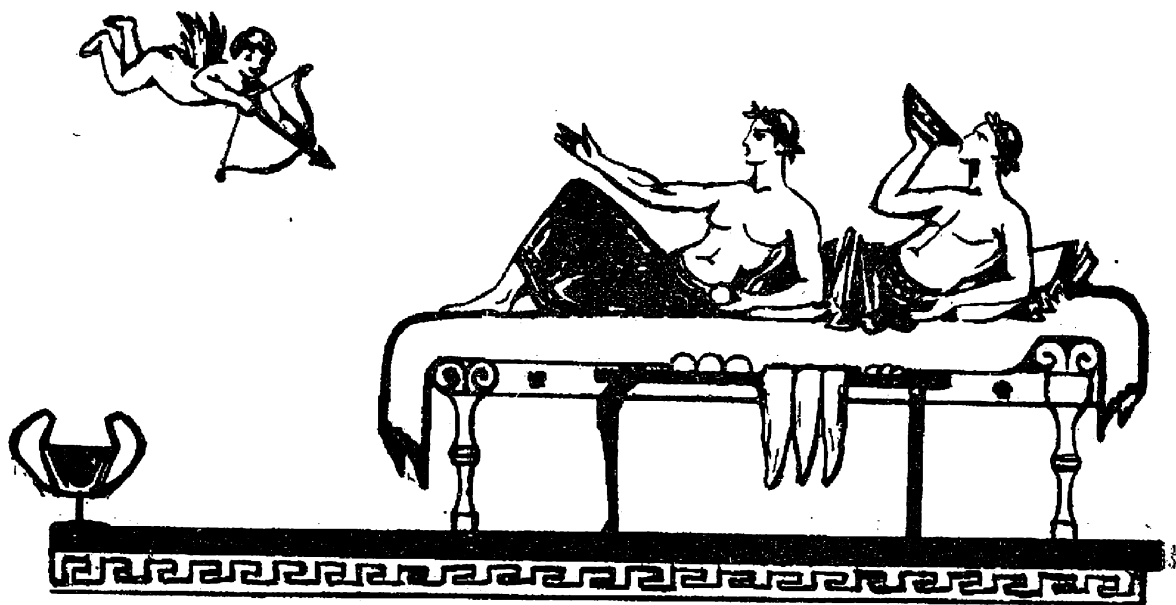
ძველი ლეგენდა გადმოგვცემს: პლატონის მოწაფეთა შორის იყო ვინმე ასტერი, რომელსაც ფილოსოფოსი ასტრონომიას ასწავლიდაო. ეს ასტერი ფრიალ მომხიბლავი ჭაბუკი ყოფილა და მისმა მშვენიებამ ასეთი ლექსი ათქმევინა თურმე პლატონს: „შენ ვარსკვლავებს უმზერ, ჩემო ასტერ; ნეტა შემეძლოს ცად ქცევა, რათა მირიადი თვალთ გიმზირო შენ“. კაცი ცად ვერ იქცევა, მაგრამ „ნადიმი“ გვეუბნება, რომ, როდესაც სიყვარული მოიცავს და წრფელის გზით წარმართავს კაცის ბუნებას, მას შეუძლია ამადლდეს, გაარღვიოს ღრონისა და სივრცის საზღვარი, მისწვდეს ვარსკვლავებს და, ამრიგად, ეზიაროს უმშვენიერესსა და უსათნოესს, უსასრულოსა და დაუსაბამოს.

სიტყვას აღარ გავაგრძელებ. მკითხველს თვითონვე გააცნობს თავს ეს ბრძენი და კეთილი წიგნი.

¹ A. Fouillée, Histoire de la philosophie, Paris, 1893, p. 95—96.

सत्यमेव जयते

I

მე მგონია, თქვენს კითხვას მთლად მოუმაზრებელი არ ვხვდები. ამას წინათ, ფალერონიდან¹ ქალაქისაკენ რომ მოვდიოდი, ერთმა ნაცნობმა შემნიშნა და ხუმრობით მომაძახა:— ჰეი შენ, ფალერონელო², აპოლოდოროს, მოიცა ერთი! — მეც შევჩერდი და დაველოდე. — სწორედ შენ დაგეძებდი წელან, — მითხრა მან, — მინდოდა გამომეკითხა, როგორი სიტყვებით შეამკეს ეროსი იმ ნადიმზე, რომელიც აგათონმა³ გამართა და რომელზეც, სხვებთან ერთად, სოკრატე⁴ და ალკიბიადეც⁵ იყვნენ მიწვეულნი. ფენიქსს, ფილიპეს ფაუსს, ეგამბავი ერთი კაცისთვის უამბუნია, ამ უკანასკნელმა კი მე მიამბო და, თუმცა ხეირიანად ვერა გამაგებინა რა, ის მაინც მითხრა, ყველაფერს უფრო დაწვრილებით აპოლოდოროსისგან შეიტყობო. ჰოდა, ნუ იმეტყვი უარს, რადგან ყველაზე მართებული იქნება შენი მეგობრის⁶ სიტყვები შენვე გვაუწყო. მაგრამ ჯერ ეს მითხარი, — განაგრძო მან, — შენ თვითონ ესწრებოდი ამ ნადიმს თუ არა? — ამაზე მე მივუგე: — ვინც შენ ეგ გაიმბო, თვითონაც არა სცოდნია რა დანამდვილებით, რაკილა ფიქრობ, თითქოს იმ საუბრის შემდეგ, რომელიც შენ გაინტერესებს, იმდენად მცირე დრომ განვლო, რომ მე შე-

შეძლო მას დავსწრებოდი. — მართლაც აგრე ვფიქრობდი, —
მითხრა მან. — ეგ როგორ, — მივუგე მე, — ნუთუ არ იცი, ჩემო
გლავკონ, რომ აგათონს კაი ხანია ათენში ფეხი აღარ დაუდ-
გამს⁷, ხოლო მას შემდეგ, რაც მე სოკრატეს დავუახლოვდი და
ყოველდღე იმის ცდაში ვარ, როგორმე ჩავწვდე ყველაფერს,
რასაც ის ამბობს ან აკეთებს, ჯერ სამ წელსაც არ გაუვლია.
უწინ აქეთ-იქით დავყიალობდი და ჩემი სიცოცხლე უაზროდ
როდი მიმაჩნდა, თუმცა ყველაზე საწყალობელი ვიყავი ქვეყ-
ნად, რადგან ვფიქრობდი, როგორც შენ ფიქრობ ახლა, კაცმა
შეიძლება ყოველგვარ საქმეს მოჰკიდოს ხელი, ოღონდ არა ფი-
ლოსოფიას-მეთქი. — იცი რა? — გამაწყვეტინა მან, — დაცინვა
იქით იყოს და მითხარი, როდის გადიხადა აგათონმა ეგ წვე-
ულება? — მაშინ, როცა ჩვენ ჯერ კიდევ პატარები ვიყავით, —
მივუგე მე, — და როცა აგათონმა თავისი პირველი ტრაგე-
დიით გამარჯვება მოიპოვა⁸. იმ დღეს თავის ქორეგტებთან⁹
ერთად მან სამადლობელი მსხვერპლი შესწირა ღმერთებს,
მეორე დღეს კი ლხინი გადიხადა. — მართლაც რომ ძველი
ამბავი ყოფილა, — თქვა მან, — მაგრამ ვინ გაამბო შენ? იქნებ
თვითონ სოკრატემ? — არა, ვფიცავ ზევსს, — მივუგე მე, —
სოკრატემ კი არა, სწორედ მან, ვინც ეგ ფენიქსს უამბო: იყო
ვინმე არისტოდემოსი¹⁰, კიდათენელი, ტანმორჩილი და მიწყვი-
ტუნამური. ის ესწრებოდა ამ საუბარს და, თუ არ ვცდები, მა-
შინ სოკრატეს ყველაზე მხურვალე თაყვანისმცემლად ითვლე-
ბოდა. სხვათა შორის, ამაზე მე სოკრატესთანაც მისაუბრია და
ორივეს ნაამბობი ზუსტად დამთხვევია ერთმანეთს. — რაღას
უყურებ, — მითხრა გლავკონმა, — დაიწყე ბარემ; ქალაქამდე
გრძელი გზა ფვიძევს და სხვა რა უნდა მთქმელს ან გამგო-
ნეს? — მერე შეღმართს შევუდებო და გზადაგზა დიდხანს
ვსაუბრობდით ყოველივე ამის შესახებ. ასე რომ, როგორც
წელან გეუბნებოდით, შემიძლია თქვენს კითხვაზე პასუხი
გაგცეთ. და თუ ეს თქვენი სურვილიცაა, ხათრს არ გაგიტეხთ.
რადგან ფილოსოფიაზე ლაპარაკი (სულერთია მე ფლაპარაკობ
თუ სხვის ლაპარაკს ვისმენ) ყოველთვის უდიდეს სიამოვნებას
მანიჭებს, იმ სარგებელზე რომ აღარაფერი ვთქვა, რასაც
აქედან გამოველი. ხოლო როდესაც თქვენს ლაპარაკს ვისმენ—

მორჭმულთა და ვერცხლისმოყვარეთა ლაპარაკს — ყოველთვის სევდა მაწვება გულზე და მაშინ მებრალებით თქვენ — ჩემი ცუდმაშვრალი მოყვასნი. იქნებ თვითონაც არანაკლებ საწყალობელი გეჩვენებით და, შესაძლოა, არცა სცდებოდეთ, მაშინ როდესაც მე კი არ მეჩვენებით, არამედ ღრმად ვარ დარწმუნებული, რომ საწყალობელნი ხართ მართლაც.

მე გობარი: — შენ ისევ ის ხარ, აპოლოდოროს, არავის ინდობ, არც სხვებსა და არც საკუთარ თავს და, ალბათ, ყველა უბადრუკად მიგაჩნია სოკრატეს გარდა. ყველაფერი გახელებს: გახელებენ სხვები, გახელებს საკუთარი თავი. გამონაკლისი აქაც სოკრატეა მხოლოდ. არ ვიცი, რატომ შეეგარქვეს შლეგი. ერთი კია, შენი სიტყვებით მუდამ ამართლებ მაგ მეტსახელს.

აპოლოდოროს: — ჩემო ძვირფასო, რაკი ასე ვფიქრობ ჩემზეც და თქვენზეც, ცხადია, შლეგიც ვყოფილვარ და დამთხვეულიც.

მე გობარი: — ახლა ამაზე დავა არ ღირს, აპოლოდოროს. ამას ჯობია თხოვნა შეგვისრულო და გვითხრა, თუ რა ითქვა მაშინ ნადიმზე?

აპოლოდოროს: — რა და... თუმცა, მე შევეცდები თავიდანვე ყველაფერი ისე გადმოგცეთ, როგორც არისტოდემოსმა მიაგზო.

II

სოკრატეს შემთხვევით გადავეყარეო — მიაგზობდა არისტოდემოსი. — კარგად იგანბანილიყო და ფეხთ სანდლები ჩაეცვა, რაც ნაკლებად სჩვეოდა მას. ფეხთზე — აგრე მორთულ-მოკაზმული სად მიხვალ-მეთქი. — აგათონთან მივდივარ ვახშმად, — მიპასუხა მან, — ვუშინ ბრბოის ღრიანცელმა დამაფრთხო და მსხვერპლშეწირვაზე დასწრებას. თავი ავარიდე; დღეისთვის კი შევპირდი, უთუოდ გეწვევი-მეთქი. აგრე გულდასმითაც მიტომ მოვრთულვარ, რომ მშვენიერს მშვენიერად მორთული ვეახლო! შენ კი რას იტყვი, არისტოდემოს, — დაუმატა — მართალია, აგათონს არ უთხოვია მეწვიეო, მაგრამ მე რომ ვთხოვო, ხომ ვერ წამყვები მასთან? — როგორც მიბრძანებ-

მეთქი, — მივუგე მე. — მაშ გავწიოთ ერთად, რათა შევცვალოთ ძველი ანდაზის აზრი და დავამტკიცოთ, რომ კარგ სტუმარს შეუძლია დაუპატიჟებლად მიადგეს კარზე კარგ მასპინძელს². ჰომეროსი ხომ, როგორც ჩანს, არა მარტო ცვლის ამანაზებს კიდევ ამ ანდაზას: იგი გვიხატავს აგამემნონს, როგორც ძალგულოვან მებრძოლს, ხოლო მენელაოსს — როგორც „ჯაბან გეომარს“³ და ეს უკანასკნელი დაუპატიჟებლად მიჰყავს ლხინზე⁴, რომელსაც აგამემნონი იხდის მსხვერპლშეწირვის შემდეგ, ე. ი. უარესი მიჰყავს უკეთესთან. ამაზე მე მივუგე: — ვაითუ ისე სულაც არ გამოვიდეს, როგორც შენ ამბობ, სოკრატე, და, ჰომეროსის თქმისა არ იყოს, მე საბრალლო დაუპატიჟებლად მივადგე კარზე სიბრძნით სახელგანთქმულ კაცს. მაგრამ შენ მეპატიჟები და შენვე მოიფიქრე რამე ჩემს გასამართლებლად, რადგან, იცოდე, იქ პირდაპირ განვაცხადებ, არ ვაპირებდი წამოსვლას, მაგრამ სოკრატემ ძალით წამომიყვანა-მეთქი. — ორნი რომ ვიქნებით, გზადგზა უკეთ მოვიფიქრებთ, რა უნდა ვთქვათ⁵, — მიპასუხა მან, — ახლა კი გავწიოთ.

რაკი ასე გადაწყდა, კვლავ გზას გავუდევით — განაგრძობდა არისტოდემოსი. — გზაში სოკრატე ფიქრს მიეცა და თანდათან ნაბიჯს უკლო. მე დაცდა დავაპირე, მაგრამ მან მიბრძანა წინ მევლო. აგათონის სახლს რომ მივადექი, კარი ღია დამხვდა და, აი, სწორედ აქ, ფრიად სასაცილო მდგომარეობაში აღმოვიჩნდი. მყისვე გამომეგება ერთი მსახურთაგანი და პირდაპირ იქ შემიყვანა, სადაც სხვა სტუმრები უკვე მისხდომოდნენ სუფრას. — სწორედ რომ დროზე მოხველ, არისტოდემოს, — წამოიძახა აგათონმა ჩემი დანახვისთანავე, — თუ სხვა რამისთვის გარჯილხარ, კეთილინებე და ეგ საქმე შემდეგისათვის გადასდე. მე გუშინაც ვაპირებდი შენს დაპატიჟებას — გეძებდი და ვერ ვნახე ფერსად. მაგრამ, სოკრატე რატომ არ მოგყავს თან? — მე უკან შევბრუნდიო, — ყვებოდა არისტოდემოსი, — მაგრამ ვაი ამ შებრუნებას: სადაა სოკრატე? — წელან ერთად მოვდიოდით და, მართალი გითხრათ, აქაც სწორედ მან მომიპატიჟა-მეთქი, — მივუგე. — კარგადაც მოქცეულა, — თქვა აგათონმა, — მაგრამ თვითონ სადღაა? — აქამ-

დე უკან მომყვებოდა და მეც ვერ გამიგია, სად უნდა წასულყო-მეთქი, — ვუპასუხე. — ბიჭო, — უბრძანა აგათონმა მონას, — გასწი, მონახე სოკრატე და აქ მოგვიყვანე, შენ კი, არისტოდემოს, — მომიბრუნდა მე, — გთხოვთ დაიკავო ადგილი ერთქსიმახოსის გვერდით.

III

— ვიდრე ჩემს ადგილს დავიკავებდი, მონამ ფეხები დამაბანინაო, — განაგრძობდა არისტოდემოსი. — ამასობაში მეორე მონა მოვიდა და ამბავი მოიტანა — სოკრატე უკან გაბრუნებულა, მეზობლის ჭიშკართან დგას და, თუმცა ვთხოვე, არ ისურვა გამომყოლოდაო. — საკვირველია, დმერთმანი, — თქვა აგათონმა, — წადი, ერთხელ კიდევ სთხოვე და არაფრით უკან გაბრუნებდა არ დაანებო. მაშინ მე ვუთხარი, — ყვებოდა არისტოდემოსი, — არ გინდა, მოეშვით-მეთქი. სოკრატეს აგრე სჩვევია: ხანდახან განმარტოვდება და დგას ასე თავისთვის. მე მგონია დიდხანს აღარ გვალოდინებს, თლონდ მოეშვით, ნუ შეაწყუხებთ. — თუ აგრეა, რა გაეწყობა, — თქვა აგათონმა, — თქვენ კი, ბიჭებო, დატრიალდით, გვიმასპინძლეთ ჩვენ — დანარჩენებს. თქვენის სურვილისამებრ მოგვართვით ყველაფერი. როგორც ყოველთვის, დღესაც თქვენთვის მომინდვია ეგ საქმე. წარმოიდგინეთ, რომ მე და ჩემი მეგობრები თქვენი სტუმრები ვართ და გვემსახურეთ ისე, რომ ჩვენი მადლობა დაიმსახუროთ.

— ამის შემდეგ ნადიმიც დაიწყო, — ყვებოდა არისტოდემოსი, — სოკრატე კი მაინც არ ჩანდა. აგათონმა რამდენჯერმე დააპირა მონოს გაგზავნა სოკრატეს მოსაყვანად, მაგრამ არისტოდემოსმა არ დართო ნება. წინააღმდეგ თავისი ჩვეულებისა, სოკრატეს დიდხანს აღარ დაუგვიანია და, როცა მოვიდა, სტუმრები შუა ჭამაში იყვნენ მხოლოდ. მაშინ აგათონმა, რომელიც შემთხვევით მარტო იჯდა სუფრის კიდეში, წამოიძახა: — აქ მო, ჩემო ძვირფასო, გვერდით მომიჯექ და ამრიგად მაზიარე იმ მაღალ სიბრძნეს, წელან ალაცაფის კართან

რომ მიემთხვიე; რადგან შენ, ალბათ, უკვე ჰპოვე, რასაც ეძებდი, თორემ რა მოგაცვლევინებდა ფეხს იმ ადგილიდან?

სოკრატე გვერდით მიუჯდა აგათონს და ასე უთხრა: — ნეტავი, ორი სულის სიახლოვით მართლაც შეიძლებოდეს ერთი სულიდან მეორეში სიბრძნის გადასხმა, ისევე როგორც წყალი გადაისხმება საფსე თასიდან ცარიელში, როცა მათ მკედით შეაერთებენ ხოლმე¹. სიბრძნეც რომ ამ ბუნებისა იყოს, ბედნიერებად მივიჩნევდი შენს გვერდით ჯდომას, რადგან მაშინ მე ავივსებოდი შენი უხვი და კეთილი სიბრძნით. ჩემი სიბრძნე მჭრქალია და მოჩვენებითი, როგორც სიზმარი, შენი კი ბრწყინვალეა და დიდებული; ამას მოწმობს ის ნათელი შარავანდედი, რომლითაც შემოსა მან შენი ყმაწვილკაცობა და ასე წარგადგინა გუშინ ოცდაათი ათასი ელინის წინაშე.

— ო, რა ძნელია ენა გაქვს, სოკრატე, — თქვა აგათონმა, — მაგრამ მალე დიონისეს მოვუხმობთ მსაჯულად² და დაე მაშინ გამოჩნდეს ორივეს სიბრძნე. მანამდე კი მიირთვი რამე.

IV

როცა ვახშმობას მოიჩინენ, ზედაშე დაღვარეს, ჰიმნი უმღერეს ღმერთს და ყველა საწესო რიტუალი რომ აღასრულებს, დააპირეს სმას შესდგომოდნენ. მაშინ პავსანიამ აიღო სიტყვა: — ჯერ ვითათბიროთ, მეგობრებო, როგორც ვსვამთ ისე, რომ ღვინომ არ გვაფნოს. უნდა გამოგიტყდეთ, რომ გუშინდელი ღრეობის შემდეგ ახლაც მიბრუნს თავი და, ბევრი თქვენგანის მსგავსად, პატარა სულისმოთქმა მესაჭიროება, რადგან გუშინ ერთად ვსვამდით აქ. მაშ იფიქრეთ, როგორც ვსვამთ ისე, რომ ღვინომ არ გვაზიანოს.

აქ არისტოფანემ თქვა: მომწონს შენი თათბირი, პავსანია. ჩვენ მართლაც გვმართებს თავი შევიკავოთ სმისაგან, რადგან მეც მათ რიცხვს ვეკუთვნი, ვინც კინალამ ღვინოში ჩაიხრჩო გუშინ. — კეთილი და პატიოსანი, — თქვა ერიქსიმახოსმა, აკუმენის ვაჟმა, — მაგრამ ჯერ მინდა ერთი თქვენგანის, კერძოდ

აგათონის, აზრი შევიტყო: იქნებ მას ისევ სწყურია ღვინო? —
არა, — უბასუხა მან, — აღარც მე შემიძლია სმა.

— როგორც ჩანს, ჩვენ — მე ჩემს თავს, ფედროსს და
კიდევ ზოგიერთ სხვას ვგულისხმობ, — თქვა ერიქსიმახოსმა, —
ბედმა გაგვიღიმა: თუკი ცნობილი მსმელები უკან იხევთ, ჩვენ
რალა გვეთქმის. სოკრატეზე არაფერს ვამბობ: მისთვის სულ-
ერთია ბევრს დალევს თუ ცოტას, ამიტომ ჩვენი გადაწყვეტი-
ლება ორივე შემთხვევაში ხელს აძლევს მას. მაგრამ რაკი
არავინ მეტისმეტი სმის მომხრე არ არის, მე მგონია, არ
მიწყენთ, თუ გულწრფელად მოვახსენებთ ჩემს აზრს თრობის
შესახებ. მე ექიმი ვარ და გამოცდილებით ვიცი, თუ რა ვნე-
ბის მოტანა შეუძლია თრობას კაცთათვის. ამიტომ, ჩემდა-
თავად, შევეცდები თავი ავარიდო თრობას და სხვებსაც.
ამასვე ვურჩევ, განსაკუთრებით კი მაშინ, თუ წინააღმდეგ
ორგის შემდეგ ისინი ჯერაც არ გამოფხიზლებულან კარგად.

— შენი სიტყვა ხომ კანონია ჩემთვის, ერიქსიმახოს, —
გააწყვეტინა ფედროსმა, მირინუსელმა¹, — განსაკუთრებით,
როცა მედიცინას ეწება საქმე, და, მე მგონია, არც სხვებო
გაგაწყვეტენ ურჩობას, თუ გონების ხმას მიუგდებენ ყურს.

ამის შემდეგ ერთხმად გადაწყვიტეს არ მისძალებოდნენ
ღვინოს და ნელ-ნელა შეჰყოლოდნენ სმას.

V

— რაკი გადაწყდა, — თქვა ერიქსიმახოსმა, — ნებისაებრ
ვსვათ და ღვინო არვის დავაძალოთ, ამიტომ, ჩემის აზრით,
ურიგო არ იქნება თუ გავისტუმრებთ ახლახან შემოსულ
ავლეტრიდას¹; დაე, თავისთვის დაუკრას, ანდა, თუ მოისურ-
ვებს, ქალებთან შევიდეს² და შეაქციოს ისინი. ჩვენ კი დღე-
ვანდელ დღეს საუბარში განვლევთ და, თუ ვნებავთ, შემიძ-
ლია საუბრის თემაც შემოგთავაზოთ. — ეს წინადადება ყვე-
ლას მოეწონა და სთხოვეს მათთვის თავისი აზრი გაენდო.

მაშინ ერიქსიმახოსმა თქვა: — ჩემს სიტყვას ევრიბიდეს
მელანიპესავით დავიწყებ, რადგან ეგ აზრი მე კი არა, ფედ-

როსს ეკუთვნის.³ ფედროსს ხშირად აღწოდებოდა უთქვამს ჩემთვის: — განა უცნაური არ არის, ერიქსიმასოს, რომ პოეტები ხშირად ჰიმნებსა და პეონებს⁴ უძღვნიან სხვა ღმერთებს, ხოლო ეროსის⁵, ეგზომ დიადი და ძალმორჭმული ღმერთის ხოტბა ამდენ პოეტთა შორის ერთსაც არ უთქვამს ჯერ. მიჰხედე დახელოვნებულ სოფისტებს, თავიანთი დიალოგებით რომ აღიღებენ ჰერკულესს და სხვა ნახევარღმერთებს; ასე არ იქცევა თუნდაც სახელგანთქმული პროდიკოსი?⁶ ეს კიდევ არაფერი. ამას წინათ ხელში ჩამივარდა ერთი წიგნი, რომელშიც ღრმად განსწავლული ავტორი ხოტბას ასხამდა მარილის განსაცვიფრებელ ღირსებებს; იქვე ცად იყო აყვანილი მრავალი სხვა მსგავსი საგანი. აი, რაზე იხარჯება კაცთ ენერგია. ეროსი კი ჯერაც არავის შეუშვია ღირსებისამებრ. როგორ მიივიწყეს ეგზომ მაღალი ღმერთი? — და, ჩემის აზრით, ფედროსი მართალია. ამიტომაც ჩემს მოვალეობად ვთვლი მცირედი ხარკი მივუძღვნა ეროსს და, ამასთან, მიმაჩნია, რომ ყოველ ჩვენგანს ზელსაყრელი შემთხვევა ეძლევა მისდა საქებად. ხოლო თუ თქვენც იზიარებთ ჩემს აზრს, საუცხოო თემა გვექნება საუბრისათვის. ამრიგად, თვითუღმან ჩვენგანმა, შეძლებისამებრ, ხოტბა უნდა შეასხას ეროსს. დავიწყოთ მარჯვნიდან. პირველი ფედროსი იქნება, რადგან რიგის მიხედვით მას უწევს სიტყვა და ეს აზრიც რომ მასვე ეკუთვნის?

— ყველა ხალხით გაიზიარებს შენს აზრს, ერიქსიმასოს, — თქვა სოკრატემ; ყოველ შემთხვევაში, მე თანახმა ვარ; ისედაც ხომ სულ იმას გავიძახი „ეროტიკის“⁷ გარდა ამქვეყნად არა გამეგება-რა მეტქი. თანახმა იქნებიან აგათონი, პავსანია და, მითუმეტეს, არისტოფანე, რომლის მთელი შემოქმედება დიონისეს და აფროდიტეს უკავშირდება. ერთის სიტყვით, მხარს დავიჭერს ყველა ჩვენგანი. მართალია, სუფრის კიდეში მსხდომთ უფრო ძნელი მოვალეობა გვეკისრება, მაგრამ თუ ჩვენზე წინ ნათლად და დამაჯერებლად ილაპარაკებენ, ჩვენ ამითაც კმაყოფილნი დავრჩებით. ახლა კი დაიწყე, ფედროს, და ეროსის ქება თქვი!

სოკრატეს სიტყვებს სხვებიც შეუერთდნენ, მაგრამ ყველა-

ფერი, რაც იქ ითქვა, არისტოტელემოსს აღარ ახსოვდა. შეც, ჩემის მხრივ, ზოგი რამ მისი ნაამბობიდან გადამაფიქცდა, ხოლო რაც ღირსსახსოვარი მეჩვენა, შევეცდები თქვენც გადმოგცეთ.

VI

ამრიგად, როგორც ვთქვი, პირველად ფედროსმა ილაპარაკა. იგი, დაახლოებით, როგორი იყო მისი სიტყვა: — ეროსი დიდი ღმერთია და მრავალ მიზეზთა, უპირველეს ყოვლისა კი მისი წარმოშობის გამო, ყველაზე საოცარიც ღმერთთა და კაცთა შორის. მართლაც, ის ხომ ყველა უკვდავზე უძველესია. ამას ისიც მოწმობს, რომ ეროსს მშობლები არა ჰყავს. ყოველ შემთხვევაში, არცერთი პოეტი მათ არ იხსენიებს, ხოლო ჰესიოდე¹ ამბობს — პირველად ქმნულ იქნაო ქაოსი, შემდეგ კი „ვრცელკალთიანი დედამიწა, უკვდავი ფუძე ყველა საგანთა არსებულთა და სიყვარული“².

ამრიგად, ჰესიოდეს თანახმად, ეს ორი იშვა პირველად — მიწა და ეროსი. ხოლო პარმენიდე³ პირველშესაქმისათვის გვეუბნება: „უკვდავთა შორის მან ეროსი შექმნა პირველად“.

ჰესიოდეს კვირს უკრავს აკუსილეოსიც⁴. ამრიგად, ყველა ერთხმად აღიარებს, რომ ეროსი უძველეს ღმერთთა რიცხვს ეკუთვნის. უძველესი რომ არის, ეროსი უდიდეს სიკეთეთა მომნიჭებელიცაა ჩვენთვის. მართლაც, მე ვერ ვიტყოდი, რა შეედრება ყმაწვილი კაცის ბედნიერებას, როცა მას კეთილშობილი მიჯნური ეტრფის ან თვითონ უყვარს ვინმე გატაცებით. მხოლოდ სიყვარულს მიჰყავს კაცი ჭეშმარიტი გზით ამ ცხოვრებაში და არა გვარიშვილობას, დიდებას, მორჭმულებას თუ რაიმე სხვას. რატომ? იმიტომ რომ მათ თავისთავად არ ძალუძთ შთაუწერგონ კაცს სირცხვილი ბოროტის ქმნისა და სწრაფვა კეთილისადმი, ხოლო ამ ორი რამის გარეშე ვერც სახელმწიფო, ვერც ინდივიდი ვერას შექმნის დიდსა და მშვენიერს. ამიტომ ვამტკიცებ: თუ გამოაშკარავდა, რომ კაცმა, რომელსაც უყვარს⁵, უმსგავსი საქმე ჩაიდინა ან საკუთარი სიმხდალის გამო სანაცვლო ვერ მიაგო შეურაცხყო-

ფელს, მაშინ ის უფრო თამამად შესძლებს თვალი გაუსწოროს მშობელ მამას, მეგობრებს თუ ყველა სხვა მოყვასს, ვიდრე საკუთარ სატრფოს. იგივე შეიძლება ითქვას ამ უკანასკნელის მიმართაც. და რომ შეიძლებოდეს მთელი სახელმწიფოს ან მთელი ლაშქრის შექმნა, სადაც მხოლოდ მიჯნურნი და მათი სატრფონი იცხოვრებდნენ თუ იბრძობებდნენ მხარდამხარ, მაშინ ვინ შესძლებდა მეტოქეობა გაეწია მათთვის ბიწისადმი სიძულვილსა და სათნოებისადმი სწრაფვაში? ხოლო ასე შეკავშირებულ თუნდაც მცირერიცხოვან ხალხს ბრძოლის ველზე, შეიძლება ითქვას, მთელი მსოფლიოც ვერ აღუდგებოდა წინ. რადგან, თუ არის ვინმე, რომლის თვალწინაც მიჯნური არ ისურვებდა იარაღი დაეყარა და მტრისთვის ზურგი ეჩვენებინა, ეს სატრფოა მისი. ის ათასწილ არჩევდა ბრძოლაში დაცემულიყო, ვიდრე მარტო დაეგდო საყვარელი არსება და გასაჭირში არ მიშველებოდა მას. რადგან ამ დროს ეროსი ყველაზე უფრო ჯაბანსაც კი გმირულ სულს შთაბერავს ხოლმე. ერთის სიტყვით, თუ ჰომეროსი ამბობდა — ღმერთი მხნეობას უნერგავს გმირებსო, ჩვენ შეგვიძლია ვთქვათ, რომ ეროსი საგმირო საქმეთათვის აღაგზნებს მიჯნურთ.

VII

მეტსაც გეტყვით, მხოლოდ შეყვარებულთ შეუძლიათ თავი დასდონ ერთმანეთისთვის და არა მარტო მამაკაცებს, არამედ ქალებსაც. ალკესტიდამ¹, პელეასის ასულმა, ეს ერთხელ კიდევ ცხადად დაუმტკიცა ბერძნებს. მხოლოდ მან ირჩია სიკვდილი მეუღლის გულისათვის, თუმცა ამ უკანასკნელს დედ-მამა ცოცხალი ჰყავდა. მისი გრძნობა საყვარელი მეუღლის მიმართ შეუდარებლად უფრო ღრმა აღმოჩნდა მშობლების სიყვარულზე და, ამრიგად, ნათელი გახდა, რომ ისინი, არსებითად, უცხონი იყვნენ შვილისთვის და მხოლოდ სახელით ენათესავებოდნენ მას. და თუმცა მრავალს განუთქვამს სახელი თავისი მაღალი საქმეებით, მხოლოდ მცირერიცხოვან რჩეულთა სულები დაუხსნიათ ღმერთებს ჰადესის² ტყვეობიდან; ხოლო ალკესტიდას საქციელმა ისე მოხიბლა

არა მარტო მოკვდავნი, არამედ უკვდავნიც, რომ პელეასის
სიკვდილის თავდადებით აღფრთოვანებულმა ღმერთებმა მისი
სული უყოყმანოდ გამოიწვიეს ჰადესიდან. ამრიგად, თვითონ
ღმერთებიც დიდ პატივს სცემენ უანგარო და თავგანწირულ
სიყვარულს! ორფეოსს³ კი, ეაგრეს ვაჟს, მეუღლეს დანატრე-
ხული ჯოჯოხეთს რომ ჩავიდა, ევრიდიკეს ნაცვლად ღმერ-
თებმა მხოლოდ აჩრდილი აჩვენეს მისი და ხელცარიელი
ვაისტუმრეს ჰადესიდან, რადგან იგი მუსიკოსი იყო და შე-
მართება აკლდა: ნაცვლად იმისა, რომ, ალკესტიდას მსგავსად,
თავი დაედო საყვარელი არსების გულისათვის, ის შეეცადა
როგორმე ცოცხალი ჩასულიყო ჰადესს. ამიტომაც დასაჯეს
იგი ღმერთებმა და დიაცთა ხელით სიკვდილი არგუნეს წილად.
მაშინ როდესაც ისინი სხვაგვარად მოექცნენ აქილეეს⁴,
თქვიდას ვაჟს, და ნეტართა კუნძულებზე გაგზავნეს იგი. მას
ხომ დედამ უწინასწარმეტყველა — თუ ჰექტორს⁵ მოჰკლავ;
შენც სიკვდილი გელის, ხოლო თუ არ მოჰკლავ, მშვიდობით
მიბრუნდები შინ და ღრმა მოხუცებულობამდე იცოცხლებო.
სიუხედავად ამისა, აქილეესმა არჩია საკუთარი სიცოცხლის
დასად შური ეძია თავისი ძვირფასი პატროკლესათვის და ზედ
დასკვდომოდა მეგობრის ცხედარს. ეგზომ დიდი პატივის
თარსადაც მიტომ ცნეს ღმერთებმა, რომ ყველაფერი ანაცვალა
კაცს, რომელსაც იგი უყვარდა. ესქილე⁶, რა თქმა უნდა,
ცდება, როცა ამბობს აქილეესს პატროკლე უყვარდაო, რად-
გან იგი მარტო პატროკლეს კი არა, ყველა დანარჩენ გმირსაც
ჩრდილავდა მშვენიებით და, ამასთან, ჯერ კიდევ უწვევრულა,
თავის მეგობარზე გაცილებით უმცროსიც იყო, როგორც
სიმეროსი ამბობს. და თუ ღმერთებს ატყვევებს თავგანწირვა
სიჯსურისა საყვარელი არსების გულისათვის, მათ გაცი-
ლებით უფრო ხიბლავს და აღაფრთოვანებს ამ უკანასკნელის
თავდადება თავისი მიჯსურის მიმართ. რადგან მასში, ვისაც
უყვარს, მეტია ღვთაებრივი, ვიდრე მასში, ვინც უყვართ.
პირველი ხომ თვით ღვთაების მიერაა შთაგონებული. ამიტომ
იყო, ღმერთებმა აქილეესს უფრო მეტი პატივი რომ მიაგეს,
ვიდრე ალკესტიდას, და ნეტართა კუნძულებზე გაგზავნეს იგი.

ამრიგად მე, ჩემის მხრივ, შემძლია დავასკვნა, რომ ერო-

სი ყველაზე ძველი, ყველაზე ძალმორჭმული, ყველაზე პატივ-
საცემი ღვთაებაა უკვდავთა შორის, რადგან ყველაზე მეტად
მას ძალუძს სათნოებასა და ნეტარებას აზიაროს კაცი რო-
გორც ამ ქვეყნად, ისე საიქიოშიც.

VIII

— ასეთი სიტყვა წარმოსთქვა ფედროსმაო, — ყვებოდა
არისტოდემოსი. ფედროსის შემდეგ სხვებმაც ილაპარაკეს
თურმე, მაგრამ მათი სიტყვები არისტოდემოსს კარგად აღარ
ახსოვდა. ამიტომ ღუმელით აუარა მათ გვერდი და პირდაპირ
პავსანიას სიტყვაზე გადავიდა. აი, ეს სიტყვაც:

— მე არ მომწონს, ფედროს, თვითონ საკითხის აგრე
დასმა. გამოდის რომ ჩვენგან მხოლოდ ქებას მოითხოვ ერო-
სისას და სხვას არაფერს. ეგ ურიგო როდი იქნებოდა, ერთი
ეროსი რომ არსებობდეს მხოლოდ. მაგრამ რაკი ეროსი ერთზე
მეტია, ჯერ აჯობებდა გაგვერკვია, რომელი მათგანი უნდა
აქოს კაცმა. მე შევეცდები ერთგვარად გამოვასწორო ეკ-
ნაკლი: ჯერ ვიტყვი, რომელი ეროსია ქების ღირსი და მხოლოდ
შემდეგ შევაქებ მას ღირსებისაშებრ.

ყველამ ვიციტ, რომ არ არსებობს აფროდიტე¹ ეროსის
გარეშე. აფროდიტე რომ ერთი იყოს, ერთი იქნებოდა ერო-
სიც; მაგრამ რაკი აფროდიტე ორია, ეროსიც ორი უნდა იყოს
უთუოდ. და განა ორ აფროდიტეს არ ვიცნობთ მართლაც?
ერთი უფროსია, უღედოდ შობილი ურანოსის მიერ, მიტომაც
ციურს² ვუწოდებთ მას; მეორე — უმცროსი, ზევსისა და დიონეს
ასული. აქედან მისი სახელი — მიწიერი³. ამიტომ ბუნებრივი
იქნებოდა ამ ორი ქალღმერთის თანამდგომი ორივე ეროსის-
თვისაც იგივე სახელები გვეწოდებინა — ციური და მიწი-
ერი. ყველა ღმერთი, რა თქმა უნდა, თაყვანისცემის ღირსია,
მაგრამ ურიგო არ იქნებოდა თვითეული მათგანის არსი.
გაგვერკვია თავდაპირველად. ყოველი საქმე აგრეა: თავისთა-
ვად ის არც ლამაზია და არც უმსგავსი. ყველაფერი, რასაც
ჩვენ ვაკეთებთ ახლა — ვსვამთ, ვმღერით, ვსაუბრობთ, ლამა-

ხია არა თავისთავად, არამედ თავის გამოვლენაში: ყველაფერი ეს ლამაზია მაშინ, თუ ისე კეთდება, როგორც წესი და რიგია⁴, წინააღმდეგ შემთხვევაში — უმსგავსი. იგივე შეიძლება ითქვას ეროსის მიმართაც: ყველა ეროსი როდია ლამაზი და ღირსი ხოტბისა, არამედ მხოლოდ ის, რომელიც ლამაზი სიყვარულისთვის აღგვაგზნებს.

IX

ეროსი მიწიერი აფროდიტესი მართლაც რომ მიწიერია და აღვირახსნილი. სწორედ ეს ეროსი მეფობს ბიწიერ კაცთა შორის, რომელნიც განურჩევლად ეტრფიან როგორც დიაცებს, ისე ყრმებსაც, ხოლო ვისაც ეტრფიან, მასში სხეული უფრო ხიბლავთ მისი, ვიდრე სული. თავისი სიყვარულის საგანს ისინი ყველაზე უფრო თავქარიან არსებათა შორის ირჩევენ და, თუ ვნება დაიცხრეს, ნაკლებად დაგიდევენ, კანონიერის გზით მიაღწიეს ამას თუ არა. ამიტომაც ყველაფერს რომ კისრულობენ ისინი და ნაკლებად არჩევენ კარგსა და ავს. რადგან ეს სიყვარული მიწიერი აფროდიტესგან მომდინარეობს, რომელიც მეორე ქალღმერთზე უმრწემესია და ამასთან ორა საწყისის — მდედრობითის და მამრობითის ნაშთიერი. მეორე ეროსი კი ციური აფროდიტესაგან წარმოსდგება, რომელსაც მდედრობით საწყისთან არაფერი აქვს საერთო და მხოლოდ მამრობითისგან იღებს დასაბამს, თანაც მიწიერ ქალღმერთზე უფროსია და ურცხვობაც უცხოა მისთვის. სწორედ ამიტომ მამრობით სქესს — თავისი ბუნებით და ინტელექტით უფრო ძლიერ სქესს ეტრფიან ამ სიყვარულით უთაცონებულნი. და თვითონ მამათმავლობის¹ მიხედვით ძნელი როდია მათი გარჩევა, რომელთა სიყვარულს სწორედ ციური ეროსი წარმართავს: ისინი უასაკო ბალებს კი არ ეტრფიან, არამედ უკვე გონებრივი სიმწიფის ასაკში შესულ, ახლად წვერულვაშაშლილ ჭაბუკებს. მათ რომ უმიჯნურდებიან, ისინი, ჩემის აზრით, მზად არიან სამუდამოდ თავიანთ სათაყვანებელ არსებათა გვერდით დარჩნენ და მათი სიხარული და

მწუხარება გაიზიარონ. ისინი არ ისარგებლებენ ჭაბუკის მია-
მიტობით, არ აცდუნებენ მას და მერე შერცხვენის არ
დააგლებენ, რათა მყისვე სხვას მიაშურონ. და უნდა არსე-
ბობდეს კანონი, რომელიც აკრძალავდა უსააკო ბაღთა
სიყვარულს, რათა წყალში გადაყრილი არ აღმოჩნდეს ამდენი
გულმოღვინება კაცთა: რადგან ძნელია თქვა, ბოლოსდა-
ბოლოს სად მიიყვანს ყრმას მისი სულიერი თუ ფიზიკური
ზრდა — სათნოებასთან თუ ბიწითან? ყველა კეთილშობილი
კაცი, რა თქმა უნდა, ნებაყოფლობით ემორჩილება ამ დაუწე-
რელ კანონს, მაგრამ საჭიროა მიწიერი ეროსის მიმდევართაც
ავუკრძალოთ მისი შელახვა, ისევე როგორც, შეძლებისამებრ,
სიძვის დიაცთა სიყვარულს ვუკრძალავთ მათ. სწორედ ამ
„მიწიერმა“ მიჯნურებმა ამოსვარეს ლაფში სიყვარული და
ისე ამოსვარეს, რომ ზოგიერთი იმის თქმასაც კი ბედავს, თით-
ქოს სამარცხვინო იყოს თაყვანისმცემელს თანაუგრძნო შენ-
სას. ამის თქმის საბაბს მათ მხოლოდ „მიწიერ“ მიჯნურთა
ადვირახსნილობა და ურცხვობა აძლევს, რადგან უსამართლო-
ბაა დაჰკმომის, რასაც სამართლიანობა და კანონიერება უძევს
საფუძვლად.

სხვა სახელმწიფოებში სიყვარულს მარტივი ადათები გან-
საზღვრავენ და მათში ჩაწვდომა დიდ სიძნელეს არ წარმო-
ადგენს, ხოლო ჩვენში და სპარტაში იგივე ადათ-წესები
რთულია და ბუნდოვანი. ასე მაგალითად, ელიდისა² და
ბეოტიის³ მკვიდრნი, რომელნიც მაინცდამაინც დიდის მჭევრ-
მეტყველებით არ გამოირჩევიან, თაყვანისმცემლისადმი თანა-
გრძნობის გამომჟღავნებას სიქველედ თვლიან. იქ არავინ
იტყვის, არც მოხუცი, არც ახალგაზრდა — ეგ სამარცხვინოაო,
ჩემის აზრით, თუნდაც იმიტომ, რომ ფუჭად არ დახარჯონ
დრო ჭაბუკთა დასარწმუნებლად, რისი უნარიც ნაკლებად
შესწევთ. პირიქით, იონიასა⁴ და ბევრ სხვა მხარეში, ბარბა-
როსთა მბრძანებლობას რომ ემორჩილებიან, ეს სამარცხვინო-
დაა მიჩნეული, რადგან ბარბაროსებთან ტირანია სუფევს და
სიყვარული, ისევე როგორც ფილოსოფიისა და გიმნასტიკი-
სადმი სწრაფვა, საძრახისად ითვლება. როგორც ჩანს, არ
მოსწონთ ტირანებს, როცა მათ ქვეშევრდომთა შორის მალა-

ლი აზრები, მტკიცე მეგობრობა და ერთსულოვნება იჩინს თავს. ხოლო ყოველივე ამას ეროსი უნერგავს ადამიანებს. ჩვენი ტირანები საკუთარი გამოცდილებით დარწმუნდნენ ამაში: არისტოტილის სიყვარულმა და მისდამი ჰარმოდის-სის⁵ ერთგულებამ ხომ მათი ძალაუფლება დაამხო ოდესღაც. ამრიგად, ზოგჯერ თაყვანისმცემლისადმი თანაგრძნობის გამომჟღავნება⁶, როგორც წესი, სამარცხვინო მოვლენად ითვლება, რაც სწორედ მათმა ბიწიერებამ განაპირობა, ვინც ეს წესი წესად აქცია, კერძოდ, მმართველთა სისასტიკემ და ქვეშევრდომთა სიმხდალემ, ზოგჯერ კი, პირიქით, თაყვანისმცემლისადმი თანაგრძნობის გამომჟღავნებას ადრთი სიქველედ მიიჩნევს, რაც აიხსნება მცონარებით მათი სულისა, ვინც ეგ ადრთი ღანერგა იქ და დაამკვიდრა. ჩვენი ადრთი სხვათა ადათებზე გაცილებით მშვენიერია, ოღონდ, როგორც წელან გამბობდი, იოლი საქმე როდია მასში გარკვევა.

X

მართლაც, როგორც ჩვენში ამბობენ, უმჯობესია გიყვარდეს აშკარად, ვიდრე ფარულად და, ამასთან, გიყვარდეს უფრო ღირსეულნი და კეთილშობილნი, თუნდაც უსახურნი, სხვებზე გაცილებით უსახურნი იყვნენ ისინი. განა უცნაური არაა, რომ თვითეული ცდილობს ყოველნაირად წააქეზოს და წაახალისოს მიჯნური, თითქოს მის ქცევაში არა იყოს რა სათაკილო და საძრახისი? თუ წარმატებას მიაღწია, ხომ კარგი, თუ არა და სირცხვილი მას. ეგეც არ იყოს, კანონი¹ სრულ თავისუფლებას ანიჭებს მიჯნურს, რომელიც ყველა თავისი უცნაურობით სატრფოს² გულის მოგებას და ამით სახელის მოხვეჭას ცდილობს. მაშინ როდესაც ყველა, ვინც შეეცდებოდა იმავე გზით სხვა რაიმე მიზნის მიღწევას, უდიდეს სირცხვილს დაიტეხდა თავზე. ასე მაგალითად, ვინმესგან ფულის სესხების, თანამდებობის ხელში ჩაგდების ან ძალაუფლების მოხვეჭის მიზნით ისევე რომ იქცეოდეს კაცი, როგორც მიჯნური იქცევიათ თავიანთ სატრფოთა მიმართ —

კერძოდ, ცრემლმორეული ეგვიპტელები, ფეხქვეშ ეგვიპტელები, მისი კარის წინ გორავდეს და ისე იმცირებდეს თავს, უკანასკნელი მონაც რომ არ იკადრებდა, — ამას წინ აღუდგებოდნენ არა მარტო მისი მოყვასნი, არამედ მტრებიც; პირველნი შეეცდებოდნენ გონს მოეყვანათ იგი და სამარცხვინოდ მიიჩნევდნენ მასთან მეგობრობას, მეორენი კი დაჰგმობდნენ მას სიმდაბლესა და პირფერობისთვის. ხოლო ყოველივე ეს უბრალოდ მიეტყვება მიჯნურს, რომელსაც თვით კანონი რთავს ნებას აგრე მოიქცეს, თითქოს მის ქცევაში არა იყოს რა სათაკილო და საძირახისი. მაგრამ მთავარი მაინც ისაა, რომ, უმრავლესობის აზრით, მხოლოდ მიჯნურს შეუძლებენ ღმერთები ფიცის გატეხას, რადგან, როგორც ამბობენ, მიჯნურის ფიცს ფიცი არ ეთქმის. ამრიგად, უკვდავნიც და მოკვდავნიც სრულს თავისუფლებას ანიჭებენ მიჯნურს, როგორც ამას აქაური კანონიც მოწმობს. ერთის სიტყვით, კაცს შეუძლია იფიქროს, რომ ჩვენში ჭეშმარიტად ღირსების საქმედაა მიჩნეული გიყვარდეს და სიყვარულითვე ჰპასუხობდე მიჯნურს შენსას³.

მამები კი ხშირად ლაღას მიუჩინენ ხოლმე ყმაწვილკაცებს, რათა მათ თავიანთ მიჯნურებთან ლაპარაკის ნება არ დართონ (ლაღასაც ხომ ეგ ევალება სწორედ), და თუ ისინი მაინც გაებნენ მიჯნურის მახეში, ტოლ-სწორთა დაცინვის საგნად იქცევიან უთუოდ, ხოლო უფროსები სრულიადაც არ ჰგმობენ და არ ჰკიცხავენ გამიჯნურებულ ჭაბუკთადმი ასეთ უმართებულ და მოკიდებულეებას, რაც იმასაც კი აფიქრებინებს კაცს, თითქოს ყოველივე ეს სამარცხვინოდ ითვლებოდეს ჩვენში.

მე კი ასე ვფიქრობ: წელან მოგახსენებლით — ყოველი საქმე აგრეა-მეთქი: თავისთავად არც ლამაზია ის და არც უმსგავსი⁵. ლამაზია, თუ ისე კეთდება, როგორც წესი და რიგია, წინააღმდეგ შემთხვევაში — უმსგავსი. სიყვარულიც ასეა: სამარცხვინოა მისი სიყვარული, ვინც ბრმად თანაუგრძნობს ავს, და ლამაზია მისი, ვინც შეგნებულად თანაუგრძნობს კარგს⁶. ხოლო ავს მე ვუწოდებ იმ „მიწიერ“ მიჯნურს, რომელიც სხელს უფრო ეტრფის, ვიდრე სულს. ამასთან ის უპიროა და ცვალებადი, ისევე როგორც ცვალებ-

ბაღია და წარმავალი მისი ტრფობის საგანი. საკმარისია დაჭკ-
ნეს სხეული, რომელსაც იგი ეტრფოდა, რომ მყისვე მიტრი-
ნავს მისგან და სამარცხვინოდ ივიწყებს ყველა თავის ფიცსა
და აღთქმას. ხოლო ტრფიალი მშვენიერის სულისა მთელი
სიცოცხლის განმავლობაში მისი ერთგული რჩება, რადგან
მარადიულსა და წარუდინებელთანაა შეერთებული.

ჩვენი კანონი თვითთელი მათგანის სათანადო გამოცდას
ითვალისწინებს და, ამასთან, გვაგვალებს ვწყალობდეთ ერთს
და გავუბრბოდეთ მეორეს. ამიტომ იგივე კანონი აქეზებს
მიჯნურს, ესწრაფვოდეს სატრფოს გულის მონადირებას, ხო-
ლო ამ უკანასკნელს — გაუბრბოდეს მიჯნურს თავისას და,
ამგვარად, სჯის და არკვევს, რას წარმოადგენს მიჯნური, ანდა
სატრფო რას წარმოადგენს. ყოველივე ამის გამო, ჯერ ერთი,
სამარცხვინოა სწრაფად დანებდე მიჯნურს — საჭიროა გან-
ვლოს საკმაო დრომ, რომელიც მრავალი რამის ყველა-
ზე უკეთესი გამომცდელია; მეორეც, ასევე სამარცხვინოა
დანებდე კაცს მხოლოდ იმიტომ, რომ ის მდიდარია და გავლენ-
იანი, სულერთია, შიში და სიმხდალე იქნება ამის მიზეზი თუ
ქონების ან თანამდებობის ხელში ჩაგდების სურვილი, რადგან
არცერთი ამ კავშირთაგანი არ შეიძლება მიჩნეულ იქნეს
ურყევად და მარადიულად და, მით უმეტეს, ჭეშმარიტი,
კეთილშობილური მეგობრობის წყაროდ. ამრიგად, სატრფოს,
თუკი მას სურს ღირსეულად თანაუგრძნოს მიჯნურს თავისას,
ჩვენი კანონი ერთადერთ გზას უტოვებს მხოლოდ. ეს კანონი
ბრძანებს: თუ მიჯნურს პირფერობასა და სულმდაბლობაში
არ ჩამოერთმევა ნებისმიერი ნებაყოფლობითი მონობა თავი-
სი ტრფობის საგნის მიმართ, ამ უკანასკნელს ერთადერთი
ნებაყოფლობითი მონობა მიუტეგება მხოლოდ და მიზანი აქ
მონობისა სათნოებაა.

XI

მართლაც, ჩვენის კანონით აგრეა მიჩნეული: თუ კაცს
სურს ემსახუროს მეორეს, რადგან იმედოვნებს მისი წყალო-
ბით სრულქმნილებას მიაღწიოს სიბრძნესა თუ სათნოების

რომელიმე სხვა დარგში¹, ეს ნებაყოფლობითი მონაზება სიმდაბლედ ან პირმოთნეობად არ ჩაითვლება. ხოლო ორივე ეს კანონი — კანონი მამათმავლობისა და კანონი სიბრძნისა თუ სათნოების სხვა დარგთა შესახებ — უნდა ემთხვეოდეს კიდევ ერთმანეთს, თუკი არ გვსურს დავგმოთ სატრფო იმისთვის, რომ თაყვანისმცემელს თანაუგრძნობს თავისას. და მართლაც, მხოლოდ მაშინ, როცა მიჯნურსა და მისი ტრფობის საგანს ერთი და იგივე მიზანი ამოძრავებს, და, ამასთან, თვითეული მათგანი საკუთარ ზრახვას და გულისთქმას მისდევს, როცა პირველი, რომელსაც ძალუძს სიბრძნესა და სათნოებას აზიაროს თავისი ტრფობის საგანი, არაფერს იშურებს, რათა უანგარო სამსახურით ემსახუროს მას, ხოლო, თავის მხრივ, ეს უკანასკნელი, რომელიც მთელის არსებით ესწრაფვის ცოდნის მოხვეჭას, ცდილობს ასევე უანგაროდ მიაგოს სანაცვლო თავის კეთილისმყოფელს, ვისი წყალობითაც იგი სიბრძნეს და სათნოებას ეზიარება, ვიმეორებ, მხოლოდ მაშინ, ორთავეს მიზანთა და ზრახვათა ურთიერთდამთხვევისას შეიძლება ითქვას, რომ სატრფოსთვის სასახელოა თაყვანისმცემელს თანაუგრძნობს თავისას.² ხოლო ყველა სხვა შემთხვევაში ეს თანაგრძნობა სამარცხვინო იქნებოდა მისთვის. ამიტომ აქ თვით გაცურებაც სამარცხვინოდ არ ჩაითვლება, ყველა სხვა შემთხვევაში კი შერცხვენილი რჩება გაცურებულები და არაგაცურებულები. მართლაც, თუ ვინმე მხოლოდ იმიტომ დანებდება მიჯნურს, რომ მდიდარი ჰგონია იგი, მაგრამ იმედი გაუცრუვდება და ვერაფერს ვეღარ მიიღებს, რადგან მდიდრის ნაცვლად ღატაკი შერჩება ხელში, ეს გაწბილება დიახაც სამარცხვინო იქნება მისთვის, რადგან ამით თვალნათლივ გვიჩვენა, ყოველგვარ სიმდაბლეს რომ იკისრებდა ფულის გულისთვის, რაც სრულიადაც არ არის კარგი. სწორედ ასევე, თუ ვინმე იმიტომ დანებდება მიჯნურს, რომ კეთილშობილ კაცად მიაჩნია იგი და სწამს მისი მეგობრობა ამამალლებსო, მაგრამ იმედგაცრუებულს კეთილშობილის ნაცვლად მდაბალი და დაცემული არსება შერჩება ხელში, ასეთი გაწბილება მშვენიერია მაინც, რადგან ამით თვალნათლივ გვიჩვენა, რომ ყველაფერს იკისრებდა სათნოების და

სრულქმნილების გულისათვის, ხოლო რა შეიძლება იყოს ამაზე კარგი. ამგვარად, მშვენიერია სიყვარული, რომელსაც სათნოებისადმი სწრაფვა ასაზრდოებს.

ეს სიყვარული ციური აფროდიტესეული სიყვარულია, ციური სიყვარული, ასე საჭირო როგორც მთელი ქალაქის, ისე ყველა ცალკეული მოქალაქისთვის, რამდენადაც აიძულებს მიჯნურს და მის სატრფოს, გულმოდგინედ იზრუნონ საკუთარი სათნოების სრულყოფისათვის. ყველა სხვაგვარი სიყვარული კი მეორე, მიწიერი ქალღმერთისაგან მომდინარეობს.

აჰა, ფედროს, ყველაფერი, რაც კი შემიძლია აგრე სახელდასხელოდ შემოგთავაზო ეროსისათვის.

როცა პავსანიამ პაუზა გააკეთა (ამ ალიტერაციებს სოფისტებმა შემახვიეს), არისტოფანეს ჯერმა მოაღწია, ყვებოდა არისტოდემოსი. მაგრამ მას მეტისმეტი სიმადლისა თუ სხვა რამის გამო სლოკინი აუტყდა და ლაპარაკი ვედარ შესძლო. ამიტომ მის გვერდით მჯდომ ექიმს ერიქსიმახოსს მიუბრუნდა და ასე უთხრა: — ერიქსიმახოს, კეთილინებე და ან დამიხსენ ამ სლოკინისგან, ან არადა ჩემს მაგივრად ილაპარაკე, ვიდრე თავისით გამივლის იგი. — ერთ თხოვნასაც შეგისრულებ და მეორესაცო, — მიუგო ერიქსიმახოსმა, — შენს ნაცვლად მე ვიტყვი სიტყვას, ხოლო, როცა სლოკინი გაგივლის, ჩემს მაგივრად ილაპარაკებ. გავლით კი მალე გაგივლის, თუ ინებებ და ცოტა ხნით მაინც შეიკავებ სუნთქვას ან წყალს გამოივლებ ყელში. ხოლო თუ ეგ შენი სლოკინი მეტისმეტად ძლიერია, რაიმე შეიხიციანე ცხვირში და დააცემინე; ამას ერთი-ორჯერ რომ გაიმეორებ, სლოკინი უსათუოდ გაგივლის, რაგინდ ძლიერიც არ უნდა იყოს იგი. — მაშინ დაიწყო ჩქარა, — თქვა არისტოფანემ, — მე კი შენს რჩევას მივყვები.

XII

ერიქსიმახოსმა თქვა: — რადგან პავსანიამ კარგად დაიწყო, მაგრამ ცუდად დაასრულა თავისი სიტყვა, ამიტომ შევეცდები სათანადოდ დავაბოლოვო იგი. რომ ეროსი ორია, ჩემის

აზრით ეს სწორად იქნა აღნიშნული, მაგრამ ჩემი ხელობის — მედიცინის წყალობით მე შევძელი დამედგინა, რომ ეროსის საუბლო მარტო კაცთა სულებით კი არ შემოიფარგლება, სადაც მის ერთადერთ მიზანს მშვენიერებისადმი სწრაფვა წარმოადგენს, არამედ ის მრავალ სხვა რამესაც ისახავს მიზნად, მრავალ სხვა საგანზეც აგრძელებს თავის ძალმორჭმულებას, როგორც მაგალითად, გვამზე ყოველი ცხოველისა, დედამიწის ყველა ნაყოფზე, ერთის სიტყვით, ყველა არსზე, ყველა სულდგმულზე. ამრიგად, ამ დიად და საოცარ ღმერთს ემორნება ყველაფერი, რასაც კაცურს ვუწოდებთ ჩვენ, ანდა ზეკაცურს. დავიწყებ მედიცინით, რათა სათანადო პატივი მივაგო ჩემს ხელობასაც.

ხორციელი ბუნება თავის თავში შეიცავს ორივე ეროსს. სხეულის ჯანსაღი და სწეული ელემენტები, როგორც ცნობილია, ურთიერთშორის განსხვავებულ და არამსგავს ელემენტებს წარმოადგენენ, ხოლო არამსგავსი ყოველთვის არამსგავსს ეძებს და ეტრფის. ამრიგად, სხვაა სიყვარული ჯანსაღი სხეულისა, სხვაა — სწეულის. პავსანია წელან ამბობდა — კარგია დანებდე კეთილშობილ მიჯნურს და სამარცხვინოა დანებდე ზნედაცემულსო¹. მასვე ფიტყვით ჩვენ, როცა საქმე სხეულს ეხება: აამო სხეულის კეთილსა და ჯანსაღ ელემენტებს კარგია და აუცილებელიც, — მედიცინის აღნიშნულებაც ესაა სწორედ, — ხოლო აამო ავსა და სწეულ ელემენტებს სამარცხვინოა და ამას უნდა ებრძოდეს კიდეც ის, ვისაც სურს ჭეშმარიტი მკურნალი ერქვას. ერთის სიტყვით, მედიცინა არის მეცნიერება სხეულის ეროტიული აფექტების შესახებ ავსებასა და ღაცლასთან მათს მიმართებაში². ნამდვილი მკურნალი ისაა, ვისაც ძალუძს ამ აფექტებში ჭეშმარიტო სიყვარულის გარჩევა სამარცხვინო სიყვარულისგან; ხოლო ვისაც ხელეწიფების სახე უცვალოს ამ აფექტებს, ისე, რომ სხეული ერთის ნაცვლად მეორე ეროსმა მოიცვას, ვისაც ძალუძს შთაბეროს სიყვარული იქ, სადაც ის არ არის და საჭირო კია იყოს, ანდა აღმოფხვრას სიყვარული იქიდან, სადაც მან უკვე დაივანა, იგია უმაღლესი დემიურგოსი: მართლაც, მას ხომ მოეთხოვება მეგობრობისა და ორმხრივი სიყვა-

ჩულის გრძნობით დააკავშიროს სხეულის ყველაზე მტრული ელემენტები; ხოლო ყველაზე მტრულ ელემენტებს ყველაზე დაპირისპირებულნი წარმოადგენენ, როგორც მაგალითად — ცივი და ცხელი, მწარე და ტკბილი, მშრალი და სველი და სხვა მათი მსგავსნი. სწორედ ამიტომ წინაპარი ჩვენის ასკლეპიოსი³, რომელმაც შესძლო სიყვარული და ერთსულოვნება შთაებერა ამ ელემენტებისათვის, როგორც ამას აქ მყოფი პოეტები⁴ ამტკიცებენ და რაშიც თვითონაც ღრმად ვარდარწმუნებული, გახდა ჩვენის ხელობის დამფუძნებელი. ამრიგად, ჩემის ღრმა რწმენით, მედიცინას მთლიანად ეგლმერთი განაგებს, ისევე როგორც გიმნასტიკას და მიწათმოქმედებას.

რაც შეეხება მუსიკას, ხომ ყველასათვის ცხადია, ვინც მცირედდენ ყურადღებას მაინც უთმობს მას, რომ აქაც იგივე მოვლენასთან გვაქვს საქმე. იქნებ სწორედ ამის თქმა სურდა პერაკლიტესაც⁵, თუმცა მისი ნათქვამი რამდენადმე ბუნდოვანია. — ერთიანი, — ამბობს იგი, — რომელიც თავის თავს შორდება, თავის თავსვე უახლოვდება, როგორც ჰარმონია (ერთიანობა) მშვილდის და ლირის. — ხომ ისმლეგვა იმის მტკიცება, რომ ჰარმონია არაერთიანია, ანდა რომ ის საპირისპირო ელემენტებისგან იღებს დასაბამს. მაგრამ, შესაძლოა, პერაკლიტეს იმის თქმა სურდა, რომ ჰარმონია იშვა თავდაპირველად ურთიერთდაპირისპირებული — მაღალი და დაბალი, ხოლო შემდეგ მუსიკალური ხელოვნების წყალობით ურთიერთშეთანხმებული ელემენტებისაგან. რა თქმა უნდა, არაერთიანი, მაღალი და დაბალი ბგერები ვერ იქნებიან წყარო ჰარმონიისა; ჰარმონია ხომ თანახმიანობაა, თანახმიანობა კი თანხმობაა ერთგვარი, ხოლო თანხმობა ურთიერთშეთანხმებულ, დაპირისპირებულ საწყისთაგან ვერ მიიღება, ვიდრე დაპირისპირებულნი არიან ისინი. თავის მხრივ, ვერც ჰარმონია შეაერთებს არაერთიან, დაპირისპირებულ ელემენტებს⁶. სწორედ ასევე მიიღება რიტმიც — თავდაპირველად ურთიერთდაპირისპირებული, ხოლო შემდეგ ურთიერთშეთანხმებული, ჩქარი და ნელი ელემენტებისაგან. თანხმობას კი ყველაფერ ამას ანიჭებს მუსიკა — ისევე როგორც ზემოთ მედი-

ცინა ანიჭებდა ტემპერამენტებს, — რომელიც ორმხრივ სიყვარულს და ერთსულოვნებას უნერგავს დაპირისპირებულ ელემენტებს. ამრიგად, შეიძლება ითქვას, რომ მუსიკაც მეცნიერებაა იმ ეროტიულ ელემენტთა შესახებ, რომელნიც ჰარმონიისა და რიტმის სფეროს განეკუთვნებიან.

თვით ჰარმონიისა და რიტმის ბუნების მიხედვით ძნელი როდია მათში ეროტიული ელემენტების გარჩევა. ორ ეროსს თქვენ ვერ ნახავთ იქ, მაგრამ როცა საჭირო ხდება კაცთა საშვებლად რიტმისა და ჰარმონიის გამოყენება, იქნება ეს თხზვისას, რაც კომპოზიციის სახელითაა ცნობილი⁷, თუ უკვე არსებული მოტივებისა და საზომების მართებული ხმარებისას, რასაც მუსიკალური აღზრდა⁸ ეწოდება, ეს დიახაც ძნელი საქმეა და დიდი ხელოვანის ხელს საჭიროებს. ამ შემთხვევაშიც იგივე პრინციპი იჩენს თავს: ჩვენ არაფერს უნდა ვიშურებდეთ მათთვის, ვინც კეთილშობილია ან, თუ არ არის, ცდილობს მაინც ასეთი იყოს, და ვუფროთხილდებოდეთ მათ სიყვარულს. სწორედ ეგაა ჭეშმარიტად მშვენიერი, ციური, მუზა ურანიასეული სიყვარული. ხოლო სიყვარული, რომელიც პოლიმნიასაგან⁹ მომდინარეობს, მიწიერი სიყვარულია და მას ფრთხილად უნდა მივმართავდეთ მისკენ, ვისაც იგი მიემართება¹⁰, რათა მისგან მონიჭებული სიხარული აღვირახსნილობის წყაროდ არ იქცეს. ასეთივე სიფრთხილე გვმართებს მაშინაც, როცა ჩვენს ხელობას ეხება საქმე, რათა არ ჩაგვმწარდეს ეს სიტკბოება, რასაც სამზარეულო ხელოვნება გვთავაზობს. ამრიგად, ყველაფერში, იქნება ეს მუსიკა, მედიცინა თუ რაიმე სხვა, რასაც კაცურს ვუწოდებთ ჩვენ, ანდა ზეკაცურს, საჭიროა ანგარიში გაეწიოს ორივე ეროსს, რადგან ისინი ყველგან არიან.

XIII

წელიწადის დროთა ბუნებაც ხომ მთლიანად ამ ორ ეროსზეა დამოკიდებული. როდესაც მოპირისპირე ელემენტები, რომელთა შესახებაც წელან მოგახსენებდით, სახელდობრ, ცივი და ცხელი, მშრალი და სველი, ზომიერი, ციური ეროსის

გავლენის ქვეშ ექცევიან და, ამრიგად, ჰარმონიულსა და გონივრულ მთლიანობაში ერწყმიან ერთურთს, ამას მოჰყვება როგორც კაცთათვის, ისე ცხოველთა და მცენარეთათვის, კეთილი, უხვი და არა მავნე ან ბოროტი წელი. ხოლო როდესაც წელიწადის ბუნებაზე აღვირახსნილობასთან წილნაყარი, მიწიერი ეროსი ახდენს უფრო ცხოველ ზემოქმედებას, ეს გარდუვალად იწვევს მრავალი რამის იავარქმნას და განადგურებას. სწორედ ამ ეროსის გავლენა იწვევს, ჩვეულებრივ, ჟამსა და მრავალი სხვა სახის სნებას როგორც ცხოველთა, ისე მცენარეთა შორის. ჭირხლი, სეტყვა და კოდიცი¹ ხომ შედეგია იმ უწესრიგობის და ქაოტურობისა, რაც ამ ეროსს ელემენტთა კავშირში შეაქვს. ხოლო მეცნიერებას ვარსკვლავთა წრიულ მიმოქცევასა და წელიწადის დროთა ბუნებაზე სიყვარულის გავლენის შესახებ ასტრონომია ეწოდება.

გარდა ამისა, ყოველგვარი მსხვერპლშეწირვა და, საერთოდ, ყველაფერი, რასაც მანტიკა² განაგებს და რაც ღმერთთა და კაცთა კავშირს ემსახურება, ერთადერთ მიზანს ისახავს და ამ მიზანს ეროსის მფარველობა და მკურნალობა შეადგენს მხოლოდ. ყოველგვარი მკრეხელობაც ხომ იქიდან იღებს დასაბამს, რომ ჩვენ პატივისა და ყოველ საქმეში პირველობის ღირსად ვცნობთ არა ზომიერ, ციურ ეროსს, არამედ აღვირახსნილს, მიწიერს, იქნება ეს მშობელთა, როგორც ცოცხალთა ისე გარდასულთა თუ ღვთაებათა თაყვანისცემის დროს. ამიტომაც შეადგენს მანტიკის დანიშნულებას ეროსის მეთვალყურეობა და მკურნალობა. ხოლო მანტიკა, თავის მხრივ, უკვდავთა და მოკვდავთა მეგობრობის დემიურგოსია, რადგან შეუძლია ნათლად განსჭვრიტოს, კაცთა ეროტიული მიდრეკილებებიდან რომელი მიემართება წმიდას, რომელი — ბიწიერს.

ამრიგად, ყოველი ეროსი ძლევა მოსილი ან, უკეთ რომ ვთქვათ, ყოვლისშემძლე ღმერთთა უთუოდ. და მაინც მხოლოდ იმ ეროსის ძალმორჭმულებაა ჭეშმარიტად უსაზღვრო, რომლის კეთილგონიერება და სამართლიანობა უკვდავთა და მოკვდავთა შორის სიკეთის დამკვიდრებას ემსახურება და რომელიც, ამასთან, ყველა ნეტარების მომნიჭებელიცაა ჩვენ-

თვის. სწორედ ეგ ეროსი გვარიგებს ერთმანეთთან და ღმერთების მეგობრობასა და კეთილგანწყობას გვიხვეჭს, ღმერთებისა, რომელთა ბუნება ეგზომ მალლა დგას კაცთ ბუნებაზე.

შესაძლოა, ეროსის მაქებარს ბევრი რამ უნებლიედ გამოძრჩია კიდევ, მაგრამ ამ ნაკლის გამოსწორება შენთვის მომინდვია, არისტოფანე. თუმცა, იქნებ გწაღია სულ სხვაგვარად აქო ეროსი. ნება შენია, ოლონდ დაიწყე, რაკი შენმა სლოკინმა უკვე განვლო. აქო, ყვებოდა არისტოდემოსი, არისტოფანემ სიტყვა ჩამოართვა ერიქსიმახოსს და თქვა: — განვლით კი განვლო, მაგრამ მხოლოდ ცხვირის ცემინების წყალობით. და მე მიკვირს ფრიად, ნუთუ იმისათვის, რომ ყველაფერი წესრიგში გვქონდეს, აუცილებელია ამდენი ტკიციანი და ხიციანი, რასაც ცხვირისცემინება იწვევს? ყოველ შემთხვევაში, სლოკინმა მაშინვე გამიარა, როგორც კი ცხვირისცემინება შევაგებე მას. — კარგად დაფიქრდი, რას ჩადიხარ, არისტოფანე, ძვირფასო ჩემო, — შეესიტყვა ერიქსიმახოსი, — ნაცვლად იმისა რომ სიტყვა დაიწყო, შენ ხუმრობ და მაიძულებ ფხიზლად მივსდიო შენს საუბარს, რათა სასაცილო არა წაგცდეს რა, თუმცა შეგეძლო სავსებით მშვიდად გეთქვა შენი სათქმელი. — მართალს ბრძანებ, ერიქსიმახოს, — მიუგო არისტოფანემ, — ამიტომ გთხოვ, ყურადღებას ნუ მიაქცევ წელანდელ ნათქვამს, ნურც ჩემს სიტყვებს დაუწყებ ჩხრეკას, რადგან, მე ის კი არ მაშინებს სასაცილო არა ვთქვა-მეთქი რამე — ეგ ხომ ჩემი მუზის და ჩემი ღირსების საქმეა — მხოლოდ იმას ვუფროთხი, არა წამცდეს რა ისეთი, რაც ჩემი დაცინვის საბაბს მისცემდა სხვებს. — შენ გასურს ხუმრობით გახვიდე ფონს, არისტოფანე, — თქვა ერიქსიმახოსმა, — მაგრამ ფროთხილად! ილაპარაკე ისე, თითქოს შენი სიტყვისთვის ანგარიშს აბარებდე ვინმეს. და, ვინ იცის, თუ მომეპრიანა, შესაძლოა, შეგინდო კიდევ შეცოდებანი.

XIV

— ჩემი სიტყვა მართლაც განსხვავებული იქნება როგორც შენი, ისე პავსანიას სიტყვებისგან, ერიქსიმახოს, — თქვა

არისტოფანემ. — მე მგონია კაცთათვის საგსებით შეუცნობე-
ლი დარჩა ძალმორჭმულება ეროსისა; რადგან, ეგ რომ შეეც-
ნოთ, ისინი უზარმაზარ ტაძრებსა და ბომონებს აღუმართავ-
დნენ ეროსს და უშურველ მსხვერპლსაც გაიღებდნენ მისთვის.
ხოლო ამჟამად იგი უსამართლოდაა მივიწყებული. ეროსი ხომ
ყველაზე კაცთმოყვარე ღმერთია უკვდავთა შორის, კაცთა
მეოხი და მკურნალი ყველა იმ ადამიანურ ავადობათა, რომ-
ელთა განკურნება უდიდეს ნეტარებას აზიარებდა კაცთა
მოდგმას. ამიტომ მე შევეცდები დაგანახოთ ეროსის ჭეშმა-
რიტი ძალა, თქვენ კი სხვებს დაანახეთ ეგ. მაგრამ, უპირვე-
ლეს ყოვლისა, საჭიროა გაგაცნოთ კაცთა ბუნება, მისი სალ-
მობანი და სახეცვლილებანი.

ოდესღაც ჩვენი ბუნება სრულიადაც არ იყო ისეთი,
როგორც ახლაა, არამედ სხვაგვარი იყო იგი. დასაბამითგან
სამი სქესი არსებობდა კაცთა და არა ორი, როგორც ამჟა-
მად — მამრობითი და მდედრობითი. უწინ მათ ერთვოდა კი-
დეგ მესამე, ორივესთვის საერთო სქესი. დღემდე მხოლოდ
სახელი შემორჩა მისი, თვითონ კი გადაეგო. ანდროგინონ¹
ერქვა ფორმიტაც და სახელითაც პირველ ორ სქესთან წილ-
ნაყარ აკუმს. ახლა ის უკვე გადაგებულია და მისი სახელი
სათრეველად თუღა იზიარება დღეს. ამის გარდა, სფერო-
სებრი იყო ფორმა თვითეული კაცისა. მრგვალი ფერდები და
მრგვალი ზურგი ჰქონდა იმ არსებას, ოთხი ხელი, ამდენივე
ფეხი და ორიც საოცრად მსგავსი სახე მრგვალ კისერზე, ხოლო
მოპირისპირე მიმართულებით შიშრალ ორივე ამ სახეს ერთი
თავი აერთებდა მხოლოდ; ამას დაუმატეთ ოთხი ყური, ორი
სარცხვინელი ასო და სხვა დანარჩენი, როგორც ეს თვითეულ
ჩვენგანს ადვილად შეუძლია წარმოიდგინოს. დადიოდა იგი
შვეულად, წელში გამართული, როგორც ჩვენ დავდივართ
დღეს, და ყოველი მიმართულებით შეეძლო გადაადგილება.
ხოლო როცა გაქცევა იყო საჭირო, მყვინთავთა მსგავსად,
ფეხებს მაღლა რომ აპლაკავენ და თავდაყირა ეშვებიან
წყალში, იგი თავის რვავე ასოს ეყრდნობოდა და მიგორავდა
აგრე, ბურთივით. ხოლო არსებობა და თვითმყოფობა ამ სამი
სქესისა იმან განაპირობა, რომ მამრობით საწყისს მზემ მისცა

დასაბამი, მდებრობითს — დედამიწამ, ხოლო მესამეს, აკუმს— მთვარემ, რომელსაც თავადაც ბევრი რამ აქვს საერთო მზისა და მიწის. და ამ სფეროსებრ არსებათა მოძრაობაც მიტომ იყო სფეროსებური, რომ ისინი თავიანთ მშობლებს წააგავდნენ დიდად. დიდი იყო და საშინელი მათი ძალა და ასევე დიდი მათი ზრახვანი, მიტომაც ხელყვეს ღმერთების ძალაუფლება, და რასაც ჰომეროსი ამბობს ეფიალტესა და ოტოსისათვის², მათთვისაც ამბობს: სწორედ მათ დააპირეს ცისთვის მიეღწიათ და თავს დასხმოდნენ ღმერთებს.

XV

მაშინ ზევსმა¹ და სხვა ღმერთებმა ბჭობა გამართეს — რა ვიღონოთო, მაგრამ ძნელი გადასაწყვეტი აღმოჩნდა საქმე: ერთის მხრივ, მათ არ უნდოდათ მეხთატეხით დასტყდომოდნენ თავს კაცთა მოდგმას და მუსრი გაევლოთ მისთვის, ისევე როგორც ვიგანტები მოსრეს ოდესღაც, — ვინღა შესწირავდა მაშინ მსხვერპლს ღმერთებს ან პატივს ვინღა მიაგებდა მათ? — ხოლო, მეორეს მხრივ, ვერც კაცთა თავგასულობას აიტანდნენ აგრე ვაგლახად. ხოლოს, დიდი ხნის ფიქრის შემდეგ, ზევსმა როგორც იქნა გაიღო ხმა: — მე მგონია ვპოვეო გამოსავალი, — თქვა მან, — კაცთა ძლიერების შემუსვრით ჩვენ შევძლებთ დღალუპვისგან ვიხსნათ ისინი და მათ თავგასულობასაც მოვუღოთ ბოლო. ამიტომ ორად გავკვეთ თვითეულ მათგანს. ამით ძალაც მოაკლდებათ და, რაკი მათი რიცხვი ერთიორად გაიზრდება, მეტ სარგებელსაც მოგვიტანენ ჩვენ. რაც შეეხება სიარულს, შვეულად, წელში გამართულნი ივლიან კვლავაც, მხოლოდ ახლა უკვე ორ ფეხზე. ხოლო თუ შევატყე, რომ ისინი არ ცხრებიან და კვლავ თავზედობენ, თვითეულს ხელახლა გავკვეთ შუაზე და მაშინ მათ ცალ ფეხზე მოუწევთ ხტომა.

თქვა თუ არა ეს, ზევსმა სათითაოდ შუაზე გაჰკვეთა ისინი, როგორც ჭნავს ჰკვეთენ ხოლმე დასამარილებლად² ან როგორც კვერცხსა სჭრიან შუაზე ძუით. თვითეულ კაცს, აგრე

განკვეთილს, აბოლონი³ ზევსის ზრძანებისამებრ სახესა და კისრის ნახევარს ჭრილის მხარეს უქცევდა, რათა ადამიანს ემზირა მისთვის და, ამრიგად, გონს მოსულიყო. რაც შეეხება დანარჩენ ნაწილებს, ზევსმა განკურნება უბრძანა მათი აბოლონს. სახე რომ შეუტრიალა თვითთულს, აბოლონმა ყოველის მხრიდან მოჭიმა კანი იმ ადგილისკენ, მუცელს რომ უწოდებენ დღეს, და, თითქოს ქისას უკრავსო თავს, ზედ მუცლის შუაში გამოსკვნა იგი, ხოლო კვანძის თავთან ერთადერთი ნახვრეტი დასტოვა, რომელსაც ჭიბს ვეძახით ჩვენ. მან გაასწორა ბევრი სხვა ნაკეციც, დღევანდელი ფორმა მისცა მკერდას და ამის მოქმედს იგივე იარაღი ეჭირა ხელში, რომლითაც დაბადები დაჭმუჭვნილ ტყავს ჭიმავენ ხოლმე კალაპოტზე. ორიოდ ნაოჭი მაინც დაუტოვა კაცს მუცელზე, ჭიბის მახლობლად — სახსოვარი მისი ძველი შეჩვენებისა.

და როცა შუა გაკვეთილი აღმოჩნდა კაცის სხეული, თვითთულმა ნახევარმა, მეორის წყურვილით გახელებულმა, ძებნა დაუწყო თავის ტყუბისცალს. შეხვედრისას ერთმანეთს გადაეტმასნებოდნენ ისინი და აგრე ჩახვეულნი, კვლავ ერთარსად ქცევის მსურველნი, იხოცებოდნენ შიმშილით და უმოქმედობით, რადგან არაფრის გაკეთება არ უნდოდათ უერთმანეთოდ. ხოლო როცა კვდებოდა ერთი ნახევარი, მეორე, ცოცხლად შთენილი, ახალ ნახევარს დაეძებდა თავისთვის და ხელახლა ეტმასნებოდა მას, სულერთია, იქნებოდა ეს მრჩობლი დედაკაცის ნახევარი, რასაც ქალს ვუწოდებთ დღეს, თუ ნახევარი მრჩობლი მამაკაცისა. ჰოდა, ილუბებოდა კაცთა მოდგმა.

სიბრალოთად აღძრულმა ზევსმა ახალი ხერხი მოიგონა მაშინ: სარცხვინელი ასოები წინ გადმოუწერვა ადამიანებს, რადგან აქამდე უკან იყო მათი ადგილი და ადამიანები ერთმანეთს კი არ ანაყოფიერებდნენ, ერთმანეთში კი არ ჩასახავდნენ, არამედ პირდაპირ მიწაში, ჭიჭინობელათა მსგავსად. ამ ცვლილებამ შესაძლებელი გახადა ადამიანთა ურთიერთგანაყოფიერება მამრის მდებრთან თანაყოფის გზით. ზევსის მიზანიც ის იყო სწორედ, რომ კაცის თანაყოფას ქალთან ახალ სიცოცხლის ჩასახვა მოჰყოლოდა შედეგად, ხოლო კაცის თანაყოფას კაცთან სიამოვნება მაინც მიენიჭებინა მათთვის,

რათა გაყრის შემდეგ ჩვეულებრივ საქმიანობას და თავის თავზე ზრუნვას მიბრუნებოდნენ ვნებადამცხრალნი.

აჰა, საიდან მოკიდებული დვივის კაცთა გულებში სიყვარული ერთურთისადმი, სიყვარული, რომელიც პირვანდელ სახეს უბრუნებს მათ, ცდილობს გათიშულ ნახევართა ერთ-არსად შერწყმას და გამრთელებას კაცთა ბუნების.

XVI

თვითელი ჩვენგანი, ამრიგად, მხოლოდ ქამბალასავით შუა გაჭრილი კაცის ქსიმბოლონს¹ წარმოადგენს, მთელის ნახევარს და ამიტომაც გამუდმებით დაეძებს თავისსავე ქსიმბოლონს.

ყველა მამაკაცი, რომელიც იმ აკუმის ჩამონაჭერია, ანდროგინონ რომ ერქვა ოდესღაც, ქალთა სქესს ეტრფის და მემრუშეთა უმეტეს ნაწილსაც ისინი შეადგენენ სწორედ. თავის მხრივ, წარმოშობით მათი მონათესავე ქალები კაცთა სქესს ეტრფიან და სიძვის დიაცთაც მათ შორის ჰპოვებთ უპირატესად. ხოლო ყველა ქალი, რომელიც მრჩობლი დედა-კაცის ჩამონაჭერია, სრულ გულგრილობას იჩენს მამრთა მიმართ და მხოლოდ საკუთარ სქესს ეტრფის, რისთვისაც ჰეტაირისტრიებს² უწოდებენ მათ. ისინი კი, ვინც მრჩობლი მამაკაცის ჩამონაჭრებს წარმოადგენენ, ჯერ კიდევ ბავშვობიდან, როცა მათ მამაკაცის „ნაფოტებს“³ თუ უწოდებს კაცი, მამაკაცებისკენვე ილტვიან და მათთან წოლა და ხვევნა მიაჩნიათ ბედნიერებად. და ისინი, ჭეშმარიტად, ყველაზე მაღლა დგანან ტოლ-სწორთა შორის, რადგან ბუნებით გაცილებით უფრო მამაკაცურნი არიან სხვებზე. მართალია, ზოგი ამას ურცხვობაში უთვლის მათ, მაგრამ ეს მცდარი აზრია: არა ურცხვობა, არამედ საკუთარი შემართება, მამაცობა და მამაკაცურობა აღძრავს მათ მათივე მსგავსთა სიყვარულისთვის. და აჰა, ურყევი საბუთიც ამისა: რა მოიწიფებიან, ისინი, მხოლოდ ისინი თუ იწყებენ სახელმწიფო მოღვაწეობას. უკვე დავაუკაცებულნი კი მამათმავალნი ხდებიან და თუ ცოლს

ირთავენ და ბავშვებს აკეთებენ, ეგ მათი ბუნებრივი მიდრე-
კილებით კი არა, კანონის წინაშე მორჩილებით აიხსნება
მხოლოდ: ისინი — სულით ცელიბატები⁴ — კმაყოფილნი
იქნებოდნენ მარტოოდენ ერთმანეთის სიახლოვეთაც. დიახ,
მამათმავალნი ზღებთან და ფილერასტები⁵, რადგან მათსავე
მსგავსთაკენ ილტვიან მიწყვი. ხოლო როცა მამათმავალი ან
რომელიმე სხვა არსება თავის მეორე ნახევარს გადაეყრება,
მათ შორის ისე საოცარის ძალით იფეთქებს მაშინ მეგობრო-
ბის, ურთიერთდომისა და სიყვარულის გრძნობა, რომ აღარ
სურთ, თუნდაც ერთის წამით მოსწყდნენ ერთმანეთს და,
თუმცა ერთად ატარებენ მთელს სიცოცხლეს, ისინი ვერ შეს-
ძლებდნენ ვითქვამთ, რა სურთ მაინც, რას ითხოვენ ერთმანე-
თისგან. მართლაც, ძნელი წარმოსადგენია ასე დაჟინებით
მხოლოდ იმიტომ ისწრაფვოდნენ ერთმანეთისკენ, რომ ვნე-
ბათა ღელვა დაიცხრონ. ცხადია, მათ სულს რაღაც სხვა
სწყურია, რა — თვითონაც არ ესმის ნათლად. ის მხოლოდ
გუმანით გრძნობს ამას და აგრე მიგვანიშნებს ჩვენც. ხოლო
მათ, ერთად მწოლარეთ, ჰეფესტოსი⁶ რომ წასდგომოდა თავს
თავისი ხელსაწყოებით და ეკითხა: — რა გსურთო, კაცო,
რას მოითხოვთ ერთმანეთისაგან? — და მეგრე, მათი ჭოჭმანის
შემყურეს, კვლავ შეებრუნებინა კითხვა: — იქნებ თქვენ
გსურთ, რამდენადაც ეს შესაძლოა, ერთარსად ქცევა, რათა
ვერც დღემ, ველარც ღამემ ველარ გაეყაროთ? თუ ეგ გწადიათ,
მე მზადა ვარ ერთმანეთს შევადნოთ და შეგაკავშიროთ, ისე
რომ ორიდან ერთ არსად იქცეთ და, ვიდრე ცოცხლობთ, ერთი
არსების მსგავსად, ერთი, საერთო სიცოცხლით იცოცხლოთ,
მეგრე თვითონ სიკვდილიც ველარ შესძლებს თქვენს გაყრას
და ჰადესიც ისე მიგიღებთ, როგორც ერთ აჩრდილს. მაგრამ
დაფიქრდით, სწორედ ეგაა, რასაც ესწრაფვით, სწორედ მისი
აღსრულება მიგამთხვევდათ ბედნიერებას? — ჩვენ ვიცით,
რომ არცერთი მათგანი, ამის გამგონე, უარს არ იტყვოდა ჰე-
ფესტოსს, არც სხვას ისურვებდა რასმე; პირიქით, ყველა
უყოყმანოდ გადასწყვეტდა, რომ ისმინა სწორედ ის, რასაც
ამდენი ხანია ნატრობდა; სახელდობრ, საყვარელ არსებასთან
შედნობას და შეკავშირებას, ორი არსებიდან ერთარსად

ქცევას. ამის მიზეზი კი ისაა, რომ ჩვენი ძველი ბუნება ასეთი იყო და ჩვენ ერთ მთლიან ინდივიდუმს წარმოვადგენდით. ხოლო სურვილს მაგ მთლიანობისას და მისკენ ლტოლვას სიყვარული ჰქვია სახელად. უწინ, როგორც ვამბობდი, ჩვენ ერთ მთლიან ინდივიდუმს წარმოვადგენდით. ახლა კი ჩვენი ცოდვებისთვის გაგვთიშა და გაგვყარა ღმერთმა, როგორც ლაკედემონელებმა — არკადიელები⁷. ამიტომ წრფელნი უნდა ვიყოთ ღმერთთა წინაშე, რათა ხელახალი განკვეთის საფრთხე ავიცილოთ თავიდან და სტელებზე⁸ გამოსახულ ბრტყელ, ნესტოთა გამყოფ ხაზზე გადახერხილ ფიგურებს⁹ ანდა ლისპებს¹⁰ არ დავემსგავსოთ ზედმიწევნით. მაშ, საჭიროა ღვთისმოსავის გზება არ ჩაქრეს ჩვენში, რათა ეროსის წინამძღვრობითა და ჰეგემონობით თავი დავადწიოთ ერთს და ვეზიაროთ მეორეს¹¹.

დაე, ნურავინ ეურჩება ეროსის ნებას, რადგან ეურიჩო მის ნებას, ნიშნავს ღმერთების რისხვა დაიტეხო თავს. ხოლო ღვთაების მიეგობრობას და კეთილგანწყობას თუ დავიმსახურებთ, მივემთხვევით კიდევ ჭეშმარიტ საგანს ჩვენი სრყვარულისა, რაც ახლა რჩეულთა ხვედრია მხოლოდ.

დაე, ნუ შემედავება ერიქსიმახოსი, ნუ გაამახსრებს ჩემს სიტყვას, ნურც იმას იტყვის, თითქოს პავსანიასა და აგათონისთვის ვამბობდე ამას. შესაძლოა, ისინი სწორედ ამ რჩეულთა რიცხვს ეკუთვნიან, მით უმეტეს, რომ ჭეშმარიტ მამაკაცად მიმაჩნია თვითეული მათგანი, მაგრამ მე ვგულისხმობ საერთოდ ყველას, უკლებლივ ყველა მამაკაცს და ყველა დედაკაცს და ვამტკიცებ, რომ კაცთა მოდგმა ბედნიერი იქნება მხოლოდ მაშინ, როცა თვითეული ჩვენგანი თავის საფერს იბოვის და, ამრიგად, ჩვენს პირვანდელ ბუნებას დაუბრუნდება. და თუ ამას მივიჩნევთ უმაღლეს სიკეთედ, მაშინ აქედან უცილობლად უნდა დავასკვნათ, რომ ყველაზე დიდი ბედნიერება, რასაც ამქვეყნად შეიძლება ეწიოს კაცი — ესაა შეძლებისამებრ მიეახლო ამ უმაღლეს სიკეთეს, ე. ი. ჰბოვო შენი გულისსწორი, შენი საფერი. და როცა ჩვენ ვუმღერით ღმერთს, მიზეზს ამ სიკეთისა, სამართლიანად ვუმღერით ეროსსაც, რომელიც ახლაც უდიდეს სამსახურს გვიწევს, რო-

ცა მათკენ მიგვიძღვის, ვინც ბუნებით გვენათესავება, ხოლო მომავალს უდიდესი იმედით გვიშუქებს: თუკი წრფელნი ვიქნებით ღმერთების მიმართ, ის დაგვიბრუნებს ჩვენს ძველ ბუნებას, განგვკურნავს და გვაზიარებს ნეტარებას და ბედნიერებას.

აჰა, ერიქსიმახოს, ჩემი სიტყვაც ეროსისათვის. იგი მართლაც არა ჰგავს შენსას. და, როგორც ერთხელ უკვე გთხოვე, ნუ გაამასხრებ მას, რათა საშუალება გექონდეს მოვისმინოთ, რას გვეტყვიან სხვები ან, უფრო სწორად, რას გვეტყვის ორი დანარჩენი, რადგან მხოლოდ აგათონს და სოკრატეს არ უთქვამთ ჯერ მათი სათქმელი.

XVII

— დაგემორჩილებიო, — მიუგო ერიქსიმახოსმა, — მით უმეტეს, რომ შენმა სიტყვამ დიდად მასიამოვნა. მე მწამს, რომ სოკრატე და აგათონი თავს არ შეირცხვენენ იქ, სადაც „ეროტიკას“ ეხება საქმე, თორემ შიში ამიტანდა მათ მაგივრად — ვაითუ ამდენი სხვადასხვა სიტყვის წარმოთქმის შემდეგ სათქმელი შემოაკლდეთ-მეთქი. მაგრამ მე მათი იმედი მაქვს.

— შენ გამარჯვებული გახვედი ასპარეზიდან, ერიქსიმახოს, — თქვა სოკრატემ, — მაგრამ ჩემს ადგილას რომ დაგსვა ახლა და მით უმეტეს მას შემდეგ, რაც აგათონი დაასრულებს თავის სიტყვას, დიახაც იგრძნობდი რა არის შიში, ისევე როგორც მე ვგრძნობ ამჟამად.

— შენ გასურს ჯადოთი შემკრა, სოკრატე, — თქვა აგათონმა, — რათა შემკრთალსა და თავბრუდასხმულს მაფიქრებინო, რომ მთელი „თეატრონი“ მე შემომცქერის, თითქოს დიდ რამეს მოელოდეს ჩემგან.

მაშინ სოკრატემ მიუგო: — მე ვნახე, როგორ მხნედ და თავდაჭერილად გახვედი სცენაზე, როგორ თამამად და წარბ-შეუხრელად შეჰყურებდი მაყურებელთა ბრბოს, რომლის წინაშეც სიტყვა უნდა წარმოგეთქვა და ამის შემდეგ როგორ დავიჯერო, თითქოს ჩვენმა პატარა სუფრამ შეგაკრთო ახლა? არც ისე გულმავიწყი გახლავარ.

— როგორ, — შეესიტყვა აგათონი სოკრატეს, — ნუთუ გგონია თეატრი მართლაც ძვალსა და რბილში მაქვს გამჯდარი და იმასაც კი ვეღარ ვარჩევ, ყველა საღად მოაზროვნე კაცი ორიოდე მცოდნეს რომ უფრთხის უფრო, ვიდრე მთელ ბრბოს უმეცართა?

— მე ფრიად უმართებულოდ მოვიქცეოდი, აგათონ, ასეთ ხეპრედ რომ მიმეჩინე, — მიუგო სოკრატემ. — მჯერა, მათთან რომ ვქონოდა საქმე, ვისაც ბრძენის სახელით ნათლავ, უმალ მათ აზრს გაუწევდი ანგარიშს, ვიდრე ბრბოსას. მაგრამ ჩვენ სიბრძნე ვინ მოგვაშავა? განა ჩვენც ბრბოს არ ვერიგებთ თეატრში გუშინწინ? ბრძენთა შორის რომ მჯდარიყავი, იქნებ სირცხვილი გეგრძნო მართლაც, თუკი შენს საქციელში სამარცხვინოს ჰპოვებდი რასმე; აგრე არ არის? — აგრეაო, — მიუგო მან. — მაგრამ შეგრცხვებოდა თუ არა ბრბოს, სამარცხვინოდ რომ მიგეჩინია შენი საქციელი?

აქ ფედროსი ჩაერია საუბარში და თქვა: — ძვირფასო ჩემო, აგათონ, თუ შენ კვლავაც პასუხს გასცემ სოკრატეს კითხვებს, ხომ იცი, ის ნაკლებად დაგიდევს რა გამოვა აქედან. ოღონდ თანამოსაუბრე იშოვოს და ისიც ლამაზი. მე დიახაც მსიამოვნებს სოკრატეს სმენა, მაგრამ ჯერ ეროსის ხოტბისათვის უნდა ვიზრუნო და თვითეულისგან კუთვნილი სიტყვა გამოვითხოვო. ჯერ თავისი მიხვეთ ეროსს, მერე კი, ნება თქვენია, იკამათეთ რამდენიც გენებოთ.

— მართალს ბრძანებ, ფედროს, — თქვა აგათონმა — სიტყვის დაწყებაში მე მართლაც არაფერი მიწლის ხელს. ხოლო სოკრატესთან კამათს მერეც მოვასწრებ.

XVIII

მაგრამ ჯერ მოვახსენებთ, როგორ უნდა ვაქო ეროსი და მხოლოდ შემდეგ შევაქებ მას. ჩემის აზრით, ჩემი წინამორბედნი ღმერთს კი არ ასხამდნენ ხოტბას, არამედ კაცთა სვებედნიერებას, რომლის ერთადერთი მიზეზი ღმერთია, ხოლო რას წარმოადგენს თავისთავად ამდენი სიკეთის მომმადლე-

ბელი, ამაზე კრინტიც არავის დაუძრავს; თუმცა, ჩვენს ნებისმიერ ხოტბას ნებისმიერი საგნის მიმართ მხოლოდ მაშინ შეიძლება ეწოდოს ჭეშმარიტი ხოტბა¹, როცა პირდაპირ მივუთითებთ რას წარმოადგენს თავისთავად, რა სიკეთეს გვანიჭებს იგი, ვისაც ჩვენი სიტყვა ეხება. ამიტომაც გვმართება ჯერ საკუთრივ ეროსს შევასხათ ხოტბა და მხოლოდ შემდეგ მის კეთილ ძღვენს.

მე ვამბობ, თუ ნემესიდა არ შემრისხავს ამის თქმისათვის, რომ ნეტარი ღმერთების ხომლში ეროსი ყველაზე ნეტარია, ყველაზე კეთილი და მშვენიერი. ჰო, ის ყველაზე მშვენიერი და აი რატომ: ჯერ ერთი, ფედროს, ის უმრწემესია უკვდავთა შორის და ამას თვითონვე გარკვევით გვიდასტურებს იმით, რომ ელვის სისწრაფით გაუბრის სიბერეს, რომელიც, კარგად მოგეხსენებათ, საკმაოდ სწრაფია თავადაც, რადგან უფრო ადრე გვეწვევა ხოლმე, ვიდრე ეს საჭიროა. ეროსს მთელს არსებით სძულს. სიბერე და ერთ ნაბიჯზეც არ ეკარება მას. ის ნორჩია, ამიტომაც ჭაბუკთა წრეში ტრიალებს მუდამ და წამითაც არ სტოვებს მათ. მართალს ამბობს ძველი ანდაზა — მსგავსი ყოველთვის მსგავსთან დგასო ახლო. მე ბევრ რამეში ვიზიარებ ფედროსის აზრს, მაგრამ ერთში არ შემეძლია დავეთანხმო მაინც: მისი აზრით, ეროსი კრონოსსა და იაპეტოსზე² უფროსია, მე კი ვამტკიცებ, რომ უკვდავთა შორის უმრწემესი და მარადჭაბუკი ღვთაებაა იგი. ხოლო რაც შეეხება იმ ძველთაძველ ამბებს ღმერთების შესახებ, რომელთაც მოგვითხრობენ ჰესიოდე და პარმენიდე, თუკი საერთოდ მართალს მოგვითხრობენ ისინი, ეს ანანკეს⁴ საქმეა და არა ეროსის, რადგან ღმერთებს შორის ადგილი არ ექნებოდა არც დასაჭურისებას, არც კირთებას, არც მრავალ სხვა ძალმომრეობას, ეროსი რომ ყოფილიყო მათთან, პირიქით, მეგობრობითა და ზავით შეეკვროდნენ ისინი ერთერთს, როგორც ამჟამად, როცა მათ შორის ეროსი სუფევს. ამრიგად, ეროსი ნორჩია და ამასთან ნაზი. მაგრამ აქ ჰომეროსი იქნებოდა საჭირო, რათა ჩვენთვის სინაზე დაეხატა მისი. ჰომეროსი გვეუბნება ატასათვის⁵, რომ ქალღმერთია იგი, ნაზი ქალღმერთი, ყოველ შემთხვევაში, ნაზი ფეხები აქვსო მას:

„ფეხის გულები ნაზია მისი; არა მიწაზე,
კაცთა თავებზე მიირხევა ნელის რონინით“⁶.

ჩემის აზრით, ატას სილამაზეს ნათლად წარმოგვიჩენს თუნდაც ის, რომ მყარზე კი არ დაიარება იგი, არამედ ლბილზე. ვისარგებლოთ ჩვენც ამითი ეროსის სილამაზის წარმოსადგენად. მიწას კი არა, ეროსი კაცთა თავებსაც არ აკარებს ფეხს, რადგან არც ისე ლბილია ეს თავები კაცთა. არა, ულბილესს ეყრდნობა და ულბილესშივე იდებს ბინასაც, რადგან ღმერთთა და კაცთა სულებს და გულებს ირჩევს იგი თავის სავანედ. მაგრამ განურჩევლად ყველა სულს კი არა: უხეშ სულს გაურბის იგი და ფაქიზში ივანებს მხოლოდ. რაკი ულბილეს საგნებს ეყრდნობა ყველგან და ყოველთვის, ეროსი უნაზესი უნდა იყოს თავადაც. ამრიგად, ის ყველაზე ნორჩია და ყველაზე ნაზი. უფრო მეტიც, უაღრესად მოქნილიცაა, თორემ როგორ შესძლებდა ყველაფერში ჩაწვდომას, ყველა სულში შეუმჩნეველად შეპარვას და მერე ასევე შეუმჩნეველად გაპარვას იქიდან, მოუქნელი რომ ყოფილიყო იგი? ეროსის სიმშეტრიულობასა და მოქნილობაზე ნათლად მეტყველებს მისი კეთილსახიერებაც, რითაც, საყოველთაო აღიარებით, განუზომლად მაღლა დგას სხვებზე, რადგან დაუძინებელი მტერია სიმახინჯისა. იგი ყვაფილთა შორის არჩევს ცხოვრებას და ამიტომ ეჭვს არ იწვევს სილამაზე მისი კანისა. მართლაც, ეროსი წამითაც არ ჩერდება მასზე, რაც არ ყვავის, ან უკვე დაჭკნა, სულერთია რა იქნება ეს — სხეული, სული თუ სხვა საგანი. ის ბინას იდებს და ივანებს მხოლოდ იქ, სადაც ყვაფილები ყვავიან და სურნელება იკმევა ირგვლივ.

XIX

ღმერთის სილამაზისთვის კიდევ ბევრი რამ შეიძლებოდა თქმულიყო, მაგრამ საკმარისია ისიც, რაც ითქვა. ამის შემდეგ ჩამს ეროსის სათნოებისთვის ვილაპარაკოთ. მთავარი ისაა, რომ ეროსი სამართლიანია ღმერთთა და კაცთა მიმართ და სამართლიანობასვე მოითხოვს მათგანაც. და თუ საერთოდ

ელმის, ძალმომრეობისგან როდი ელმის¹, რადგან ძალმომრეობისთვის მიუწევდომელია იგი. არც ძალადობით აკეთებს ის, რასაც აკეთებს. ყველა ნებაყოფლობით ემორჩილება ეროსს, ხოლო ყოველგვარ ნებაყოფლობით შეთანხმებას ორ მხარეს შორის სამართლიან შეთანხმებად მიიჩნევენ კანონები, ეგ „უფალნი სახელმწიფოსი“². გარდა სამართლიანობისა, უმაღლესი კეთილგონიერებაც ახასიათებს მას, რადგან, საყოველთაო აღიარებით, კეთილგონიერება განცხრომის სურვილთა და ვნებათა დაურევებაში მდგომარეობს, ხოლო რომელი ვნება შეედრება ეროსს? რაკი ეროსზე დაბლა დგანან, ეს ვნებები და სურვილები მისგან იძლევიან კიდევც; ხოლო მძლეველი განცხრომის ყველა სურვილთა და ყველა ვნებათა — ყველაზე კეთილგონიერი უნდა იყოს უთუოდ.

რაც შეეხება სიმამაცეს, აქ ეროსს თვით არესიც ვერ გაუწევს მეტოქეობას. მართლაც, არესს კი არ ჰმორჩილებს ეროსი, პირიქით, არესი ჰმორჩილებს ეროსს, რამდენადაც აფროდიტეს ეხება საქმე. და რადგან მძლეველი ძლეულზე უფრო ძლიერია, ამიტომ მძლეველი ღმერთთა შორის უმამაცესისა ყველა ღმერთზე მამაცი უნდა იყოს უთუოდ.

ამრიგად, ღმერთის სამართლიანობის, კეთილგონიერებისა და სიმამაცისათვის მე უკვე ვილაპარაკე. ახლა მისი სიბრძნისათვის მოგახსენებთ და, შეძლებისამებრ, შევეცდები არა გამომრჩეს რა. უპირველეს ყოვლისა კი, რათა ჩემს ხელობას ისევე მივაგო პატივი, როგორც ერიქსიმახოსმა — თავისას, ვიტყვი, რომ ეროსი ის ბრძენი პოეტია, რომელიც სხვასაც პოეტად აქცევს, რადგან არ მოიძებნება ამ ქვეყნად კაცი, თუნდაც სავსებით უცხო მუზებისათვის, რომელშიც პოეტმა არ გაიღვიძოს, რაკი ეროსი შეეხება მას³. და ეს ნათლად გვიმოწმებს ჩვენ, რომ ეროსი ჭეშმარიტი პოეტია ყველა დარგში მუსიკური ხელოვნებისა. რადგან სხვას ვერ ასწავლი, ვერც მისცემ მას, რაც თვითონ არ იცი, ან არ გაგაჩნია. ვინ შესძლებს იმის უარყოფას, რომ ყველა ცოცხალი არსების შემოქმედება ნაყოფია ეროსის სიბრძნისა, რომელიც წყაროა და დასაბამი ყველა სიცოცხლის. რაც შეეხება ხელოვანთა ოსტატობას, განა ნათლად არ ვხედავთ ჩვენ, რომ სწორედ

მან მიაღწია სახელს და დიდებას, ვისაც ეროსი ჰყავდა მოძღვრად, ხოლო ვისაც შთაგონება ეროსისგან არ მიუღია, დავიწყების ჩრდილს მიეცა სამარადისოდ. მხოლოდ ვნებამ და სიყვარულმა გაუხსნეს აპოლონს საიდუმლო მეისრობის, ექიმობის და წინასწარმეტყველების ხელოვნებისა. აპოლონის მსგავსად, ეროსმა გააცნო მუზებს — „მუსიკური“, ჰეფესტოსს — კვერთხურთხე, ათენას⁴ — ქსელის მბეჭველისა და ზევსს ღმერთთა და კაცთა მართვის ხელოვნება. ღმერთებს შორის წესრიგიც მიტომ დამყარდა, რომ სიყვარული მოევლინა მათ, რა თქმა უნდა, მშვენიერების სიყვარული, რადგან არ არსებობს სიყვარული სიმახინჯისა. მანამდე კი, როგორც უკვე ვთქვი, მრავალი საშინელი რამ ხდებოდა უკვდავთა შორის, რადგან, გადმოცემით, ანანკე მეფობდა მაშინ. ხოლო როცა ეს ღმერთი იშვა, მშვენიერებისადმი სწრაფვამ ყველა სიკეთეს აზიარა, როგორც უკვდავნი, ისე მოკვდავნიც. ამრიგად, ჩემის აზრით, ეროსი პირველი იყო, ფედროს, რომელიც მშვენიერებას და ნეტარებას ეზიარა და მხოლოდ შემდეგ გახდა სხვებისთვის იგივე სიკეთის წყარო. აქ ჩემმა აზრმა ლექსის ფორმა მიიღო და ამ ლექსით იმის თქმა მინდა, რომ სწორედ ეროსი ანიჭებს

მშვიდობას კაცთა, ზღვას სიმშვიდეს, ქართ უქარობას, ძილს და სარეცელს შავის სენით გულგასენილთა.

ეროსი გაველურების საფრთხეს გვაცილებს, ერთმანეთთან გვაახლოვებს, თავს უყრის მეგობრებს, როგორც ჩვენ შეგვყარა დღეს, და წინ გვიძღვის ზეიმის, თავშექცევისა თუ მსხვერპლშეწირვის დროს; სინაზეს გვინერგავს და სისასტიკეს სდევნის; კეთილისმოსურნეთა მეგობარია, ავისმოსურნეთა მტერი, მრავალმოწყალე კეთილთა მიმართ, ბრძენთა ჭვრეტისა და ღმერთთა თაყვანისცემის ღირსი; უპოვართა სურვილი, მორჭმულთა საუნჯე; ფუფუნების, განცხრომის, შვების, ვნების, ეროტიულ სწრაფვათა მამა; შრომაში, კრთომაში, ტანჯვაში, საუბარში — მესაჭე, თანამდგომი, გუშაგი და ნამდვილი მხსნელი, ღმერთთა და კაცთა ჯავარი, უმშვენიერესი და უკეთესი ჰეგემონი ჩვენი, რომელსაც უნდა მოსდევდეს კიდევ ყველა მოკვდავი და აღიდებდეს იმ დიდებულ საგა-

ლობელთა გალობით, რომელსაც ღმერთთა და კაცთა გულ-
მოსალობად გალობს იგი.

აჰა, ფედროს, ჩემი აღთქმული სიტყვაც ეროსისათვის. მე
ვცდილობდი, რაოდენ ძალმედვა, ნაწილობრივ სალაღობო,
ნაწილობრივ კი სერიოზული გამოსულიყო იგი.

X X

აგათონის სიტყვის დასასრულს — ყვებოდა არისტოდე-
მოსი — დამსწრენი მოწონების ყიყინით შეხვდნენ, რადგან
ჭეშმარიტად თავისი ღირსებისა და ღმერთის საკადრი სიტყვა
წარმოსთქვაო უმაწვილმა კაცმა. მაშინ სოკრატე მიუბრუნდა
ერიქსიმახოსს და უთხრა: — რას იტყვი, აკუმენის ძევ, განა
საფუძველს მოკლებული იყო ჩემი წელანდელი შიში? განა
მართალი არ ვიყავი, როცა ვიწინასწარმეტყველე — აგათონი
განსაცვიფრებელ სიტყვას იტყვის და მე გამოუვალ მდგომარე-
ობაში აღმოვჩნდები-მეთქი?

— ერთი რამ, — მიუგო ერიქსიმახოსმა, — სახელდობრ,
აგათონი განსაცვიფრებელ სიტყვას იტყვისო, შენ მართლაც
წინასწარმეტყველურად გამოგივიდა, ხოლო რაც შეეხება
მეორეს — გამოუვალ მდგომარეობაში აღმოვჩნდებიო — ამა-
ში მე ვერ დამარწმუნებ.

— მითხარი ერთი, რად გიკვირს ეგ, ნეტარო კაცო, —
შეესიტყვა სოკრატე, — როცა ჩემს ადგილას ვერცერთი
თქვენთაგანი ვერ გაბედავდა ექო ეროსი ასეთი ღრმა და
მრავალაზროვანი სიტყვის შემდეგ. მართალია, იგი თანაბრად
როდი იწვევს აღტაცებას, სამაგიეროდ, ვის არ მოხიბლავდა
მისი დასასრული სიტყვებისა და გამოთქმების სილამაზითა და
დახვეწილობით. მე ვგრძნობ, რომ ვერაფერს ვიტყვი ისეთს,
რაც მშვენივით ოდნავ მაინც შეედრებოდა აგათონის სიტყვას
და, რომ შემეძლოს, სირცხვილისაგან, ალბათ, გადავიკარგე-
ბოდი კიდევ აქედან. აგათონის სიტყვამ გორგია¹ მომაგონა და
სწორედ ისე დამემართა, როგორც ჰომეროსთანაა ნათქვამი:
მე მეშინოდა აგათონს თავისი სიტყვის დასასრულს გორგიას,

მაგ საშინელი მჭევრმეტყველის თავი არ ეტყობოდა ჩემი სიტყვისთვის² და, ამგვარად, მუნჯ ლოდოდ არ ვექცე. მხოლოდ ახლა შევიგნე რაოდენ სასაცილო ვიყავი, როცა დაგეთანხმეთ თქვენთან ერთად მექო ეროსი და ამაყად განვაცხადე — „ეროტიკის“ გარდა ამ ქვეყნად არა გამეგება რა-მეთქი, თუმცა ისიც კი არ ვიცი, როგორ უნდა შევაქო ვინმე. სიბრძნე ჩემი: მე მეგონა, როცა ვინმეს აქებ, მთავარია სიმართლე ილაპარაკო მასზე, ხოლო შემდეგ აქედან გამოჰყო, რაც ლამაზია და არსებითი და დასკვნისთვის საჭირო ფორმა მისცე-მეთქი მას. იმასაც ვფიქრობდი, არ ვიტყოდი ურიგო სიტყვას, რაც აშკარა ქედმაღლობა იყო ჩემის მხრივ, რადგან მეგონა ჭეშმარიტ ხერხს ვიცნობდი ხოტბისას; მაგრამ, როგორც ჩანს, ეს ხერხი ყოვლად უვარგისია და მთავარი; თურმე, ისაა, ყველაზე სრულქმნილი და მშვენიერი თვისებები მიაწერო ხოტბის საგანს, სულ ერთია, ეს თვისებები სინამდვილეში შეეფერებიან თუ არა მას, რადგან სიყალბეს არავითარი მნიშვნელობა არ ენიჭება ამ შემთხვევაში. როგორც ჩანს, თვითეულის სიტყვა ჭეშმარიტი კი არა, მხოლოდ მოჩვენებითი ხოტბა უნდა ყოფილიყო ეროსისა. ჩემის აზრით, ცამდეც იმიტომ აგყავთ ეროსი, იმიტომ ამტკიცებთ დიდიაო იგი და ამდენ სიკეთეთა მიზეზი, რათა მისმა სილამაზემ და სრულქმნილებამ განცვიფრებაში მოიყვანოს, ცხადია, უმცარნი და არა ისინი, ვინც მას იცნობენ. ეგ ხერხი ხოტბისა მართლაც კარგია და დიდებული, მაგრამ თავიდან ჩემთვის უცნობი იყო იგი და ამიტომაც ჩემდა უნებურად დაგეთანხმეთ თქვენთან ერთად მექო ეროსი. მაგრამ ენა დაგეთანხმათ, გონება კი არა³. მაშ, შორს ჩვენგან ასეთი ხოტბა! მე თქვენსავით ვერ დავიწყებ ეროსის ქებას, რადგან არც შემძლია ეგ. მაგრამ მზადა ვარ, თუ ნებას დამრთავთ, ჩემუნებურად მოგახსენოთ სიმართლე ეროსის შესახებ; ხოლო სასაცილოდ რომ არ ამიგდოთ, ჯობია თავი განებოთ და ჩემს სიტყვას მივხედო ისევ. მითხარი, ფედროს, მისაღები იქნება თუ არა შენთვის ისეთი ხოტბა, რომელიც უბრალო, ენის წვერზე სახელდახელოდ მომდგარი სიტყვებით და გამოთქმებით იტყვის სიმართლეს ეროსის შესახებ? — ფედროსმა

დანარჩენ მდინახეებთან ერთად სთხოვა ისე ელაპარაკა, როგორც თვითონ მიიჩნევდა საჭიროდ.

— და კიდევ აი რა, ფედროს, — უთხრა სოკრატემ, — ნება მიბოძე, ორიოდე უმნიშვნელო შეკითხვა მივცე აგათონს, რათა ზოგი რამ გავარკვიო, მერე კი პირდაპირ ჩემს სიტყვაზე გადავალ. — სიამოვნებითო, — მიუგო ფედროსმა, — შეგიძლია ჰკითხო. — ამის შემდეგ სოკრატემ დაახლოებით ასე დაიწყო, მიამბობდა არისტოდემოსი:

X XI

— ჩემის აზრით, ძვირფასო აგათონ, შენ მშვენივრად დაიწყე: უპირველეს ყოვლისა საჭიროა გავარკვიოთ, რას წარმოადგენს თვითონ ეროსი და მხოლოდ შემდეგ შევეხოთ მის საქმეებსო. ასეთი შესავალი ძალიან მომწონს. რაკი ასე ბრწყინვალედ და სრულყოფილად გვიჩვენე ეროსის ბუნება, იქნებ ამ კითხვაზეც შესძლო პასუხის გაცემა: ის, რასაც ეროსი ჰქვია, არის თუ არა სიყვარული რაიმეს მიმართ? მე სრულიადაც არ ვკითხულობ, არის თუ არა ის სიყვარული დედის ან მამის, რადგან სასაცილო იქნებოდა ასეთი კითხვა. მაგრამ იგივე კითხვა რომ მომეცა შენთვის მამის შესახებ — ის, ვისაც მამა ჰქვია, ვინმეს მამა არის თუ არა-მეთქი? — შენ მეტყობდი, ცხადია, თუ ისურვებდი სწორი პასუხი გაგეცა ჩემთვის, რომ ის მამაა ვაჟის ან ასულის; აგრე არაა? — ჭეშმარიტად, — მიუგო აგათონმა. — ასევე დედაც. — აგათონი აქაც დაეთანხმა. — ახლა გთხოვ ერთ პატარა კითხვაზეც მიპასუხო, რათა უკეთ მიმიხვდე, რას მოვითხოვ შენგან, აი ეს კითხვაც: — ის, ვისაც ძმა ჰქვია, არის თუ არა ვინმეს ძმა? — არისო, — მიუგო აგათონმა. — ძმა ძმისა ან დისა. — რა თქმა უნდა. — ახლა ეცადე იგივე გვითხრა სიყვარულისთვისაც, — თქვა სოკრატემ, — არის თუ არა ეროსი სიყვარული რაიმეს მიმართ? — ცხადია, სიყვარულია რაიმეს მიმართ. — კარგად დაიხსომე, რისი სიყვარულია იგი, — თქვა სოკრატემ, — ახლა კი ამაზე მიპასუხე: სურს თუ არა ეროსს ის, რაც მისი სურვილის საგანს შეადგენს? — სურს — მიუგო მან. — მაგრამ

როცა ეროსს სურს და უყვარს, ჰფლობს კიდევ მას, რაც სურს და უყვარს, თუ არა ჰფლობს მას? — ალბათ, არაო — მიუგო აგათონმა. — კარგად დაფიქრდი, — უთხრა სოკრატემ, — ალბათ კი არა ნამდვილად აგრეა, რადგან ვისაც სურს, სურს ის, რაც მას არ გააჩნია და არა ის, რაც მას გააჩნია; ჩემის აზრით, ეს უეჭველია და უცილობელი, შენ კი რას იტყვი? — მეც აგრე მგონია, — თქვა აგათონმა. — კეთილი და პატიოსანი; ახლა მითხარი, ისურვებდა თუ არა დიდი სიდიდეს ან ძლიერებას — ძლიერი? — ჩვენი შეთანხმების მიხედვით ეგ შეუძლებელია. — რადგან შეუძლებელია არ გააჩნდეს ის, რაც გააჩნია. — ჭეშმარიტად. — მძლავრს რომ სიმძლავრე ენატრა, მარდს — სიმარდე, ჯანმრთელს — ჯანმრთელობა, კაცი იფიქრებდა, რომ ვინც მძლავრია, მარდი ან ჯანმრთელი, ნატრობს მას, რასაც უკვე ჰფლობსო. მე ამას შეცდომის თავიდან ასაცილებლად ვამბობ მხოლოდ. მართლაც, თუ კარგად ჩაუფიქრდები, აგათონ, ის ამყამად აუცილებლად უნდა ჰფლობდეს ყველა ამ სიკეთეს, მიუხედავად იმისა, სურს თუ არა ეს. როგორღა ისურვებდა მაშინ მას, რასაც უკვე ჰფლობს? მაგრამ ვინმეს რომ ითქვა: აი, მე ჯანმრთელი ვარ და მინდა ჯანმრთელი ვიყო; აი, მე მდიდარი ვარ და მინდა მდიდარი ვიყო, ერთის სიტყვით, მინდა მქონდეს ის, რაც მაქვსო, ჩვენ მას მივუგებდით: ადამიანო, შენ ჰფლობ სიმდიდრეს, ჯანმრთელობას და ძლიერებას და გსურს მომავალშიც ჰფლობდე მათ, რადგან ამყამად, სულერთია, გსურს თუ არა ეს, შენ მათ ჰფლობ; ამიტომ დაფიქრდი, როცა ამბობ: მე მინდა მქონდეს ის რაც მაქვსო, უფრო სწორად ამის თქმა ხომ არ გსურს: მე მინდა მომავალშიც მქონდეს ის, რაც ახლა მაქვს. როგორ გგონია, დაგვეთანხმებოდა თუ არა იგი? — უსათუოდ, — მიუგო აგათონმა. — ნიშნავს თუ არა ეს სიყვარულს მისას, რასაც ჯერ კიდევ არა ჰფლობს კაცი, სურვილს ამყამინდელი კეთილდღეობის მომავალში გაგრძელებისას? — დიახაც, — მიუგო აგათონმა. — ამრიგად, მაგ კაცს, ყველა სხვა მსურველის მსგავსად, სურს ის, რასაც ჯერ კიდევ არა ჰფლობს, რაც არ გააჩნია, რასაც თვითონ არ წარმოადგენს ან რაც მას აკლია, ერთის სიტყვით, ყველაფერი, რაც სიყვა-

რულის და სურვილის საგანს შეადგენს, არა? — სრული სი-
მართლეა, — მიუგო აგათონმა. — მოდი, — თქვა სოკრატემ —
ისევ წელანდელს მივუბრუნდეთ: ჩვენ ვნახეთ, რომ ეროსი,
ჯერ ერთი, რაიმეს სიყვარულია და, მეორეც, სიყვარული მი-
სი, რაც მას არ გააჩნია. — აგრეა — თქვა აგათონმა. — ახლა
გაიხსენე, რას ამბობდი შენს სიტყვაში, რისი სიყვარულიაო
ეროსი? თუ ვნებავს, მე შეგახსენებ. შენ ასე ამბობდი დაახ-
ლოებით: ღმერთებს შორის წესრიგი მშვენიერისადმი სიყვა-
რულის წყალობით დამყარდა, რადგან არ არსებობსო სიყვა-
რული მახინჯისადმი; თუ არ ამბობდი აგრე? — აგრე ვამბობ-
დიო, — დაუდასტურა აგათონმა. — და მართალსაც ამბობდი,
ძვირფასო ჩემო, — თქვა სოკრატემ, — და თუ ეს ასეა, მაშ,
ეროსი სიყვარული ყოფილა მშვენიერების და არა სიმახინჯი-
სა. აგათონი დაეთანხმა. — შევთანხმდით თუ არა ჩვენ, რომ
ეროსს უყვარს ის, რაც არ გააჩნია, რასაც არა ჰფლობს? —
შევთანხმდით, — მიუგო მან. — მაშასადამე, ეროსს მშვენიერე-
ბა არ გააჩნია და არა ჰფლობს მას. — აგრე გამოდის. — ახლა
მითხარი: შენ შეგიძლია მშვენიერი უწოდო მას, რასაც
მშვენიერება არ გააჩნია და არა ჰფლობს მას? — რა თქმა უნ-
და არა. — ამის შემდეგ შეგიძლია კვლავაც ამტკიცო, მშვე-
ნიერიაო ეროსი? — ვშიშობ, რომ არ ვიცოდი, სოკრატე,
რასაც ვამბობდი. — და მაინც შენ მშვენიერად ილაპარაკე. მაგ-
რამ ერთი პატარა კითხვაც: კეთილი, შენის აზრით, მშვენიერია
თუ არა? — რა თქმა უნდა მშვენიერია. — მაგრამ თუ ეროსს
არ გააჩნია მშვენიერება, კეთილი კი მშვენიერია, მაშინ არც
სიკეთე უნდა გააჩნდეს მას. — მე შენთან კამათის თავი არ მაქვ-
სო, სოკრატე, — თქვა მან, — იყოს ისე, როგორც შენ ამბობ. —
არა, ძვირფასო აგათონ, შენ ჭეშმარიტებასთან კამათის თავი
არა გაქვს; ხოლო რაც შეეხება სოკრატესთან კამათს, ეგ
ადვილი საქმეა საგსებით.

X X I I

მაგრამ დაგეხსნები შენ და პირდაპირ იმ სიტყვაზე გადა-
ვალ, რომელიც ეროსს ეხება და მანტინელი მოგვი ასულის
დიოტიმასაგან¹ ვისმინე ოდესღაც. მხოლოდ „ეროტიკის“ კი

არა, ჭეშმარიტად ყოველისმცოდნე იყო იგი. სხვათა შორის, როცა ათენელები მსხვერპლს სწირავდნენ ჟამიანობის წინ, სწორედ მან შესძლო ათი წლით აეცილებინა მათთვის ამ სენის საფრთხე. მისი წყალობით ვეზიარე მეც „ეროტეკას“ და შევეცდები მისივე სიტყვები გადმოგცეთ ყოველივე იმის გათვალისწინებით, რაზეც წელან შევთანხმდით აგათონი და მე. მართლაც, როგორც შენ ამბობდი, აგათონ, საჭიროა ჯერ ვნახოთ, რას წარმოადგენს თვითონ ეროსი და მხოლოდ შემდეგ შევეხოთ მის საქმეებს. ჩემის აზრით, უმჯობესია საკითხის იმავე თანმიმდევრობით განხილვა, რომელსაც ჩემთან საუბარში მისდევდა უცხოქვეყნელი ქალი. და რასაც აგათონი მეუბნებოდა წელან, დაახლოებით მასვე ვეუბნებოდი მაშინ დიოტიმასაც, კერძოდ, ეროსი დიდი ღმერთია და სიყვარული მშვენიერებისადმი-მეთქი. და მანაც სწორედ ისევე დამიმტკიცა, როგორც მე დავუმტკიცე წელან აგათონს, რომ ვცდებოდი და რომ ეროსი არ იყო არც მშვენიერი და არც კეთილი.

— რას ამბობ, დიოტიმა, — ვუთხარი მაშინ, — გამოდის რომ ეროსი მახინჯია და ბოროტი. და მან — ნუ სცოდნავო, — მითხრა, — როგორ გგონია, ის რაც მშვენიერი არ არის, მახინჯი უნდა იყოს უთუოდ? — რა თქმა უნდა. — ხოლო ის, რაც ბრძენი არ არის — უმეცარი? იცი თუ არა შენ, რომ არის რაღაც გარდამავალი ცოდნასა და უმეცრებას შორის? — რა არის-მეთქი ეგ? — იცი თუ არა შენ, რომ სწორი წარმოდგენა, რომლის დასაბუთებაც არ შეგვიძლია, ჯერ კიდევ არ არის ცოდნა, რადგან ვინ მიიჩნევს ცოდნად მას, რისი დასაბუთებაც ჩვენს ძალღონეს აღემატება? მაგრამ არც უმეცრებაა იგი. მართლაც, როგორ შეიძლება უმეცრებად მივიჩნიოთ ის, რაც ნაწილობრივ მაინც ასახავს ჭეშმარიტებას? ამრიგად, სწორი წარმოდგენა არის რაღაც გარდამავალი ცოდნასა და უმეცრებას შორის. — მართლაც ამბობ-მეთქი, — ვუთხარი მე. — ამიტომ ნუ დაიჟინებ, თითქოს ის, რაც მშვენიერი არ არის, მახინჯი იყოს უთუოდ, ხოლო ის, რაც კეთილი არ არის — ბოროტი. და რაკი თვითონ აღიარე, ეროსი არც მშვენიერია და არც კეთილიო, ნუ იფიქრებ, თითქოს უთუოდ მახინჯი იყოს ის და ბოროტი. მიითვალე რაღაც საშუალოდ ამ ორთა შორის. —

მაგრამ თუ ყველას დიდ ღმერთად შიამნია იგი? — ვთქვი მე. — შენ გულისხმობ მხოლოდ უმეცართა თუ მცოდნეთაც აგრეთვე? — მკითხა დიოტიმამ. — ყველას უკლებლივ. აქ მას გაეცინა და მითხრა: — განა შეიძლება, სოკრატე, დიდ ღმერთად მიიჩნევდნენ ეროსს ისინი, ვინც ღმერთადაც კი არ სცნობენ მას? — ეგ ვინა-მეთქი, — ვკითხე. — ერთი შენ, — მომიგო, — მეორე მე. — მაგას რას ამბობ, — განვცვიფრდი მე. — სრულ სიმართლესო, მიპასუხა. — მითხარი, მიგაჩნია თუ არა შენ, რომ ყველა ღმერთი ნეტარია და მშვენიერი? ან იქნებ გაბედო და რომელიმე მათგანზე თქვა — ნეტარი არ არისო იგი, არც მშვენიერი? — ღმერთმა დამიფაროს-მეთქი, — ვთქვი მე. — ახლა ეს მითხარი: — ნეტარს ხომ მას უწოდებ შენ, ვინც სიკეთეს ჰფლობს და მშვენიერებას? — რა თქმა უნდა. — მაგრამ შენ ხომ თავად აღიარე: ეროსს სურს ის, რაც კეთილია და მშვენიერი, ე. ი. სწორედ ის, რაც თვითონ მას არ გააჩნიაო. — ვაღიარე-მეთქი. — განა შეიძლება მშვენიერებასთან და სიკეთესთან წილნაყარი არ იყოს ღმერთი? — როგორც ჩანს, არა. — ახლა ხომ ხედავ, — მითხრა, — თვითონაც რომ არ მიგაჩნია ეროსი ღმერთად?

XXIII

— მაშ რაღაა ეროსი, მოკვდავი? — სცდები. — მაშ რა? — როგორც წეღან გეუბნებოდნი, რაღაც საშუალო მოკვდავსა და უკვდავს შორის. — ბოლოს და ბოლოს, რა არის იგი, დიოტიმა? — დიდი დემონია იგი, სოკრატე, ხოლო ყოველივე „დემონიურს“¹ ხომ საშუალო ადგილი უჭირავს ღმერთსა და კაცს შორის. — რას ემსახურება-მეთქი დემონი? — დემონი ღმერთებს ამცნობს და გადასცემს კაცთა ლოცვა-ვედრებას და შესაწირავებს, ხოლო ღმერთთა ნება-სურვილსა და წყალობას — ადამიანებს. საშუალო ადგილი რომ უჭირავს კაცთა და ღმერთთა შუა, ის მთელს სივრცეს ავსებს მათ შორის და ამრიგად, შინაგანი კავშირით აერთებს ყველას და ყველაფერს. სწორედ მისგან იღებს დასაბამს მთელი მანტიკა და ქურუმთა

ხელოვნებაც, რამდენადაც მას მსხვერპლშეწირვასთან, ზიარე-
ბასთან, შელოცვასთან და, საერთოდ, გრძნეულებასა და მა-
გიასთან აქვს საქმე. უკვდავნი არ ერევიან მოკვდავთა შორის
და მხოლოდ დემონის მეშვეობით ესაუბრებიან და უკავშირ-
დებიან მათ როგორც ძილის, ისე ღვიძილის დროსაც. და მას,
ვინც ყოველივე ეს შეიცნო, „დემონიურს“ ვუწოდებთ ჩვენ,
მაშინ როდესაც ყველა სხვა ხელობასა თუ ხელოვნებაში
გაწაფულ კაცს უბრალო ხელოსნის სახელით ვნათლავთ.
მრავალრიცხოვანნი და მრავალგვარნი არიან დემონები; ერო-
სი ერთ-ერთი მათგანია მხოლოდ. — რა დედამ შობა-მეთქი
ანდა რა მამამ? — ვკითხე.

— ამის მოყოლა შორს წაგვიყვანს, — მითხრა მან, — მაგ-
რამ მაინც გიამბობ: აფროდიტე რომ დაიბადა, ნადიმი გამარ-
თეს ღმერთებმა და მათ შორის იყო პოროსიც², მეტიდას
ვაჟი³. ნადიმის დასასრულს, ჩვეულებისამებრ, მოწყალებას
სათხოვნად მოდგა პენია⁴ და კართან აიტუზა. და აჰა, ნექტა-
რით გაღეშილი — რადგან ღვინო ჯერ კიდევ არ იყო მაშინ —
პოროსი გამოვიდა ზევსის წალკოტში და ნასვამს ჩაეძინა.
მაშინ პენიამ, საკუთარის უმწეობით აღძრულმა, გადასწყვი-
ტა მუცლადელო პოროსისაგან, გვერდში მიუწვა მას და ასე
ჩაისახა ეროსი. და რაკი აფროდიტეს დაბადების დღეს ჩაი-
სახა, მისი განუყრელი მხლებელი და მსახური იგი. ეგეც არ
იყოს, ეროსი თავისი ბუნებით თავჯანისმცემელია ყოველივე
მშვენიერისა, აფროდიტე კი მშვენიერია. რადგან პოროსისა
და პენიას ვაჟია, ამიტომ ეს დაეწერა ბედად: ჯერ ერთი,
მიწყვიტ უპოვარია და ნაზი და კეთილი კი არა არის, როგორც
ეს მრავალს ჰგონია, არამედ უხეშია, უსუფთაო, უხამური და
მიუსაფარი. მიწაზე გორავს შიშველ-ტიტველი და ცა ხურავს
საბნად ჭიშკრებთან და გზებზე გაშხლართულს. რაკი დედის
ბუნებასთან წილნაყარია, გაჭირვება გამუდმებით თანა სდევს
მას. ხოლო, მეორეს მხრივ, რაკი მისთვის მამის ბუნებაც არაა
უცხო, გამუდმებით მშვენიერის და კეთილის ძიებაშია მამაცი,
გამბედავი, შემმართველი და ნადირობის დიდი ტრფიალი, გა-
მუდმებით ცბიერების ქსელს ხლართავს, გონიერებას ეტრფის,
ეძებს და ძალაც შესწევს მისი პოვნისა და მთელის არსებით

თავგანს სცემს სიბრძნეს ეგ დიდი გრძნეული, მოგვი და სოფის-
ტი. ბუნებით არც მოკვდავია და არც უკვდავი: ერთსა და იმავე
დროს ან ცოცხლობს და ჰყვავის, როცა ბედის უღიმის მას, ან
ნელნელა ჭკნება და ქრება, რათა მამისეული ბუნების წყალო-
ბით კვლავ აღორძინდეს. რასაც იხვეჭს, გამუდმებით ხელიდან
უსხლტება, ასე რომ, არც მორჭმულია, არც უპოვარი. სიბრძნე-
სა და უმეცრებას შორის საშუალო ადგილი უჭირავს მას და აი
რატომ: არცერთ ღმერთთაგანს არ უყვარს სიბრძნე და არც
ესწრაფვის სიბრძნის მოხვეჭას. რადგან ისედაც ბრძენია იგი,
ბრძენს კი არ უყვარს სიბრძნე. თავის მხრივ, უმეცარსაც არ
უყვარს სიბრძნე და არც ცდილობს სიბრძნის მოხვეჭას, რად-
გან უმეცრება იმის უმეცრებაა, რომ, თუმცა მშვენიერებაც
აკლია, სიკეთეც, სიბრძნეც, თავისი თავით საფსებით კმაყოფი-
ლია მაინც; და რაკი ჰგონია ყველაფერი მაქვსო, არც ილტვის
მისკენ, რაც მისი აზრით მას არ აკლია.

— მაშ, ვინღაა, დიოტიმა, — ვკითხე, — სიბრძნის ტრფი-
ალი, რაკი ის არც ბრძენთ უყვართ, არც უმეცართა? —
ბავშვიც კი მიხვდება, — მომიგო, — რომ სწორედ ის, ვისაც
საშუალო ადგილი უჭირავს ამ ორთა შორის, ეროსიც ერთი
მათთაგანია. სიბრძნე ზომ უმშვენიერეს ფენომენტა რიცხვს
ეკუთვნის, ხოლო ეროსი მშვენიერისადმი სიყვარულია, მაშა-
საღამე, ეროსს უეჭველად უყვარს სიბრძნე და, ამდენად, საშუ-
ალო ადგილი უჭირავს ბრძენსა და უმეცარს შორის. ხოლო
ამის მიზეზი ეროსის წარმოშობაში უნდა ვეძიოთ: მამა ბრძე-
ნი და მდიდარია მისი, დედა კი არც ბრძენია და არც მდიდა-
რი. ასეთია, ძვირფასო სოკრატე, დემონის ბუნება. ხოლო რაც
შეეხება შენს წარმოდგენას ეროსზე, ამაში საოცარი არაფე-
რია: შენ გეგონა, როგორც შენივე სიტყვები მოწმობენ ამას,
რომ ეროსი ის კი არ არის, ვისაც უყვარს, არამედ ის, ვინც
უყვართ; ამიტომაც ასე მშვენიერად მიგაჩნდა იგი. და, მართ-
ლაც, რაც უყვართ, ჭეშმარიტად მშვენიერია, მომხიბლავი,
სრულქმნილი და უნეტარესი; ხოლო ვისაც უყვარს, სულ
სხვაგვარია ბუნება მისი — სწორედ ისეთი, როგორიც შე
დაგიხატე შენ.

ამაზე მე მივუგე: — აგრე იყოს-მეთქი, უცხოელო, შენ
 შართალი ხარ; მაგრამ თუ ეროსი ასეთია, რას არგებს მაშინ
 აღამიანებს? — სწორედ ეგ მინდა, სოკრატე, აგიხსნა ახლა, —
 მითხრა მან, — ეროსი ასეთია თავისი ბუნებით და წარმოშო-
 ბით და, ამასთან, შენის თქმისა არ იყოს, მშვენიერისადმი
 ტრფიალია იგი. მაგრამ ვინმეს რომ ეკითხა ჩვენთვის: — რას
 ნიშნავსო მშვენიერისადმი ტრფიალი, სოკრატე და დიოტიმა?
 ან, უფრო ნათლად რომ ვთქვა, — რა სურს მას, ვინც მშვე-
 ნიერს ეტრფისო? — ეზიაროს-მეთქი მშვენიერს, — მივუ-
 გებდი მას. — მაგრამ ეს პასუხი — მითხრა მან — ახალ კი-
 თხვას ჰბადებს: რა მოუვა მას, ვინც მშვენიერს ეზიარება? —
 მაგ კითხვაზე პასუხის გაცემა არც ისე ადვილია ჩემთვის, —
 ვუპასუხე მე. — მაგრამ „მშვენიერი“ „კეთილით“ რომ შე-
 ეცვალა მას და ეკითხა შენთვის: რა სურს მას, ვინც კეთილს
 ეტრფისო? — ეზიაროს-მეთქი კეთილს, — ვუპასუხებდი. —
 რა მოუვა მას, ვინც კეთილს ეზიარება? — ამაზე პასუხის
 გაცემა უფრო ადვილია, — მივუგე მე, — ბედნიერი იქნება
 იგი. — რადგან ყოველივე კეთილის ფლობა ანიჭებს ბედნიერე-
 ბას ბედნიერთ, ხოლო კითხვა იმისა, თუ რატომ ნატრობს
 ბედნიერებას ის, ვინც მას ნატრობს, ზედმეტად მიმაჩნია:
 შენი პასუხი სავსებით ამოწურავს საკითხს. — სრული სი-
 მართლეა, — მივუგე მე. — მაგრამ როგორ გგონია შენ, ეგ
 სურვილი და სიყვარული საერთოა თუ არა ყველა კაცისთვის?
 ყველას სურს თუ არა ბედნიერი იყოს მუდმივად? რას
 იტყვი? — მე ვიტყვდი, რომ ეს სურვილი და ეს სიყვარული
 საერთოა ყველა კაცისთვის. — რატომ ყველა კაცისთვის არ
 ვამბობთ მაშინ, სოკრატე, — მითხრა მან, — რომ მას უყვარს,
 რაკი ყველას ერთი და იგივე რამ უყვარს ყოველთვის? მხო-
 ლოდ ზოგისთვის რატომ ვიტყვით მას უყვარსო, ზოგისთვის
 კი არ ვიტყვით ამას? — თვითონაც მიკვირს-მეთქი, — მივუ-
 გე. — ტყუილად გიკვირს: ჩვენ ვიღებთ მხოლოდ გარკვეულ
 სახეს სიყვარულისას და მას სიყვარულს ვუწოდებთ — მთე-
 ლი გვარის საერთო სახელს¹, დანარჩენ სახეებს კი სხვა სახე-

ლებით ვნათლავთ. — მაგალითად? — ვკითხე მე. — შენ იცი რომ „პოეზია“ ბევრ რამეს ნიშნავს. „პოეზიად“ მიიჩნევენ, საერთოდ, ყველა იმ მიზეზს, რომელიც არყოფნიდან არსებობისთვის იწვევს რაიმეს. ასე რომ, ყველა ქმედება ხელოვნებაში თითქოს შეიძლება მიჩნეულ იქნას პოეზიად, ხოლო ყველა შემოქმედი — პოეტად. — სრული სიმართლეა. — და მიუხედავად ამისა, კარგად მოგეხსენება, პოეტების კი არა, სულ სხვა სახელებით რომ იხსენიებენ მათ. მთელი პოეზიისაგან გამოიყოფა ერთი ნაწილი, რომელიც მუსიკისა და მეტრიკის სფეროს მიემართება და მთელი გვარის სახელით აღინიშნება. ჰო, მხოლოდ მას ვუწოდებთ პოეზიას, ხოლო პოეტებს — მის დემიურგოსთ. — სწორია, — ვთქვი მე. — სიყვარულზეც შეიძლება იგივე ითქვას. წყურვილი სიკეთის და ბედნიერების — აი, რა არის თვითეული ჩვენგანისათვის სიყვარული, აგრედირდი და მაცთური გრძნობა. მაგრამ ერთნი მისკენ სხვადასხვა გზებით იღვრიან, სიმდიდრის, გიმნასტიკისა თუ სიბრძნის ტრფიალით აღძრულნი. ამიტომ მათთვის არ იტყვიან უყვართო, არც მიჯნურთ უწოდებენ მათ. მეორენი კი მთელის არსებით ეძლევიან ერთ გარკვეულ სახეს სიყვარულისას, მიტომაც იღებენ მთელი გვარის საერთო სახელს და მხოლოდ მათ მიმართ იხმარება სიტყვებიც: სიყვარული, საყვარელი, სასიყვარულო. — ეგეც სწორია, — მივუგე მე. — იმასაც ამბობენ, — განაგრძო მან, — რომ მიჯნური ისაა, ვინც ნახევარს დაეძებსო თავისას. ჩემის აზრით კი სიყვარული სრულიადაც არ ნიშნავს თავისი ნახევრის ან, თუნდაც, მთელი თავისი თავის ძებნას, თუკი ამ ნახევარს და ამ მთელს საერთო არა აქვს რა სიკეთესთან, ჩემო კეთილო. მართლაც, ზომ თანხმდებიან ადამიანები ხელის ან ფეხის წარკვეთას, რაკი დარწმუნდებიან, რომ ამ ასოებს ვნების მეტი არა მოაქვს რა მათთვის. ჩემის აზრით, ადამიანებს ის როდი უყვართ, რაც მათ ეკუთვნით, — ცხადია, თუკი ყოველივე კეთილს ჩვენს კუთვნილად არ მივიჩნევთ, ყოველივე ბოროტს კი — სხვისად, — რადგან ადამიანებს სიკეთე უყვართ მხოლოდ და მხოლოდ. თუ შენ სხვაგვარად ფიქრობ? — არა, ღმერთმანი. — ამრიგად, შეიძლება თუ არა უბრალოდ ითქვას: ადამიანებს უყვართ

სიკეთე? — შეიძლება, — ვთქვი მე. — როგორ გგონია, — გამაწყვეტინა, — საჭიროა თუ არა დავუმატოთ აქ, რომ აღამიანებს ისიც უყვართ, ეგ სიკეთე მათ ეკუთვნოდეთ? — საჭიროა, — მივუგე მე. — და არა მართო ეკუთვნოდეთ, — განაგრძო მან, — არამედ მუდამ ეკუთვნოდეთ? — ეგეც საჭიროა. — ერთის სიტყვით, სიყვარული არის სურვილი სიკეთის მარადიული ფლობისა. — სრული სიმართლეა, — მივუგე მე.

X X V

— ხოლო თუ სიყვარულის მარადიული მიზანი სიკეთეა, მაშინ როდის, რა შემთხვევაში შეიძლება სიყვარული ეწოდოს კაცთა გზნებას და გულმოდგინებას მათს სწრაფვაში სიკეთისადმი? შეგიძლია მიპასუხო ამას? — არ შემიძლია, დიოტიმა, — მივუგე მე, — რომ შემეძლოს, ხომ აღარ განმაცვიფრებდა შენი სიბრძნე, აღარც კარზე მოგადგებოდი, რათა შენი შემწეობით შემეცნო ეგ. — თუ აგრეა, მე გეტყვი, — მითხრა მან: — მაშინ, როცა მშვენიერში შობას ეხება საქმე, სულერთია, რას ვიგულისხმებთ აქ, სხეულს თუ სულს. — მხოლოდ მისანი თუ მიგიხვდება, რისი თქმა გინდა, მე კი ვერ ვხვდები-მეთქი, — ვუთხარი. — კეთილი, მაშინ უფრო გარკვევით გეტყვი, — მითხრა მან: — თვითეული ჩვენგანი, სოკრატე, ნაყოფიერდება როგორც ხორციელად, ისე სულიერადაც, და რა მივალწევთ გარკვეულ ასაკს, შობის სურვილი აატოკებს მაშინ ჩვენს ბუნებას. მაგრამ შობა მახინჯში არ ძალუძს მას, მშვენიერში კი ძალუძს. მამრისა და მდედრის თანაყოფის შედეგი შობაა, ხოლო ჩასახვასა და შობას ღვთაებრივ აქტს ვუწოდებ მე, როგორც უკვდავი საწყისის გამოვლენას მოკვდავ არსებაში. მაგრამ ეგ აქტი ხორცს ვერ შეისხამს მასში, რაც არაჰარმონიულია, მახინჯი და ღვთაებრივი კი ჰარმონიული კავშირით ვერ შეუღლდებიან, მაშინ როცა მშვენიერი ჰარმონიულად ეთვისება ღვთაებრივს; ამრიგად, შობისთვის მშვენიერება მოირაცაა¹ და ილითიაც². ამიტომ, როცა ორსული არსება მშვენიერს უახლოვდება, ნეტარებით ივსება იგი,

სიხარულად იღვრება და შობს და წარმოშობს. ხოლო როცა მახინჯს უახლოვდება, ჭმუნავს, დრტვინვით იცუმშება, უკუიქცევა და კი აღარ შობს, არამედ საშოთი დაატარებს ნაყოფს თავისას და იტანჯება. აგრე მიტომაც აღელვებს ორსულსა და ვნებით განაწამებ არსებას მშვენიერება, რომ იგია მშობიარობის მძაფრ ტკივილთაგან მისი დამხსნელი. რადგან სიყვარული სრულიადაც არ არის სურვილი მშვენიერისა, როგორც შენ ფიქრობ. — მაშ რისა? — ჩასახვისა და შობისა მშვენიერში. — დავუშვათ რომ აგრეა, — ვთქვი მე. — დავუშვათ კი არა, აგრეა ჭეშმარიტად, — გამაწყვეტინა მან, — მაგრამ რატომ შობისა? — იმიტომ რომ შობა ანიჭებს უკვდავებას მოკვდავ არსებას. ამრიგად, თუ ჩვენს წელანდელ შეთანხმებას გავითვალისწინებთ, სურვილს სიკეთისას უკვდავების სურვილიც უნდა დავუმატოთ, რაკი სიყვარული მხოლოდ სიკეთის მარადიული ფლობის სურვილია, სხვა არაფერი. აქედან გარდუვალად გამომდინარეობს: სიყვარული აგრეთვე სურვილია უკვდავებისა.

XXVI

ყოველივე ამას მასწავლიდა დიოტიმა, როცა ეროსს ეხებოდა ჩვენი საუბარი. ერთხელ მან მკითხა: — როგორ გგონია, სოკრატე, რა უნდა იყოს მიზეზი მაგ სიყვარულის და სურვილისა? შეგიძინევია თუ არა ის უცნაური ვნებათღელვა, რომელიც ყველა სულიერს მოიცავს ხოლმე, მიწაზე მძრომსა თუ ჰაერში მფრინავს, როცა განაყოფიერების სურვილი აღძრავს მას? თითქოს სნებას შეუპყრიაო ვნებაატანილნი, ჯერ არის და ნერბვისას, ხოლო შემდეგ უკვე საკუთარ ნაშიერთა გამოზრდის დროს. ყველაზე სუსტნი და უმწეონიც კი მზად არიან ყველაზე ძლიერთ შეებან და თავიც დასდონ მათი გულისთვის, მზად არიან იშიმშილონ, ოღონდ საზრდელი არ მოაკლონ თავის ნაშიერთ, მზად არიან შეეგებონ მრავალ სხვა ფათერაკსაც. კაცმა შეიძლება იფიქროს, ადამიანები გონების კარნახით იქცევიანო ასე, მაგრამ რა იწვევს ცხოველებში ამ

მწველ გრძნობას სიყვარულისას? შეგიძლია მიპასუხო ამ კითხვაზე? — ვუთხარი — არ შემოიძლია-მეთქი. — როგორღა ვინდა ეზიარო მაშინ სიბრძნეს სიყვარულისას, თუკი ეგეც არ შეგიძლია? — მითხრა მან. — კი მაგრამ, წელან აკი გითხარი, ვგრძნობდი, მოძღვარი რომ მჭირდებოდა, დიოტიმა, და მიტო-მაც მოგაშურე-მეთქი — მივუგე მე, — მაშ განმიმარტე ეგ და არა მარტო ეგ, არამედ ყველა სხვა მოვლენაც, რაც კი ეროსს უკავშირდება.

— თუ გწამს, რომ ეროსი თავისი ბუნებით მიილტვის მისკენ, რაც არაერთხელ ყოფილა შეთანხმების ჩვენის საგანი, აღარაფერმა უნდა გაგაკვიროვოს მაშინ. აქაც მოკვდავი ბუნება ისწრაფვის მარადიულ სიცოცხლეს ეზიაროს და უკვდავებას; მაგრამ ამის მიღწევა მხოლოდ მაშინ ძალუძს მას, როდესაც ჰბადებს და, ამრიგად, ყოველი მიხრწნილი სიცოცხლის ნაცვ-ლად განუწყვეტლივ ახალ სიცოცხლეს ტოვებს ამქვეყნად. და თუმცა ყოველი სულდგმულისთვის ამბობენ, ცოცხლობს და ერთი და იგივეაო იგი, ისევე როგორც სიყრმითგან სიკვდი-ლამდე ერთი და იგივე სახელით იწოდება ყოველი კაცი, მიუხედავად ამისა, არცერთ სულდგმულში არა არის რა მარად უცვლელი: თვითეთუ მათგანში მიმდინარეობს შობისა და კვდომის უწყვეტი პროცესი და ამ პროცესში ჩართულია მისი თმები, ძვლები, სისხლი და ხორცი, ერთის სიტყვით, მთელი სხეული და არა მარტო სხეული, არამედ სულიც; ეს ეხება მის ზნე-ჩვეულებებს, შეხედულებებს, სურვილებს, სიხარულს, მწუხარებას თუ ძრწოლას: არცერთი მათგანი არ ჰგებებს უცვლელად, არამედ ერთნი იბადებიან, მეორენი კი კვდებიან მასში. მაგრამ ყველაზე საოცარი ის კი არაა მაინც, რომ მთელი ჩვენი ზოგადი ცოდნაც ცვალებადია და მის ცვლას-თან ერთად ვიცვლებით ჩვენც, არამედ ის, რომ მისი თვითე-ული კერძო სახეც ამ განუწყვეტელ ცვალებადობას ექვემდე-ბარება. მართლაც, ჩვენი აზროვნების პროცესს ცოდნის გაუჩინარება განაპირობებს მხოლოდ: დავიწყება ხომ გაუჩი-ნარებაა ცოდნისა, აზროვნება კი ახალ ხსოვნას იწვევს ჩვენში ამ უჩინარქმნილი ცოდნის აღვილას და, ამრიგად, იხსნის და იფარავს ცოდნას; ასე რომ, ჩვენ უცვლელი გვგონია იგი.

სწორედ ასევე, ყოველი მოკვდავი თავს იმით კი არ იხსნის და ინახავს, თითქოს ღვთაებრივის მსგავსად მარად უცვლელი იყოს იგი, არამედ იმით, რომ ყოველი ხრწნადი და წარმავალი თავის სანაცვლოდ ტოვებს ახალს, თავისივე მსგავსს. უკვდავებას ამ გზით ეზიარება, სოკრატე, ყოველივე მოკვდავი, სხეული იქნება ეს თუ რაიმე სხვა. ეს გზა ერთადერთი გზაა. ამიტომ ნუ გაოცებს ის, რომ ყველა სულდგმული თავისი ბუნებით პატივს სცემს და აფასებს თავის შთამომავლობას: უკვდავების წყურვილი იწვევს ამ სიყვარულს და გულმოდგინებას.

X XVII

ამის გამგონე განვცვიფრდი ფრიად და ვკითხე: — კეთილი და პატიოსანი, ბრძენთაბრძენო დიოტიმა, მაგრამ ნუთუ ყველაფერი მართლა ისეა, როგორც შენ ამბობ? ხოლო მან, როგორც დახელოვნებულ სოფისტთ სჩვევიათ — მენდო, სოკრატე, — მითხრა; შენ რომ ინებო და კაცთა პატივმოყვარეობას ჩაუკვირდე, განგაცვიფრებდა უგუნურება მათი, თუ მხედველობაში არ მიიღებდი ჩემს ნათქვამს და უკვდავებისა და მარადიული სახელის მოხვეჭის იმ მძაფრ წყურვილს, რომელიც მამაშვილურ სიყვარულზე უფრო ძლიერია და რომლის გულისთვისაც ისინი მზად არიან უდრტვინველად შეეგებონ განსაცდელს და გაჭირვებას, არად ჩააგდონ საკუთარი კეთილდღეობა და თვით სიცოცხლაც კი. იქნებ გგონია, ალკესტიდა თავს დასდებდა აღმეტესათვის, ან აქილეესი დააკლავდა თავს პატროკლეს ცხედარს, ხოლო თქვენი კოდროსი¹ ნაადრევად მოისწრაფებდა სიცოცხლეს მეუფებისათვის საკუთარ ძეთა, იმედი რომ არ ჰქონოდათ მომავლისათვის გადაეცათ თავიანთი სიქველის მარადიული ხსოვნა, რომელიც დღესაც ცოცხლობს ჩვენს შორის? ფრიად საეჭვოა, — დასძინა მან, — რადგან არ მეგულება ისეთი კაცი, ვინც რამეს დაიშურებდა საკუთარი სიქველის უკვდავყოფისა და მარადიული სახელის მოხვეჭისათვის, და რაც უფრო ღირსეულია, მით უფრო მეტ მსხვერპლს გაიღებდა, რადგან უკვდავების წყურვილი ამოძრავებს მას.

ამრიგად, ისინი, ვინც ხორციელად ორსულდებიან, უპირატესად დიაცთაკენ მიიქცევიან და მათ სიყვარულს ეძლევიან მთელის არსებით, რადგან ფიქრობენ, რომ მხოლოდ ბავშვთა კეთების გზით² ეზიარებიან უკვდავებას, მარადიულ ხსოვნასა და ბედნიერებას.

ხოლო სულით ორსულნი — რადგან არიან ისეთნიცო, თქვა, ვინც უფრო სულითაა ორსული, ვიდრე სხეულით — ისეთის თესლით ნაყოფიერდებიან და ისეთს ნაყოფს გვაძლევენ მერე, რომლის მოცემაც სულს ჰმართებს კაცთა. ხოლო სახელი ამ ნაყოფისა სიბრძნეა და ყველა სახის სხვა სათნოება და მათ პოეტთა და მძემიურგოსთა ნაშვირად თვლიან, რომელთაც ფარულსა და იღუმალში ჩაწვდომის ნიჭი მიჰმადლებიათ. ხოლო ყველა სიბრძნეს შორის ისაა უმაღლესი და უკეთესი, რომლის მიზანსაც სახელმწიფოთა და ოჯახთა მართვა და კეთილმოწყობა შეადგენს და რომელსაც კეთილგონიერება და სამართლიანობა ჰქვია სახელად. და რა მოიწიფება ის, ვინც თავის ღვთივბოძებულ სულში სიყრმიტგანვე ატარებდა ამ სათნოებათა თესლს, შობის წყურვილი აატოკებს მას და დაძრწის იგი და დაეძებს მშვენიერს, რათა შვას მასში, რადგან მახინჯში არ ძალუძს შობა. და აგრე ორსულს მშვენიერი სხეული უფრო ხიბლავს, ვიდრე მახინჯი, ხოლო როცა მშვენიერ სხეულში სულსაც მშვენიერსა და კეთილშობილს ჰპოვებს, იგი მთლიანად იხიბლება ამ ორმაგი მშვენებით. ამგვარი არსების წინაშე წამსვე ენამზეობას იწყებს იგი სიქველისათვის და უხსნის, როგორი უნდა იყოს, რისთვის უნდა მუშაკობდეს კეთილი კაცი, ერთის სიტყვით, ნათელს ჰტენს მას. რადგან, ჩემის აზრით, მხოლოდ მშვენიერთან სიახლოვისა და ურთიერთობის წყალობით შობს იგი მას, რასაც ამდენხანს ჩანასახის სახით ღაატარებდა. მიწყევ თავისი სატროფოსათვის ფიქრობს იგი, მის გვერდით თუ მისგან შორს მყოფი. ისინი ერთად ზრდიან თავის ნაშვირთ და მათ შორის უფრო დიდი ერთსულოვნება და მეგობრობა ისადგურებს, ვიდრე ოჯახის დედასა და მამას შორის, რადგან უფრო მშვენიერ და უკვდავ შვილთა სიყვარული აერთებს მათ. და მე არ მეგულება ისეთი კაცი, რომელიც ასეთ შვილებს არ

არჩევდა ხორციელ შვილებს. მართლაც, თუ ხარბის თვალთ
მიჭნედავდა ჰომეროსს, ჰესიოდეს ან სხვა დიდ პოეტებს,
ნახავდა, მხოლოდ ასეთი შთამომავლობის წყალობით რომ
ეზიარნენ ისინი მარადიულ დიდებას და უკვდავებას; ანდა თუ
ლიკურგეს³ ნაშვირთ გაიხსენებდა იგი, ლაკედემონელთათვის
დანატოვართ, მათი, და შეიძლება ითქვას, მთელი საბერძნეთის
შხსნელთ. განა იქვენი⁴, როგორც დიდ კანონმდებელს, პატივის
არ სცემენ სოლონს? ასევე სხვაგანაც, ელინთა თუ ბარბა-
როსთ შორის, მრავალს პატივის ღირსად ხდიან მათი საქმენი,
დასაბამნი ათასგვარი სათნოებისა. და ამ სულიერ შვილ-
თათვის მათ უკვე აუგეს მრავალი ტაძარი, ხოლო ხორციელ
შვილთა კეთებისათვის ჯერ ერთიც არ ღირსებია ძეგლს.

XXVIII

შესაძლოა, შენ ზიარებინარ კიდევ, სოკრატე, ამ საწყის
სტადიას ეროტიულ მისტერიათა; მაგრამ არ ვიცი, რამდენად
შესაძლებდა თუნდაც მოძღვრის მიერ წრფელის გზით წარმარ-
თული შენი სული ამალღებას მის უმაღლეს, ეპოპტიკურ სტა-
დიამდე¹, რომლისთვისაც ეს საწყისი სტადია მხოლოდ პირვე-
ლი საფეხურია. მიუხედავად ამისა, ვეცდები ძველებურის
გულმოდგინებით განვიმარტო ეს, შენ კი ეცადე, რამდენადაც
ძალგიძს, მომდიო. ის, ვინც წრფელის გზით მისდევს ამ მიზანს,
განაგრძო მან, სიყრმითგანვე მშვენიერი სხეულებისკენ უნდა
მიიქცეს და, თუ ჯეროვნად წარმართავს მოძღვარი, ერთი
სხეულის ტრფიალით უნდა განიმსჭვალოს და მშვენიერი
აზრები დაბადოს მასში. მერე კი თვითონაც უნდა მიხვდეს, რომ
მშვენიერება ერთი რომელიმე სხეულისა მეორე სხეულის
მშვენიერებას ენათესავენ. და თუ კაცმა ფორმის მშვენიერე-
ბას უნდა მისდიოს, უგუნურება იქნებოდა ფიქრი იმისა,
თითქოს მშვენიერი ერთიანი არ იყოს ყველგან, ყველა სხე-
ულში. ამ აზრით გამსჭვალულმა ყველა მშვენიერი სხეული
უნდა შეიყვაროს ერთად, ერთზე კი გული აიყაროს და არად
ჩააგდოს იგი. ამის შემდეგ მას ჰმართებს მშვენიერება სულისა
სხეულის მშვენიერებაზე მაღლა დააყენოს და მაშინ მხოლოდ

მშვენიერი სული, თუნდაც სამოსში უსახური სხეულისა, კმა იქნება მისი სიყვარულისა და ზრუნვის საგნად იქცეს და ისეთი აზრები დაბადოს მასში, რომელიც უკეთესისკენ მიაქცევდნენ ახალგაზრდობას. ამ გზით იგი უცილობლად ავა ჭვრეტამდე იმ მშვენიერებისა, რომელიც კაცთა ქმედებასა და კანონებში ვლინდება და დარწმუნდება, რომ მშვენიერი ყველგან ერთიანია და იდენტური. მიტომაც მშვენიებას სხეულისას ფასი დაეკარგება მის თვალში. მერე მოძღვარმა კაცთა ქმედებებიდან მოძღვრებათაკენ უნდა მიაქციოს იგი, რათა შეიცნოს მშვენიერებაც შემეცნებისა და მშვენიერების მთელი სიდიადის მჭვრეტელი ერთი რომელიმე კონკრეტული მშვენიერების მონად არ იქცეს, ვთქვათ, ბიჭის მშვენიების, მამაკაცის, ანდა სწრაფვისა. საწყალობელ მონას ან პედანტს როდი უნდა ჰგავდეს იგი; არა, ეგ სული, მიქცეული მშვენიერების უკიდევანო ოკეანის ჭვრეტად, უნდა ჰბადებდეს ამალღებულ სიტყვებს და აზრებს თავის ტრფიალში. უხვო სიბრძნისა, ვიდრე აგრე გაბრძნობილი და გამობრძმედილი არ მიაღგება ერთადერთ ჭეშმარიტ მოძღვრებას, რომელიც სხვა არა არის რა, თუ არა მოძღვრება აბსოლუტური მშვენიერების შესახებ. ახლა კი ეცადე, — დასძინა მან, — მთელის ყურადღებით მისმინო.

XXIX

ვინც ეროტიულ მისტერიათა ამ სტადიამდე ამალღდება, ვინც თანმიმდევრობით განსჭვრეტს მშვენიერების ყველა საფეხურს, ზიარების ზღვარს მიღწეული ანაზღეულად იხილავს გასაოცარ მშვენიერებას, სწორედ მას, სოკრატე, რისტვისაც აღრე იღწვოდა იგი — მშვენიერებას მარადიულს, ხელთუქმნელსა და წარუდინებელს, თავისუფალს ავსებისა და განღვევისაგან, მშვენიერებას, სახიერს თავის ყველა გამოვლენაში, ყველა დროში, ყველა ასპექტში, ყოველი ადგილისა და ყოველი სულდგმულისათვის. მშვენიერება არ წარსდგება მის წინაშე ამა თუ იმ ხატის, ხელის, თუ სხეულის სხვა რო-

შელიმე ნაწილის, ანდა სიტყვისა თუ ცოდნის სახით, არც მითვლება მის მიერ როგორც ცალკე რამ ფენომენი, მეორეში — ვთქვათ, რომელიმე სულდგმულში, მიწაზე, ცაში თუ სხვა რამეში — გამოვლენილი; არა, ეგ იქნება მშვენიერება თავისთავთან მიწყვიტ ერთსახოვანი, თავისთავში არსებული და თავისთავადი, რომელთანაც წილნაყარი ყველა სხვა კონკრეტული მშვენიერება იბადება და კვდება, მაშინ როდესაც ის არც ივსება და არც ილევა, არც სხვა სახის ცვლილებას განიცდის რასმე. ასე რომ, ვინც ხილულ და გრძნობად საგანთა მშვენიერებიდან მართებულად გაგებულ მამათმავლობის გზით მიიქცევა მაგ უმაღლესი მშვენიერების ჭვრეტად, ის მალე ეზიარება საბოლოო მიზანს თავისას. რადგან ჭეშმარიტი გზა სიყვარულისა, რომელზეც თვითონ მიდის ან მოძღვარს მისდევს, ესაა გზა მშვენიერ საგანთაგან უმაღლეს მშვენიერებაზე თანდათანობით გადასვლისა და, თითქოს საფეხურებს მიჰყვებოდ კიბისას, ერთი მშვენიერი სხეულიდან ორზე, ორიდან კი ყველა მშვენიერ სხეულზე უნდა გადადიოდეს. კაცი, მშვენიერ სხეულთაგან — მშვენიერ საქმეებზე, მშვენიერ საქმეთაგან კი მშვენიერ მოძღვრებებზე, რათა ამრიგად ეზიაროს იმ მოძღვრებას, რომელიც სხვა არა არის რა, თუ არა მოძღვრება აბსოლუტური მშვენიერების შესახებ და, ბოლოს და ბოლოს, შეიცნოს თვით მშვენიერებაც. და თუ სიცოცხლეს რამე აზრი აქვს, ჩემო ძვირფასო სოკრატე, ამ აზრს აბსოლუტური მშვენიერების ჭვრეტა იძლევა მხოლოდ. და თუ ირდესმე იხილავ მას, რა იქნება მაშინ შენთვის ოქრო, ძვირფასი სამოსელი, ყმაწვილკაცთა თუ ყრმათა მშვენება, რომელთა ხილვისას ახლა ასე იმღვრევი შენ, და არა მარტო შენ, და მზადა ხარ, რომ შეგეძლოს, ხელი აიღო ჭამაზეც, სმაზეც, ოღონდ კი გამუდმებით უჭვრეტდე შენს სათაყვანებელ არსებას და გვერდიდან არ იშორებდე მას.

რას ვიფიქრებდით ჩვენ, თუ ვინმე შესძლებდა ეხილა ეგ მშვენიერება, ნათელი, წმინდა, შეურყვნელი და შეურევნელი, კაცის ხორციით, ფერებითა და სხვა ხრწნადი გარსით შებღალული კი არა, ერთსახოვანი, ღვთაებრივი მშვენიერება; როგორ გგონია, ფუჭია განა სიცოცხლე კაცისა, რომელიც ცისკენ მიმართული თავისი მზერით გამუდმებით უჭვრეტს.

მაგ მოშვენიერებას და წამითაც არ სწყდება მას? გჯერა თუ არა შენ, რომ ის, ვინც მოშვენიერებას იმ ორგანოთი უჭყვრეტს, რომელსაც ერთადერთს ძალუძს მისი აღქმა¹, მხოლოდ აქ შესძლებს მოჩვენებითს კი არა, ჭეშმარიტ სათნოებათ მიანიჭოს სიცოცხლე, რადგან ჭეშმარიტებასთან აქვს საქმე და არა მოჩვენებებთან. ჭეშმარიტ სათნოებებს რომ შობს და ზრდის, იგი უფლის კეთილგანწყობასაც იხვეჭს და თუ ერთი ვინმე მაინც ეზიარება უკვდავებას, ეზიარება ისიც.

აი, ფედროს, აი, მეგობრებო, რას მასწავლიდა დიოტიმა. მან დამარწმუნა და მეც, ჩემის მხრივ, ვეცდები დავარწმუნო სხვები, რომ ამ მიზნის მისაღწევად კაცის ბუნება ძნელად თუ ჰპოვებს ეროსზე უკეთეს მწესა და იმეოხს. აი, რად ვამბობ ყველა კაცი ვალდებულია ადიდებდეს-მეთქი მას. თვითონ ზომ ყოველნაირად ვადიდებ და თაყვანს ვცემ ეროსს და ამასვე ვუბრუნებ სხვებსაც; ვაქებ და კვლავაც შევაქებ, შეძლები-სამებრ, ეროსის სიმამაცეს და ძალმორჭმულებას; ახლა კი, ფედროს, მიითვალე ეს ჩემი სიტყვა ეროსის ქებად ან არადა, რასაც ინებებ, ის უწოდე მას.

X X X

როდესაც სოკრატემ ლაპარაკი დაასრულა, ყველამ ერთხმად გამოხატა თავისი აღტაცება და მხოლოდ არისტოფანემ დააპირა შესიტყვებოდა, რადგან სოკრატემ გადაკვრით მოიხსენია მისი სიტყვა¹. ანაზღად შემოსასვლელიდან ძლიერი ბრახუნი მოისმა, თითქოს მახმურთა მთელი ბრბო მოსევიაო კარს, და მალე ამ ბრახუნს ფლეიტის ხმაც შეუერთდა. მაშინ აგათონი მიუბრუნდა მონებს: — გახედეთო, ბიჭებო, ვინ არას მანდ. თუ ვინმე ჩვენთაგანია, უხმეთ, თუ არადა, უთხარით, რომ სმას მოვრჩით და განსვენებას ვეძლევით ახლა. ცოტა ხნის შემდეგ შემოსასვლელიდან ალკიბიადეს ხმა მოისმა. ის გაღეშილი იყო, აგათონს კითხულობდა ხმამაღლა მყვირალი და ითხოვდა მიმიყვანეთო მასთან. მაშინ ავლეტრიდა და რამდენიმე მხლებელი მხრებში შეუდგნენ და ასე შემოიყვანეს ჩვენთან.

კართან შედგა ალკიბიადე. ფათალოსა და იების გვირგვინი და მრავალრიცხოვანი ბაფთები უმკობდა შუბლს. — მშვიდობა თქვენდა, მეგობრებო, წარმოსთქვა მან, მიიღებთ გალეშილ კაცს ღვინისმტედ თუ გავბრუნდე უკან? მაგრამ თუ გავბრუნდები, მხოლოდ მას შემდეგ, რაც აგათონის შუბლს შევამკობ, რადგან სწორედ ამისთვის გხლებივართ აქ. გუშინ ვერ შევძელიო მოსვლა, დასძინა, დღეს კი მოველ ბაფთებით შუბლდამშვენებული, რათა შევიხსნა ისინი და თავზედ მოვავლო, შეიძლება ითქვას, ყველაზე ბრძენ, ყველაზე მშვენიერ კაცს. დამცინით ხომ, აგრე გალეშილს? მაშ იცინეთ, რამდენიც გნებავთ, — მე კი ვიცი, რომ სიმართლეს ვამბობ. მაგრამ მითხარით, იღებთ თუ არა ჩემს პირობას: თუ დავლევთ ერთად, მაშინ შემოვალ, არადა გავბრუნდები უკან.

პასუხად ერთსულოვანი ყიჟინა გაისმა. სთხოვეს, შემოდი, შემოგვიერთდით. მაშინ შემოვიდა იგი, თანმხლებთა მხრებს დაყრდნობილი, თან ბაფთებს იხსნიდა თავიდან, რათა აგათონის შუბლი შეემკო, და, რაკი გვირგვინი თვალებზე ჩამოშლოდა, ისე ჩაჯდა აგათონს და სოკრატეს შუა, რომ არც შეუნიშნავს ეს უკანასკნელი, რომელმაც მაშინვე ჩაიწია, რათა ადგალი გაენთავისუფლებინა მისთვის. ინახზე რომ ჩამოჯდა, ალკიბიადე გადაეხვია აგათონს და ბაფთებით შეუშკო შუბლი. მაშინ აგათონი მიუბრუნდა მონებს: — ბიჭებო, სანდლები გააძვრეთო ალკიბიადეს; ის აქ დარჩება და მესამე წევრი იქნება ჩვენი ინახის. — სიამოვნებითო, — მიუგო ალკიბიადემ, — მაგრამ ვინაა ეგ მესამე ღვინისმტე ჩვენი? — ამ სიტყვებით გვერდზე შებრუნდა და, რა იხილა სოკრატე, ზე წამოიჭრა: — ო, ჰერკულეს, — წამოიძახა მან, — ამას ვის ხედავს ჩემი თვალები — სოკრატეს თვითონ? ხედავ, აქაც ჩამსაფრებიხარ; შენ ხომ, ჩვეულებრივ, იქ მომეგლოინები, სადაც ყველაზე ნაკლებ მოგელი ხოლმე. დღეს აქ რა გინდა? ან სწორედ ეგ ადგილი რად აგირჩევია? რატომ არისტოფანეს არ მოუჯდები გვერდით ან სხვა მასხარას თუ მას, ვისაც მასხარად მოაქვს თავი? არა, შენ ახლაც მოახერხე აქ მყოფთაგან ყველაზე მშვენიერს მისჩოჩებოდით. — მაშინ სოკრატემ — მიშველეო, აგათონ, თქვა, თუ შეგიძლია, რადგან სიყვარული

ამ კაცისა თანდათან აუტანელი ხდება ჩემთვის. მას შემდეგ, რაც მე ის შევიყვარე, ვერც ერთი მშვენიერიისთვის თვალი ვერ დამიდგამს, ვერც გამოვლაპარაკებივარ, რომ მან, ეჭვით და შურით ანთებულმა, ლანძღვა-გინებით არ ამავსოს და ლამის ხელიც აღმართოს ჩემზე. თვალი გეჭიროს მასზე, რათა ახლაც ეს არ დააპიროს; ან შეგვარივე ერთმანეთს, ან არადა, თუ მუშტების გამოყენებას დააპირებს, დამიხსენ მისგან, რადგან მეტისმეტად მაშინებს მისი დამთხვეულობა და სიყვარული. — ამოდ ცდილობ, — მიუგო ალკიბიადემ, — არავას ძალუძს შეგვარიგოს ჩვენ ერთმანეთთან, მაგრამ მაგ სიტყვებს შემდეგ განანებ. ახლა კი, აგათონ, — დასძინა მან, — მიბოძე რამდენიმე ბაფთა, რათა შევამკო საოცარი თავი ამ კაცისა. დაე, ნუ დამძრახავს იგი, შენ რომ შევამკე, ის კი დავივიწყე, ვინც თავისი სიტყვით ყველას ამარცხებს; შენ მხოლოდ ერთხელ გაიმარჯვე, გუშინწინ, ის კი მუდამ იმარჯვებს ხოლმე.

ამ სიტყვებით ის დასწვდა ბაფთებს და სოკრატეს თავი შეამკო, მერე კი ინახზე წამოწვა.

XXXI

მხარეთქოზე რომ წამოწვა, მან თქვა: — როგორც ჩანს, თქვენ მთლად ფხიზლები ხართო, მეგობრებო, მაგრამ ჩემთან ეგ არ გაგივათ: უნდა ვსვათ, ხომ ასე შევთანხმდით ჩვენ; და ვიდრე კარგად არ შეზარხოშდებით, ჩემს თავს ვირჩევ სუფრის თამადად. ერთი უბრძანე, აგათონ, ღიდი სასმისი მოგვართვან რაზე, თუკი ასეთი მოგეძებნება. ანდა, დაეხსენ; მომაწოდე, ბიჭო, აი ეგ პსუკტერი¹, — მიმართა მან მონას და თვალით აზომა სასმისი, რომელშიც რვა კოტილზე² მეტი ჩავიდოდა. პირთამდე გააღიცილიცა იგი და პირველმა დასცალა. მერე ბრძანა სოკრატესთვის აევსოთ და თქვა: — რაც შეეხება სოკრატეს, მასზე ჩემი ფანდი არ ჭრისო, მეგობრებო; სოკრატეს შეუძლია დალიოს იმდენი, რამდენსაც უბრძანებენ და მაინც არასდროს მოეკიდება ღვინო. — მონამ სასმისი აუვსო სოკრატეს და მანაც დასცალა იგი. მაშინ ერიქსიმუ-

ზოსმა — რა ვქნათო, ალკიბიადე, თქვა, აგრე უმძრახად ვსვათ, როგორც ღვინის წყურვილით გახელებულნი სვამენ ხოლმე, არც ვიმღეროთ და არცა ვთქვათ რამე? — ო, ერიქსიმახოს, — წამოიძახა ალკიბიადემ, — უმშვენიერესი მამოს უმშვენიერესო: შვილო, მშვიდობა შენდა. — შენც გაგიმარჯოს, — მიუგო ერიქსიმახოსმა, — მაგრამ ერთი მითხარი, რა ვქნათ? — რასაც ვვიბრძანებ: ბრძანება შენი საქმეა, დამორჩილება ჩვენი, „რადგან სჯობს მრავალს გამოცდილი ექიმი ერთი“³. მაშ ვვიბრძანე, რაც გსურს. — მისმინე, — თქვა ერიქსიმახოსმა, — შენს მოსვლამდე ჩვენ საჭიროდ მივიჩნიეთ, მარჯვნიდან მოკიდებული, თვითეულ ჩვენგანს რიგრიგობით ეთქვა ეროსის ქება, ვისაც როგორ შეეძლო, ისე. უკვე ყველამ თქვა თავისი სათქმელი; ხოლო შენ სიტყვის უთქმელად შეუღდექი სმას, თუმცა სამართლიანობა მოითხოვს შენც გვითხრა რამე. შემდეგ კი, ნება შენია, უბრძანე სოკრატეს, რაც გსურს, სოკრატე თავის მხარმარჯვნივ მჯდომს უბრძანებს და ასე შემდეგ. — კეთილი და პატიოსანი, — თქვა ალკიბიადემ, — მაგრამ სად გაგონილა მოსთხოვო მთვრალს ფხიზლებს გაეჯიბრეო მჭევრმეტყველებაში. ეგ სადაური სამართალია. ან იქნებ გჯერა, ნეტარო კაცი, იმისა, რაც სოკრატემ თქვა წელან. იცი თუ არა შენ, რომ მის სიტყვებს არაფერი აქვთ საერთო სიმართლესთან? აბა გავბედო და მისი თანდასწრებით სხვა ვინმე შევაქო, ღმერთი იქნება ეს თუ კაცი, მაშინ მის რისხვას ვერ გადვურჩები. — ნუ სცოდავ, — თქვა სოკრატემ. — შენ კი, გაფიცებ პოსეიდონს, ნუ მეურჩები, — უთხრა ალკიბიადემ, — რადგან ვერ შევძლებ სხვა შევაქო იქ, სადაც შენა ხარ. — კეთილი და პატიოსანი, — თქვა ერიქსიმახოსმა, — მაშ აგრე ჰქენ — აქე სოკრატე. — რას მეუბნები, — თქვა ალკიბიადემ, — მაშ შენც იმ აზრისა ხარ, რომ მე თავს უნდა დავესხა ამ კაცს და ყველას თანდასწრებით შური ვიძიო მასზე? — ერთი მითხარი, — თქვა სოკრატემ, — რა განგიზრახავს? გინდა ქვეყნის სასაცილოდ მაქციო. თუ სხვა რამეს აპირებ კიდევ? — სიმართლის თქმას მხოლოდ და მხოლოდ; მაგრამ მითხარი, მრთავ თუ არა ამის ნებას? — რა თქმა უნდა, — მიუგო მან, — არათუ გრთავ, არამედ მოვითხოვ კიდევ, რომ სიმართლეს არ უღალატო. მაშ,

დაიწყე! — ახლავე, — თქვა ალკიბიადემ, — შენ კი აგრე ჰქენ: თუ სიმართლეს გადაუხვევ, ნება შენია, შემაჩერე და მამხილე მყისვე. განზრახ მე არ ვიცრუებ, ხოლო თუ ერთ მოგონებას მეორეში ავუტრევ, ეგ ჩუ გაგაოცებს: ჩემს დღეში მყოფი კაცისთვის ადვილი როდია თანმიმდევრობით ჩამოსთვალოს ყველა შენი უცნაურობა.

XXXII

სოკრატეს საქებად, მეგობრებო, შედარებებს მოვიშველიებ. შესაძლოა მან იფიქროს, მისი დაცინვა მსურდეს ამით, მაგრამ არა ლიზლობისათვის, ჭეშმარიტების გულისათვის მივმართავ შედარებას. მე ვამტკიცებ, რომ ყველაზე მეტად მოქანდაკეთა სახელოსნოებში გამოფენილ სილენებს¹ წააგავს იგი, რომელთაც დემიურგოსნი ხელში სირინგებს² ან ფლეიტებს აჭერინებენ ხოლმე, და, — თუ შუაზე გადახსნით მათ, ღვთაებათა ხატებს იხილავთ შიგნით. მერე, მე ვამტკიცებ, რომ განსაკუთრებით სატირ მარსიას³ წააგავს იგი. რაც შეეხება გარეგნულ მსგავსებას, შენ თვითონაც ვერ უარყოფ, სოკრატე, რომ პირწავარდნილი მარსია ხარ სწორედ, ხოლო დანარჩენისთვის აი რას გეტყვი: სიამოვნებას გგვრის თუ არა სხვების დაცინვა? — თუ არ მეთანხმები, შემიძლია მოწმეები დაგისახელო; უკრავ თუ არა ფლეიტაზე? — უფრო საოცარის ხელოვნებით, ვიდრე თვითონ მარსია: ის ხომ იმ ბგერებით ხიბლავდა სხვებს, რომელთაც საკუთარ ბაგეთა ძალით იწვევდა საკრავებოდან, და დღეს მასვე ჰბაძავს ყოველი, ვინც მარსიასეულ ჰანგებს ამღერებს ფლეიტაზე, რადგან ოლიმპოსის მელოდიებს მე მის მოძღვარს მივაწერ — მარსიას. ამიტომ სწორედ მარსიასეულ მელოდიებს მათი ღვთაებრივი ბუნების გამო — სულერთია დიდი ხელოვანი ასრულებს მათ თუ უბადრუკი ავლეტრიდა — ძალუძთ გაგვიტაცონ და გვაგრძნობინონ მსმენელთაგან ჭეშმარიტად ვინ საჭიროებს ღმერთებისა და ზიარების მადლს. ერთადერთი განსხვავება თქვენს შორის ისაა, რომ შენ მარტოოდენ ლი-

ტონი სიტყვებით, ყოველგვარი საკრავის გარეშე აღწევ
იმავე მიზანს. როცა ვინმე სხვა ორატორს ვუსმენთ, თუნდაც
დიდად დახელოვნებულს, არც ერთ ჩვენგანს, თუ შეიძლება
ასე ითქვას, არ აღელვებენ მისი სიტყვები. ხოლო როცა
თვითონ შენ გისმენთ, ან ყურს ვუგდებთ სხვას, თუნდაც
უბადრუკ მთქმელს, ვინც შენსავე სიტყვებს გადმოგვცემს,
თვითვეულ მსმენელს, სულერთია ვინ იქნება იგი, ქალი, კაცი
თუ ყრმა, თანაბარის ძალით იპყრობს გაცვიფრებისა და
აღტაცების გრძნობა. მერედა ვიშიშვი, კაცნო, მთვრალის
ყბედობად არ მიიღოთ ჩემი ნათქვამი, თორემ შემეძლო
ღმერთების წინაშე დამეფიცა, რა უდიდეს ზეგავლენას ახ-
დენდნენ ჩემზე და ახლაც ახდენენ მისი სიტყვები. როცა მას
ვუსმენ, ჩემი გული უფრო მძაფრად ცემს, ვიდრე აღტყინე-
ბული კორიბანტებისა⁴ და ცრემლები თავისით იღვრებიან
თვალთაგან. და მე მინახავს მის სიტყვებს ასევე რომ გაუტაც-
ნია სხვანიც. როცა პერიკლეს⁵ ვუსმენდი, ან სხვა დიდ
ორატორთ, ვგრძნობდი რომ კარგად ლაპარაკობდნენ ისინი,
მაგრამ არასდროს მსგავსი რამე არ განმიცდია, არასდროს
შეშფოთებულა სული ჩემი, არც საკუთარი მონური სიმდაბ-
ლე დაუგმია მას. ხოლო ამ მარსიას როცა ვუსმენ, ხშირად
გამივლია გულში — ჩემს ყოფნას არყოფნა სჭობს-მეთქი. ეს
სრული სიმართლეა და ამის უარყოფას თვითონაც ვერ შეს-
ძლებ, სოკრატე. მე ახლაც მჯერა, რომ, თუ ყურს ვათხოვებ
შენს სიტყვებს, ვერ ვეურჩები მათ და იგივე გრძნობა დამე-
უფლება. ეს კაცი მაიძულებს ვაღიარო, რომ თუმცა ბევრი
რამ მაკლია თავად, მაინც ხელს ვიღებ საკუთარ თავზე, რათა
ათენის საქმეებს მივხედო. და მაშინ თავს ძალას ვატან,
ყურებში თითი დავიცო და სწრაფად გავეცალო მას, თითქოს
გრძნობას გავურბოდე სირინოზების⁶, თორემ ასე შევხვდები
სიბერეს, მის გვერდით მჯდარი. მხოლოდ მის წინაშე იღვი-
ძებს ჩემში ის გრძნობა, რომელიც, საყოველთაო აღიარებით,
მე უნდა მაკლდეს — სირცხვილის გრძნობა; მხოლოდ სოკრა-
ტეს წინაშე ვწითლდები მე. ვგრძნობ, რომ ძალა არ შემწევს
ვეურჩო მას, ან მის რჩევას გადავუხვიო. მაგრამ საკმარისია
გავეცალო სოკრატეს და კვლავ იმ პატივისკენ ვილტვი, რომ-

ლითაც ბრბო მეგებება ხოლმე. ამრიგად, მე მას გავურბივარ და როცა ვხედავ, ჩემივე სიტყვების და აღთქმისა მრცხვენია მაშინ. ხშირად ისიც კი მინატრია, ნეტა ცოცხალთა შორის აღარ იყოს-მეთქი ეგ კაცი, მაგრამ დარწმუნებული ვარ, ნატვრა რომ ამიხდეს, ჩემი ყოფნა გაცილებით უფრო აუტანელი იქნებოდა; ასე რომ, პირდაპირ არ ვიცი, რა გავაწყობ მასთან.

XXXIII

ასეთ ზეგავლენას ახდენდნენ ჩემზე და ახლაც ახდენენ მაგ სატირის ჰანგები. მაგრამ, ისმინეთ, რაოდენ ჰგავს მას, ვისაც ვამსგავსე, და რა საოცარი ძალის პატრონია იგი. გარწმუნებთ, არცერთი ჩვენგანი არ იცნობს მას, მაგრამ რაკი დავიწყე, თვითონვე გამოვიყვან სააშკარაოზე.

როგორც მოგეხსენებათ, სოკრატე მუდამ მშვენიერთაკენ ილტვის და მუდამ მათ შორის ტრიალებს, მოხიბლული მათის მშვენებით. ამასთან, ვითომ არაფერი იცის, არაფერი გაეგება, ყოველ შემთხვევაში, ასე გვაჩვენებს თავს. და განა ამის შემდეგ სილენს არა ჰგავს იგი? ღმერთმანი, ჰგავს. გარეგნულად ნაქანდაკარი სილენისგან ვერ გაარჩევთ მას, მაგრამ გადახსენით იგი, შეინახენო, და სიბრძნის მთელ საუნჯეს იხილავთ შიგნით. უნდა იცოდეთ, რომ ის არად აგდებს არც მშვენებას, არც სიმდიდრეს თუ კაცთა სხვა ამოი ნიჭს, რომლის წინაშეც ქედს იღრეკს ბრბო. არა, მას ენით გამოუთქმელი ზიზღით ეზიზღება, არარაობად მიაჩნია ყოველივე ეს და, გარწმუნებთ, ჩვენც არარად ვჩანვართ მის თვალში. მთელ თავის სიცოცხლეს კაცთა დაცინვასა და განქიქებაში ატარებს იგი. არ ვიცი, უხილავს თუ არა რომელიმე თქვენგანს მთელი საუნჯე მისი სულისა, როცა ის სერიოზულია, ანდა თავის გულს უხსნის ვინმეს. მე კი მიხილავს და იმდენად ღვთაებრივი, ბრწყინვალე და თვალწარმტაცი მჩვენებია იგი, რომ უყოყმანოდ დავეყოლივარ მის ნება-სურვილს.

მე მეგობრა ის სერიოზულად იყო გატაცებული ჩემი მშვენებით და მიხაროდა: თუ თანავუგრძნობ, სანაცვლოდ ყველა-

ფერს გამანდობს და მომცემს, რაც თვითონ იცის-მეთქი; ვფიქრობდი. ჰო, დიდ იმედებს ვამყარებდი ჩემს მშვენიებაზე. ამის მზრახველმა დავითხოვე ჩემი მხლებელი, რომელიც სოკრატესთან ყოფნისას მუდამ თან მახლდა ხოლმე და პირისპირ დავრჩი მასთან. ყური მიგდეთ, მე თქვენ მთელ სიმართლეს გაგიმჟღავნებთ, ხოლო თუ ტყუილში დამიჭერ, მყისვე მამხილე, სოკრატე. ჰოდა, დავრჩი, კაცნო, მასთან პირისპირ. ვფიქრობდი, საცაა მეტყვის-მეთქი მას, რასაც მიჯნური განმარტოების უამს ჩასჩურჩულებს თავის სატრფოს და მიხაროდა. მაგრამ მოლოდინი არ გამიმართლდა: მთელი დღე ჩვეულებრივ საუბარში გაატარა ჩემთან და რა შებინდდა, გამეცალა. მეორე ის იყო, გიმნასტიკაში სავარჯიშოდ გამოვიწვიე: ვფიქრობდი, ამით მაინც მივალწევ-მეთქი მიზანს. ხშირად ვვარჯიშობდით და ერთმანეთს ვერკინებოდით მარტოდმარტონი. მაგრამ რა? ეს იყო და ეს. როცა ამ გზითაც ვერაფერს გავხდდი, გადავწყვიტე პირდაპირ შეტევაზე გადასულიყავი და, რაკი საქმეს ხელი მოვკიდე, უკან აღარ დამეხია და ბოლომდე მიმეყვანა იგი. ჰოდა, ვახშმად მივიპატიე, სწორედ იმ განზრახვით, რომლითაც მიჯნური იწვევს ხოლმე სატრფოს თავისას. აქაც დამითმო, თუმცა კაი ხნის ყოყმანის შემდეგ. პირველად რომ მოვიდა, წასვლა დააპირა ნავახშმევს. მაშინ შემრცხვა და მეც გაუშვი. შემდეგ მოსვლაზე უკვე ახალ ხერხს მივმართე და, ვახშამს რომ მოვრჩით, საუბარში ჩავითრიე. გვიან ღამემდე შევყევით ლაპარაკს, ხოლო როცა წასვლა დააპირა, მოვიმიზეზე, უკვე გვიანაა-მეთქი და ვაიძულე დარჩენილიყო. იმავე ინახზე მიწვა, რომელზედაც ვახშმობისას იყო წამოწოლილი. ხოლო ოთახში არავინ იწვა ჩვენს გარდა.

აქამდე შემეძლო ყოველივე ეს განურჩევლად ყველასთვის შეამბნა, მეტს კი ველარას შეიტყობდით ჩემგან, მაგრამ რა გაეწყობა: ჯერ ერთი, ანღაზისა არ იყოს, ბავშვებთან ერთად თუ ბავშვების გარეშე ღვინო ყოველთვის სიმართლეს ამბობს! და, მეორეც, უსამართლობად მიმაჩნია, მივჩქმალო სოკრატეს დიდსულოვნება, რაკი მის ქებას მივყავი ხელი. ეგეც არ იყოს, მე იმ კაცს ვგევარ, რომელსაც გველმა უკბინა. რო-

გორც ამბობენ, დაგესლილი მხოლოდ მას თუ გაანდობს თავის ტკივილებს, ვისაც თვითონ განუცდია ეს, რადგან მხოლოდ მას ძალუძს გაუგოს და მიუტევოს გესლით გატანჯულს ყველა მისი ნათქვამი თუ ნაქმარი. ხოლო მე მოწყლული ვარ ყველაზე უფრო მტკივნეულ ადგილას, რომლის მოწყვლაც კი შეიძლება — გულში თუ სულში, უწოდეთ მას, როგორც გენებოთ, მოწყლული ვარ სიბრძნის სიტყვებით, რომელნიც, ახალგაზრდა და კეთილშობილ სულში რომ შეიჭრებიან, გველის შხამზე უფრო მძაფრად გესლავენ. კაცს და ათასი დამთხვეულობისთვის აღძრავენ მას. გარდა ამისა, მე აქ ვხედავ ყველა ამ ფედროსს, აგათონს, ერიქსიმახოსს, პავსანიას, არისტოდემოსსა თუ არისტოფანეს, სოკრატეზე რომ არა ვთქვათ რა, და სხვასაც მრავალს, ყველას თანაბრად შეპყრობილს სიბრძნის მანით, ამიტომ, ვიცი, მომიტევენ ჩემს მაშინდელ ქცევასა და ახლანდელ სიტყვებს. თქვენ კი, მონებო, და თქვენც, ბნელნო და გაუთლელნო, მძიმე ურღულებით დაიხშეთ ყურნი.

XXXIV

როცა სინათლე ჩაქრა და მონებმაც დაგვტოვეს, გადაწყვიტე ორჭოფობისთვის თავი გამენებებინა და პირდაპირ გამეცხადებინა მისთვის ჩემი გულის ნადები. ხელი წავკარი და ვკითხე: — გძინავს, სოკრატე? — ჯერ კიდევ არა, — მომიგო. — იცი რა?.. — რა? — მკითხა მან. — ჩემის აზრით, შენ ერთადერთი ღირსეული მიჯნური ხარ ჩემთვის, ოღონდ, თუ არ ვცდები, გერიდება გამომიტყდე შენს სიყვარულში. მე კი, აი, რას გეტყვი: დიდ სიშლევად მიმაჩნია ვეურჩო შენს ნებას არა მარტო აქ, არამედ ყველა სხვა შემთხვევაში, სადაც მე ან ჩემი მეგობრები გამოგადგებით. მივალწიო შესაძლებელ სრულქმნილებას, აი, ყველაზე სანუკვარი მიზანი ჩემი, ხოლო ამ საქმეში ვერავის ვხედავ შენზე უფრო ძალმორჭმულ მეოხს. ბრძენნი დამგმობდნენ, თუ უარს ვეტყოდი ისეთ კაცს, როგორიც შენა ხარ, უგუნურნი კი შემაჩვენებდნენ, თუ ნებას დავყვებოდი მისას. მაგრამ მე ბრძენთა აზრს ვუწევ მხოლოდ ანგარიშს და არა რეგვენთა. ამაზე სოკრატემ მისთვის ჩვეული ირონიით მიპასუხა: — როგორც ჩანს, შენ არც

ისეთი ბრიყვი ხარ, ჩემო ძვირფასო ალკიზიადე, თუკი მართალია, რასაც ჩემს შესახებ ამბობ და თუკი ჩემში მართლაც არის ისეთი ძალა, რომელსაც ძალუძს უკეთესისკენ მიგაქციოს. მაშინ შენ მართლაც გიხილავს ჩემში თვალშეუდგამი მშვენიერება, რომელიც ასე განსხვავდება შენი მშვენიერებისაგან. ხოლო რაკი ეგ სიკეთე იხილე და გასურს კავშირი დაამყარო ჩემთან, რათა ერთი მშვენიერებით იყიდო მეორე, შენთვის დიანაც ხელსაყრელია ასეთი გარიგება, რადგან მოჩვენებითი მშვენიერებით ჭეშმარიტის მოხვეჭას აპირებ და, ამრიგად, ოქროს ნაცვლად სპილენძს მთავაზობ. მაგრამ დაფიქრდი, ნეტარო ჭაბუკო, ჩემი არარაობა ხომ არ გამოგრჩა მხედველობიდან? მზერა სულისა მაშინ უფრო ბასრი ხდება და შორსმჭვრეტელი, როცა თვალისჩინი სხეულისა დაიშრიტება. შენ კი ჯერჯერობით ძალზე შორს ხარ ამ ასაკისაგან. — მაშინ მე ვუთხარი: — შენთვის ცნობილია ჩემი გულისთქმა და მე მხოლოდ მას გეუბნები, რაც გულში მიდევს. ახლა შენზეა ისეთი გადაწყვეტილების მიღება, რომელსაც ხელსაყრელად მიიჩნევ როგორც შენთვის, ისე ჩემთვისაც. — კეთილი და პატიოსანი, — თქვა მან, — ვნახოთ, ავწონდავწონოთ და ისე მოვიქცეთ, რომ არცერთი ჩვენგანი წაგებულნი არ დარჩეს არც აქ, არც ყველა სხვა შემთხვევაში.

ეს რომ თქვა, ვიფიქრე, ჩემმა სიტყვებმა მარჯვედ ნასროლი ისარივით დაჭრეს-მეთქი იგი. ზე წამოვიჭერ, სიტყვის თქმაც აღარ ვაცალე, ჩემი მოსასხამი წავაფარე — რადგან ზამთარი იყო და ციოდა, — მერე თვითონაც შიგ შევუწექი, ჩავეხუტე ამ ჭეშმარიტად საოცარ და ღვთაებრივ კაცს და მთელი ღამე ასე გავატარე, მასთან მწოლარემ. ან იქნებ თქვა, რომ ვცრუობ, სოკრატე? და, მიუხედავად ამისა, მაინც ძლეულ ვიქმენ. როგორის ქედმაღლობით, ზიზღით და დაცინვით შეხედა მან ჩემს მშვენიერებას, მე კი ისეთი დიდი აზრისა ვიყავი მასზე, ჩემს მშვენიერებაზე, ძვირფასო მსაჯულნო; დიან, მსაჯულნო, რადგან სოკრატეს ქედმაღლობის განსჯად მოგიხმობთ აქ, და გეფიცებით ყველა ღმერთსა და ყველა ქალღმერთს, ისე ავდექი მისგან, თითქოს მამასთან ვწოლილიყავ, ან უფროს ძმასთან.

თქვენ, ალბათ, გესმით, რა ხდებოდა ამის შემდეგ ჩემს გულში. ერთის მხრივ, შეურაცხყოფილად ვგრძნობდი თავს, მეორეს მხრივ კი აღტაცებული ვიყავი მისი ხასიათით, სიმტკიცითა და დიდსულოვნებით. ჭეშმარიტად, მე შევხვდი ისეთ კაცს, როგორსაც ვერც კი წარმოვიდგენდი — კაცს ბრძენსა და თავისი თავის სრულ ბატონ-პატრონს. ასე რომ, ძალა არ შემწევდა აღშფოთებულს ხელი ამელო მასთან დაახლოვების სურვილზე, მაგრამ არც ის ვიცოდი, როგორ გადმომებრებინა ჩემკენ. რადგან იმწამდა, აიაქსის¹ მოწყვლა უფრო ადვილად რომ შეიძლებოდა რკინით, ვიდრე სოკრატესი ვერცხლით, ხოლო ერთადერთი იარაღი, რომლითაც მის ხელში ჩაგდებას ვაპირებდი, უსუსური აღმოჩნდა. გაოგნებული ვეხეტებოდი აქეთ-იქით, ამ კაცის მიერ ისე დათრგუნვილი და დამონებულნი, როგორც არავინ ჯერ კიდევ არვის არ დაუთრგუნავს.

ყოველივე ეს მანამდე გადამხდა თავს, სანამ ორივე პოტიდეას¹ ლაშქრობაში მივიღებდით მონაწილეობას; იქ კი ერთად ვსადილობდით ხოლმე: აქაც, უპირველეს ყოვლისა, არა მარტო ჩემზე, ყველა სხვა დანარჩენზეც უკეთ იტანდა იგი ლაშქრობის სიძნელეთ. ხშირად, როდესაც სხვებს მოვწყდებოდით, რაც ბრძოლის დროს ჩვეულებრივი მოვლენაა, და იძულებული ვიყავით ვგეშინებოდა, მას კვლავ არ მოეძებნებოდა ბადალი გამძლეობაში. ხოლო ღრეობის დროს არავის შეეძლო მოეღბინა მასავით ლალად თუნდაც მაშინ, როცა თავისი სურვილით კი არ სვამდა, აიძულებდნენ ესვა. ლხინშიც ყველას სჯობნიდა იგი და, რაც ყველაზე საოცარია, ჯერ კიდევ არვის არ უნახავს სოკრატე მთვრალი. ამას, ჩემის აზრით, ახლაც დაგიმტკიცებთ თქვენ. ყინვასაც წარბშეუხრელად ხვდებოდა — იქ კი მეტად მკაცრი ზამთარი იცის — და მართლაც რომ სასწაულებს ახდენდა იგი. ერთ დღეს, როცა საშინლად ყინავდა და ძეხორციელი ვერ ბედავდა თავის გამოყოფას კარვებიდან ან, თუ ბედავდა, გულმოდგინედ იფუთვებოდა და ფეხებზე ნაბდებსა და ცხვრის ტყავს იხვევ-

და; მაშინაც კი სოკრატე მშვიდად გადიოდა კარში თავისი გაცრეცილი მოსასხამით და ფეხშიშველი უფრო თავისუფლად დააბიჯებდა სიბ ყინულზე, ვიდრე სხვები ტყავის ბანდულებით. ასე რომ, ჯარისკაცებმა აღმაცერად დაუწყეს ცქერა: მასხრად ხომ არ გვიგდებსო ჩვენ?

XXXVI

ჰო, ასეთი იყო იგი. „მაგრამ, იცით, რა ქნა კიდევ ამ მტკიცე კაცმა“¹ იქ, ლაშქრობისას? დმერთმანი, ღირს სმენად! ერთხელ დილაადრიან ერთ ადგილას დაეყუდა ფიქრში წასული და, რაკი, როგორც ჩანდა, ვერ ჰპოვა ის, რასაც ეძებდა, ფეხი აღარ მოუცვლია: იდგა და ფიქრობდა. ამასობაში შუადღემაც მოაწია. ჯარისკაცებმა შენიშნეს იგი და გაკვირვებით ეუბნებოდნენ ერთმანეთს: სოკრატე დილიდანვე ერთ ადგილას დგას და ფიქრობსო. შებინდებისას კი, ვახშამს რომ მორჩნენ, რამდენიმე იონიელმა ჯარისკაცმა გარეთ გამოათრია ჭილობები, რათა სიგრილეში წოლილიყო — ზაფხული იდგა უკვე — და თან თვალყური ედევნებინა, გაატარებდა თუ არა მთელ ღამეს სოკრატე ასე, ერთ ადგილს დაყუდებული. დილაზე მართლაც ასე იდგა იგი, ხოლო როცა მზე ამოიწვერა, ლოცვა აღავლინა ჰელიოსისადმი² და იქაურობას გაეცალა.

ახლა აღარ იკითხავთ, როგორი იყო ის ბრძოლის ველზე! რადგან სამართლიანობა მოითხოვს აქაც თავისი მივუზღაოთ მას. თუ მე ცოცხალი გამოვედი იმ ბრძოლიდან, რომლისთვისაც სიმამაცის ჯილდო მომანიჭეს სტრატეგებმა, ამას სოკრატეს უნდა ვუმადლოდე მხოლოდ და მხოლოდ, რომელმაც არ ისურვა დაჭრილი დავეტოვებინე ბრძოლის ველზე და ჩემთან ერთად ჩემი იარაღიც გადაარჩინა. მე მაშინაც ვურჩევდი, სოკრატე, სტრატეგებს შენთვის მოენიჭებინათ ეს ჯილდო და შენ აქაც ვერაფერში მისაყვედურებ, ვერ იტყვი, რომ ვცრუობ. მაგრამ რაკი ჩემის ღირსებით დაბრმავებულ სტრატეგებს გადაწყვეტილი ჰქონდათ მაინცდამაინც ჩემთვის მოენიჭებინათ იგი, შენ მათზე უფრო დაყინებით მოითხოვდი, რომ სწორედ მე მიმეღო ჯილდო და არა შენ. ნამდვილად ღირდა

მისი ხილვა, მეგობრებო, როცა დელიონთან³ ლაშქარმა გაქცე-
ვით უშველა თავს. მე ცხენოსნებში ვირიცხებოდი მაშინ,
ის — ჰობლიტებში⁴. როცა ჩვენები უწესრიგოდ მიმოიფანტნენ,
ის ლახენტან⁵ ერთად იხვედა უკან. მე შემთხვევით წამოვეწიე
მათ, გაჯამხნევე და აღვუთქვი გასაჭირში მართო არ დაგტო-
ვებთ-მეთქი. მე შემეძლო აქ უკეთ დაგკვირვებოდი სოკრატეს,
ვიდრე პოტიდეაში. თავად არაფრის შიში მქონდა: ცხენით
ვიყავი. უპირველეს ყოვლისა, რაოდენ მაღლა იდგა ის ლახენ-
სულის სიმხნევით. და მე მეგონა, არისტოფანე, შენის
სიტყვებით რომ ვთქვათ, აქ, ათენის ქუჩებში „მიდის“ ის
მშვიდად და ამაყად თვალს ავლებს ირგვლივ“⁶-მეთქი მტრებს
და მეგობრებს. შორიდანვე გეცემოდათ თვალში, რომ
თუ ვინმე გაბედავდა თავს დასხმოდა ასეთ კაცს, იგი შესძ-
ლებდა ღირსეულად დახვედროდა მომხდურს. ამიტომაც
მეგობრითურთ უვნებლად დაბრუნდა უკან. რადგან ბრძოლის
ველზე სულთ ასე უდრეკ მეომრებს თითქმის მუდამ გვერდს
უვლიან და მხოლოდ მას მისდევენ, ვინც უკანმოუხედავად
გარბის ხოლმე.

კიდევ მრავალი რამის თქმა შეიძლებოდა მისდა საქებ-
რად, მაგრამ ეს შეიძლება სხვა მოკვდავთაც ახასიათებდეს.
ყველაზე საოცარი კი ისაა, რომ არავის არა ჰგავს იგი, არც
გარდასულთა, არც ცოცხალთა შორის. აქილევსზე ვერ ვიტყ-
ვით, უბადლოაო: მას შეიძლება ბრასიდა⁷ შევუდაროთ და
არა მრატო ბრასიდა; პერიკლეს შეიძლება ნესტორი⁸ დავუპი-
რისპიროთ, ანტენორი⁹ და მათი მსგავსნი; ერთის სიტყვით,
ყველას თავისი მსგავსნი მოეძებნება. ხოლო რაც შეეხება
სოკრატეს, თუ ვინმესთან მაინც შეიძლება მისი და მისი
სიტყვების შედარება, არა უბრალო მოკვდავებთან, არამედ,
როგორც წყნად ვამბობდი, სილენებთან და სატირებთან
მხოლოდ და მხოლოდ.

XX XVII

ჰო, დასაწყისში მე გამომჩნია მეთქვა, რომ მისი სიტყვებიც
ძალზე წააგვანან იმ სილენებს, შუა რომ იხსნებიან. მართლაც,
თუ ვინმე მოისურვებს ყური უგდოს სოკრატეს საუბარს,

შესაძლოა, პირველად სასაცილოც კი ეჩვენოს იგი. ისეთი სიტყვებისა და გამოთქმების სამოსში ეხვევა ის, რომ გარეგნულად ურცხვი სატირის ტყავს წააგავს მართლაც. სოკრატე ხომ კურტიან სახედრებზე, მჭედლებზე, მეჯადაგეებსა და დაბალებზე მსჯელობს ხოლმე და თითქოს ერთსა და იმავეს იმეორებს მუდამ, ასე რომ, ვინმე გამოუცდელსა და რეგვენს, შესაძლოა, სასაცილოდაც არ ეყოს მისი სიტყვები. მაგრამ საკმარისია გახსნათ ისინიც და ნახავთ, რომ, ჯერ ერთი, ღრმა შინაგანი აზრით არიან სავსე, გარდა ამისა, თავიდან ბოლომდე ღვთაებრიობის ბეჭედი აზრით და მთელ საუნჯეს შეიცავენ საბუნებისა; ერთის სიტყვით, იტყვენ თითქმის ყველაფერს, რისკენაც უნდა ისწრაფოდეს ის, ვისაც სურს სიკეთეს ეზიაროს და მშვენიერებას. აი ყველაფერი, მეგობრებო, რისთვისაც მე სოკრატეს ვაქებ. მეორეს მხრივ, ისიც მოგახსენეთ, რისთვის ვგმობ მას და როგორ შეურაცხყო მე, და განა მართო მე? ასევე მოექცა იგი ხარმიდეს — გლავკონის ვაჟს¹, ევფიდემოსს² — დიოკლეს ვაჟს, და, ვინ მოსთვლის, კიდევ რამდენს, რომელთაც ჯერ ისე მოაჩვენა თავი, თითქოს მათი ტრფიალი სწავდა და მერე, პირიქით, თვითონ იქცა მათი ტრფიალის საგნად. და ამას შენ გეუბნები, აგათონ, რომ არ გაბრიყვდე: ჩვენი გამოცდილება გქონდეს გაკვეთილად და იმ უგუნურს არ დაემსგავსო, რომელიც მხოლოდ საკუთარ შეცდომებზე სწავლობს ჭკუას³.

XXXVIII

როცა ალკიბიადემ სიტყვა დაასრულა, მისმა გულახდილობამ საყოველთაო ხარხარი გამოიწვია დამსწრეთა შორის, რადგან, ჩანდა, ჯერ კიდევ უყვარდა სოკრატე. მაშინ სოკრატემ თქვა: — შენ არც ისე მთვრალი ჩანხარ, ალკიბიადე. წინააღმდეგ შემთხვევაში, აგრე დახვეწილის ხელოვნებით ვერ წარმართავდი შენს სიტყვას, ვერ მიჩქმალავდი იმ ერთადერთ მიზანს, რომლის გულისთვისაც ყოველივე ეს ითქვა და რომელიც მხოლოდ სიტყვის დასასრულს მოიხსენიე და ისიც გაკვირით, თითქოს არც გაინტერესებდეს შუღლი ჩამოაგლო

ჩემსა და აგათონს შორის: მართლაც, ხომ თვლი, რომ შენს მეტს არავის არ უნდა ვეტროფოდე, არც აგათონს ეტროფოდეს ვინმე შენს გარდა. მაგრამ ვერ გაგვაცურე და შენი სატირულ-სილენური დრამა ნათელი გახდა ჩვენთვის. ამიტომ, მოდი მოლოდინი გავუცროთ მას, ჩემო ძვირფასო აგათონ, და ნურავის დავრთავთ ნებას ერთმანეთს გაგვყაროს.

ამაზე აგათონმა თქვა: — შენ მართალი უნდა იყო, სოკრატე. მე მგონია ჩვენს შორისაც სწორედ ამ მიზნით წამოწვა იგი. მაგრამ არაფერი გამოუვა: ავდგები და შენს გვერდით გადმოვალ.

— კეთილი, — თქვა სოკრატემ, — მოდი და აქ, ჩემს ქვემოთ წამოწექ.

— ო, ძევეს, — წამოიძახა ალკიბიადემ, — რამდენი რამ უნდა ავიტანო მე ამ კაცისაგან, რომელიც ყველგან ჩემზე მაღლა დადგომას ცდილობს. მაგრამ, ყოვლად საოცარო, ჩვენს შორის წამოწოლის ნება მაინც დართე აგათონს.

— ეგ შეუძლებელია, — თქვა სოკრატემ, — შენ უკვე მაქე, ხოლო ახლა მე მმართვებს მხარმარჯვნივ მჯდომი მეზობელი შევაქო ჩემი. ჰოდა, აგათონმა შენს გვერდით რომ გადმოინაცვლოს, ის, ცხადია, არ ისურვებს მანამდე თქვას ჩემი ქება, ვიდრე თვითონ არ ვიტყვი მისას. ამიტომ გვატალე, ღვთაებრივო, და ნუ შეგშურდება, თუ ამ ჭაბუკის ქებას ვიტყვი, რადგან დიდი სურვილი მაქვს შევამკო იგი.

— აჰ, ალკიბიადე, — თქვა აგათონმა, — მე აქ ვეღარ მოვიცდი და სოკრატესკენ უნდა გადავინაცვლო, რათა საკუთარი ქება ვისმინო მისგან.

— ეგ სავსებით ბუნებრივია, — თქვა ალკიბიადემ, — იქ, სადაც სოკრატეა, ვერვინ შესძლოს მშვენიერთა თავის მხარეს გადაბირება. ახლაც, ხედავთ, რა მარტივი და დამარწმუნებელი საბაბი მოიგონა, რათა აგათონი გვერდით მოესვა?

XXXIX

ის იყო აგათონი ადგა, რათა სოკრატეს გვერდით დაეკავებინა ადგილი, რომ მახმურთა მთელი ბრბო მოაწყდა კარს და ღია რომ ნახა — ერთი სტუმართაგანი გასულიყო — შიგ

შემოიჭრა და თავისუფალ ადგილებზე მოიკალათა. ყველაფერი მათ ღრიანცელში დაინთქა და დაიწყო, ყოველგვარი წესრიგის გარეშე, ღვინის თავშეუკავებელი სმა. ამიტომ ერქსიმახოსი, ფედროსი და ზოგიერთი სხვა სტუმარიც სუფრიდან აიშალნენ და სახლებში წავიდნენ—წამოვიდნენო,—ყვებოდა არისტოდემოსი. თვითონ კი ძილი მოერია და კაი ხანს ეძინა, რადგან ღამეები გრძელი იყო მაშინ. მხოლოდ გარიჟრაჟზე გამოეღვიძა, როცა მამლები ყიოდნენ უკვე და ნახა, რომ სტუმართაგან ზოგს სუფრაზევე ჩასძინებოდა, ზოგი კი სახლში წასულიყო. ფხიზლობდნენ მხოლოდ აგათონი, არისტოფანე და სოკრატე და დიდი ფიალით სვამდნენ. სასმისი მარცხნიდან მარჯვნივ გადადიოდა და სოკრატე ესაუბრებოდა მათ. მაგრამ შინაარსი ამ საუბრისა არისტოდემოსს აღარ ახსოვდა, რადგან, ჯერ ერთი, დასაწყისისთვის არ უსმენია და, გარდა ამისა, კვლავ ჩასთვლემდა ხოლმე. მაგრამ, რაც მთავარია, — ყვებოდა არისტოდემოსი, — სოკრატემ აიძულა თანამოსაუბრენი დასთანხმებოდნენ, რომ ერთსა და იმავე კაცს უნდა შეეძლოს როგორც კომედიების, ისე ტრაგედიების წერა და დიდი ტრაგიკოსი პოეტი დიდი კომიკოსიც უნდა იყოსო უთუოდ. მაგრამ მათ ძილი ერეოდათ და ყურადღებით ვეღარ უსმენდნენ. პირველად არისტოფანეს ჩასთვლიმა, ხოლო როცა კარგად ინათა — აგათონსაც. ორივე ასე რომ მიაძინა, სოკრატე აღგა და გარეთ გავიდა. არისტოდემოსმა, ჩვეულებისამებრ, უკან გასდია. სოკრატე ლიკეონში მივიდა, კარგად განიბანა, მთელი დღე ჩვეულებრივ საქმიანობაში გაატარა და როცა შებინდდა, სახლისკენ გაემართა განსასვენებლად.

ზენონები

I

1. ფალერონი (Φάληρον) — ათენის პორტი, ქალაქიდან დაახლოებით 20 სტადიონით (στάδιον ≈ 185 მ) დაშორებული.

2. ფალერონელი (Φαληρεύς); ხუმრობა, როგორც ჩანს, სიტყვების თამაშზეა აგებული: *φάλαριος* = *φαλαριός* — ნიშნავს თეთრს, მზინავს, ლაპლაპას — აპოლოდოროსი, ალბათ, მელოტი იყო.

3. აგათონი (Ἀγάθων) — სახელგანთქმული ბერძენი ტრაგიკოსი. დაიბ. დაახ. 436 წ. ძვ. წ. ა. 20 წლისა იყო, როცა თავისი პირველი ტრაგედიით გაიმარჯვა ლენეის დღესასწაულზე (Ἱερὰ λήναια — დიონისესადმი მიძღვნილი ატიკური რელიგიური დღესასწაული). აგათონის ტრაგედიებს, სამწუხაროდ, სრული სახით არ მოუღწევიათ ჩვენამდის. ფრაგმენტები გამოცემულია Nauck-ის მიერ, (Nauck—Tragic. Graec. fragm. Lipsiae, 1889).

4. სოკრატე (Σωκράτης) (469—399 ძვ. წ. ა.) — დიდი ბერძენი ფილოსოფოსი, პლატონის მასწავლებელი.

5. ალკიბიადე (Ἀλκιβιάδης) (450—404 ძვ. წ. აღ.) — პერიკლეს ნათესავი, სოკრატეს მოწაფე, გამოჩენილი ათენელი პოლიტიკური მოღვაწე და მხედართმთავარი პელოპონესის ომში.

6. იგულისხმება სოკრატე.

7. 408 წლიდან აგათონი მაკედონიის მეფის — არხელაოსის (414—399) კარზე ცხოვრობდა და იქვე გარდაიცვალა დაახლ. 400 წელს.

8. აგათონმა გამარჯვება მოიპოვა 416 წ. მაშინ ამ დიალოგის ავტორიც, აპოლოდოროსისა და მისი ნაცნობის მსგავსად, პატარა, ათი წლის ბიჭი იყო (პლატონი დაიბადა 427 წ.).

9. ქორეგტი (χορευτής) — გუნდის წევრი.

10. არისტოდემოსი (Ἀριστοδήμος) — რეალურად არსებული პიროვნებაა, სოკრატეს მოწაფე. მას იხსენიებს ქსენოფონტეც თავის „Memorabilia“-ში. არისტოდემოსი კიდათენელი იყო.

კიდათენი — *Κυδαθῆναι* — ატიკური ფილის — პანდიონისის ერთ-ერთი დემოსი, რომელიც ათენის ფარგლებში შედიოდა და აკროპოლისის სამხრეთით მდებარეობდა.

II

1. დედანში ასეა: *ταῦτα δὴ ἐκαλλωπισάμην ἵνα καλὸς παρὰ καλὸν ἴω.*

2. ეს პასაჟი ბერძნულ სიტყვათა მსგავსებაზეა აგებული და ამიტომ თარგმანში მისი გადმოცემა შეუძლებელია. ანდაზის პირვანდელი ფორმა ასეთია: *αὐτόματοι ἀγαθοὶ ἀγαθὸν ἐπὶ δαίτας ἴασιν*, რაც სიტყვასიტყვით ნიშნავს: კარგები კარგთან თავისით, ე. ი. დაუპატიჟებლად მიდიან ნადიმზე. პლატონმა, როგორც ჩანს, შეცვალა, „*ἀγαθὸν*“ „*Ἀγάθων*“-ით და, ამრიგად, მივიღეთ: *αὐτόματοι ἀγαθοὶ Ἀγάθων ἐπὶ δαίτας ἴασιν*, რაც ნიშნავს: კარგები აგათონთან თავისით, ე. ი. დაუპატიჟებლად მიდიან ნადიმზე. სახელი აგათონი (*Ἀγάθων*) წარმოსდგება სიტყვიდან *ἀγαθός*—კარგი.

3. დედანშია: *μαλθακὸς αἰχμητής*; „ილიადაში“ (XVII, 586—88) აპოლონი ასე მიმართავს ჰექტორს: *Ἔκτορ, τίς κέ σ' ἔτ' ἄλλος Ἀχαιῶν ταρβήσειον, οἶον δὴ Μενέλαον ὑπέτρεσας, ὅς τὸ πάρος περ μαλθακὸς αἰχμητής...*

4. იხ. „ილიადა“, II, 408:

αὐτόματος δέ οἱ ἦλθε βοήν ἀγαθὸς Μενέλαος.

5. იხ. „ილიადა“, X, 224—225:

σὺν τε δὴ ἔρχομένω, καὶ τε προ ὀ τοῦ ἐνόησεν ὄππῳς κέρδος ἔη...

III

1. თანახმად კაპილარობის პრინციპისა.

2. ე. ი. ღვინის სმას შევუდგებით.

IV

1. მ ი რ ი ნ უ ს ი (*Μυρρινοῦς*) — ატიკური ფილის პანდიონისის ერთ-ერთი დემოსი.

V

1. ა ვ ლ ე ტ რ ი დ ა (*ἀβλητρίς*) — ფლეიტაზე დამკვრელი ქალი.

2. ბერძნულ სახლს ორი განყოფილება ჰქონდა: ე. წ. ანდრონი (*ἀνδρών*), რომელიც მამაკაცთათვის იყო განკუთვნილი და რომელშიც სიმპოსიონები იმართებოდა და გინეკეია (*γυναικῆτη*) — „საქალებო“.

3. ევრიპიდეს ჩვენამდე არმოდღეული ტრაგედიიდან „მელანიპა ბრძენი“. ფრაგმენტში ასეა: *οὐκ ἐμὸς ὁ μῦθος, ἀλλ' ἐμῆς μητρὸς πάρα* (Nauck, 484).

6. პლატონი

4. პეონი (*παιών, παιών*) — საგუნდო ჰიმნი, სამადლობელი, საზეიმო, სავედრებელი ან სხვა ხასიათისა, მეტწილად აპოლონისადმი მიძღვნილი.

5. *Ἐρωάς* — სიყვარულის ღმერთი.

6. პროდიკოსი (*Πρόδικος*) — სოფისტი, სოკრატეს თანამედროვე, ავტორი ცნობილი ალეგორიისა „ჭერაკლე ბიწსა და სათნოებას შორის“. ქსენოფონტე, „*Memorabilia*“, II, 1.

7. „ეროტიკა“ (*ἔρωτικά*) — სამიჯნურო კავშირნი, ურთიერთობანი, ზოგადად, ყველაფერი, რაც ეროსს უკავშირდება ან მიემართება.

VI

1. ჰესიოდე (*Ἡσίοδος*) — დიდი ბერძენი პოეტი (IX ს. ძვ. წ. ა.), ავტორი პოემებისა „სამუშაონი და დღენი“ (*Ἔργα καὶ Ἡμέραι*) და „თეოგონია“ (*Θεογονία*).

2. ჰესიოდე, „თეოგონია“, 117—118.

3. პარმენიდე (*Παρμενίδης*) — ბერძენი ფილოსოფოსი, ელენატური სკოლის ერთ-ერთი ფუძემდებელი, ავტორი პოემისა „ბუნებისათვის“ (*Περὶ φύσεως*). მისი სახელი ეწოდება პლატონის ერთ-ერთ დიალოგს. აქ. ციტირებული ლექსის შესახებ დაწვრილებით იხ. H. Diels — *Die Fragmente der Vorsokratiker*, Berlin, 1934, 243 გვ.

4. აკუსილეოსი (*Ἀκουσίλαος*) — არგოსელი ლოგოგრაფოსი (VI ს. ძვ. წ. ა.) სვიდას მიხედვით ავტორი თხზულებისა „გენეალოგიები“. ძირითადად ეყრდნობოდა ჰესიოდეს.

5. დედანში: *ἄνθρα ἄστις ἔρα...*

6. შდრ. „ილიადა“ X, 482: *τῶ δ' ἔμπνευσσε μένος γλαυκῶπις Ἄθρηη.*

VII

1. ალკესტიდა (*Ἄλκηστις*) — პელეასის ასული, მეუღლე თესალიელი გმირის, არგონავტთა ლაშქრობის მონაწილის ადმეტესი. ალკესტიდა დათანხმდა არტემიდეს მიერ უდროოდ განწირული მეუღლის ნაცვლად ჩასულიყო ჰადესში და, ამრიგად, დაეხსნა იგი. მითის თანახმად, ალკესტიდას თავგანწირვით აღფრთოვანებულმა პერსეფონამ, დედოფალმა ჰადესისა, უკან გამოაბრუნა იგი. სხვა ვერსიით ალკესტიდა ჰერაკლემ დაიხსნა ჰადესის ტყვეობიდან.

2. ჰადესი (*Ἅιδης*, იგივე *Πλούτων* ან *Ζεὺς καταχθόνιος*) — საიქიოს უფალი; საიქიო.

3. ორფეოსი (*Ὀρφεύς*) — მითიური მომღერალი და ავტორი მისტიური ჰიმნებისა (ე. წ. „ორფიკული ჰიმნები“), შუზა კალიოპესა და თრაკიის მეფის ეაგრეს ვაჟი, ევრიდიკეს მეუღლე. მითის მიხედვით ევრი-

დიკე გველმა დაგესლა და მოკლა. მეუღლეს დანატრებული ორფეოსი ჰადესს ჩავიდა, რათა უკან დაებრუნებინა იგი. თავისი ჯადოსნური ჰანგებით მან გული მოუღბო ერინიებს, მოაჯადოვა კერბერი და პერსეფონემდე მიაღწია. საიქიოს დედოფალი დათანხმდა მიწაზე დაებრუნებინა ევრიდიკე, ოღონდ იმ პირობით, რომ ორფეოსი ერთხელაც არ შეავლებდა თვალს საყვარელი მეუღლის აჩრდილს, ვიდრე მზის ნათელს არ იხილავდნენ ორივენი. მაგრამ მომდერაღს სულმა წასძლია, დაარღვია აღთქმა და, ამრიგად, სამუდამოდ დაჰკარგა მეუღლე. ორფეოსი დაიღუპა დიონისეს მხლებელი ქალების — მენადების ხელით.

4. აქილევესი (*Ἀχιλλεύς*) — თესალიის მეფის — პელეასისა და თეტიდას ვაჟი, ტროას ომის უდიდესი გმირი.

5. ჰექტორი (*Ἑκτωρ*) — პრიამოსისა და ჰეკუბას ვაჟი, ტროელთა უპირველესი გმირი.

6. ესქილე (*Αἰσχύλος*) — გენიალური ბერძენი ტრაგიკოსი (525—456 ძვ. წ. ა.).

7. დედანში: *θειότερον γὰρ ἐραστής παιδικῶν.*

VIII

1. აფროდიტე (*Ἀφροδίτη; Venus*) — სიყვარულის ქალღმერთი, ზევსისა და დიონეს (სხვა ვერსიით ურანოსის — ზესკნელის უფლის) ასული.

2—3. „ციური“ (*Ὀὐρανία, Venus coelestis*) — აფროდიტეს ეპითეტია. ურანია უპირისპირდება მეორე ე. წ. *Ἀφροδίτη Πάνδημος*-ს (*Venus vulgaris*). აქვე უნდა შევნიშნოთ, რომ *Πάνδημος* — საყოველთაოსახალხოს, საყოველთაოს ნიშნავს პირდაპირ. ამ ეპითეტის ნაცვლად მთარგმნელმა აიღო „მიწიერი“.

4. *καλῶς μὲν γὰρ πρᾶττόμενον καὶ ἄρῳ καλὸν γίγνεται.*

IX

1. *Παιδραστία*; ეს შედგენილი სიტყვა პირდაპირ „ყრმათა სიყვარულს“ ნიშნავს. საქმე ეხება ძველი ბერძნული საზოგადოების ერთ-ერთ ყველაზე უდიდეს ბიწს — მამათმავლობას. მაგრამ ეს სიტყვა ამბივალენტურია, ისევე როგორც ფენომენი, რომელსაც იგი აღნიშნავს. დიდი მორალისტი პლატონი ჰგმობს მამათმავლობის იმ სახეს, რომელსაც ავხორცობა უდევს საფუძვლად და, პირიქით, მთლიანად იღებს მის მეორე სახეს — ღრმასა და ეგზალტირებულ სულიერ სიყვარულს, რომლის წყარო სულიერი ან ფიზიკური სრულქმნილებაცაა (შდრ. სოკრატე — ალკიბიადე, მიქელინჯელო — ტომაზო კავალდერი ან თუნდაც თომას მანის ნოველი „სიკვდილი ვენეციაში“).

2. ელიდა (*Ἔλιδ*) — მხარე აღმოსავლეთ პელოპონესში.

3. ბ ე ო ტ ი ა (*Βοιωτία*) — მხარე შუა საბერძნეთში, მთავარი ქალაქი თებე.

4. ი ო ნ ი ა (*Ἰωνία*) — მც. აზიის დასავლეთი სანაპირო.

5. ა რ ი ს ტ ო გ ო ტ ო ნ ი და ჰ ა რ მ ო დ ი ო ს ი (*Ἀριστογείτων και Ἀρμόδιος*)—ათენელი ჭაბუკები, რომელთაც 514 წ. ძვ. წ. ა. მოკლეს ათენის ტირანი ჰიპარხოსი. შემდეგში მათ ათენელებმა ძველი აუგეს წარწერით „*τυραννοκτόνοι*“ — „ტირანის მკვლელნი“ (დაწვრ. იხ. თუკიდიდე I, 20, VI, 54).

6. დედანში: *Χαρίζεσθαι ἔρασταίς.*

X

1. ბერძნული სიტყვა *νόμος* — ნიშნავს როგორც კანონს, ასევე ადათსაც.

2. მთარგმნელი სიტყვით „მიჯნური“ გადმოსცემს ბერძნულ *ἔραστῆς*-ს, ხოლო სიტყვით „სატრფო“ — *παιδικός*-ს.

3. დედანში: *ταύτη μὲν οὖν οἰηθεῖη ἄν τις πάγκαλον νομίζεσθαι ἐν τῆδε τῇ πόλει και τὸ ἔραν και τὸ φίλους γίγνεσθαι τοῖς ἔρασταίς.*

4. ლ ა ლ ა (*παιδαγωγός*) — მონა, რომელსაც ბავშვის მეთვალყურეობა ევალებოდა. პედაგოგი სკოლაში მიაცილებდა ბავშვს და უკანვე მოჰყავდა მერე.

5. იხ. თ. VIII.

6. დედანში: *αἰσχρῶς μὲν οὖν ἐστὶ πονηρῶ τε και πονηρῶς χαρίζεσθαι, καλῶς δὲ χρηστῶ τε και καλῶς.*

XI

1. დედანში: *ἐάν τις ἐπέλη τινὰ θεραπεύειν ἡγούμενος δι' ἐκείνου ἀμείνων ἔσσεσθαι ἢ κατὰ σοφίαν τινὰ ἢ κατὰ ἄλλο ὅτιοῦν μέρους ἀρετῆς...*

2. ერთ-ერთი ნიშნული ცნობილი პლატონური პერიოდებისა, რომელთა გადმოცემაც თარგმანში უდიდეს სიძნელეებთანაა დაკავშირებული.

3. ა რ ი ს ტ ო ფ ა ნ ე (*Ἀριστοφάνης*) — დიდი ბერძენი კომედიოგრაფი (დაახლ. 444—380 წ. ძვ. წ. ა.).

XII

1. იხ. თ. XI.

2. დედანში: *ἔστι γὰρ ἰατρική... ἐπιστήμη τῶν τοῦ σώματος ἐρωτικῶν πρὸς πλησμονὴν και κένοισιν.*

3. ა ს კ ლ ე პ ი ო ს ი (*Ἀσκληπιός; Aesculapius*) — თესალიელი მეფე და ექიმი, შემდეგში მელიციონის ღმერთი.

4. იგულისხმებიან აგათონი და არისტოფანე.

5. ჰერაკლიტე ეფესელი (*Ἡράκλειτος Ἐφέσιος*) — დიდი ბერძენი ფილოსოფოსი (მე-6—5 ს. ს. ძვ. წ. ა.). მეტსახელად უწოდებდნენ *ὁ Σκοτεινός* — „ბნელი“. დედანში ეს ციტატა ასე იკითხება: *τὸ ἐν γὰρ φησι διαφερόμενον ἀπὸ ἀπὲρ ξυμφάρεσθαι, ὥσπερ ἀρμονίαν τόξου τε καὶ λύρας*. დაწვრილებით ცნობებს მკითხველი იპოვის მაკოველსკის წიგნში: *Досократики I, Казань, 1914*.

6. ასე ესმის მთარგმნელს ბერძნული ფრაზა: *διαφερόμενον δὲ ἀπὸ καὶ μὴ ὁμολογοῦν ἀδύνατον ἀρμόσαι*.

7. დედანში: *ὅ δὴ μελοποιίαν καλοῦσιν*.

8. დედანში: *ὅ δὴ παιδεία ἐκλήθη*.

9. რაკი საქმე მუსიკას ეხება, ერიქსიმახოსი ლაპარაკობს არა ციური ან მიწიერი აფროდიტეს, არამედ მუზა ურანიასა და პოლიმნიას (ლირიული პოეზიისა და ჰიმნების მუზა) შესახებ.

10. დედანში: *ὅν δὲ εὐλαβούμενον προσφέρειν οἷος ἂν προσφέρει*.

XIII

1. კოდი (*ἔρως/βη*) — თაფლის ცვარი;

2. მანტიკა (*μαντική*) — ხელოვნება მკითხაობისა და წინასწარმეტყველებისა.

XIV

1. ანდროგონი (*ἀνδρόγυνος*) — საშუალო სქესის ეს ბერძნული სიტყვა კომპოზიტია: *ἀνήρ* (კაცი) + *γυνή* (ქალი).

2. ეფიალტე და ოტოსი (*Ἐφιάλτης καὶ Ὀτος*) — მითიური ტიტანები, რომელთაც ოლიმპიელთა დამხობა განიზრახეს (იხ. „ილიადა“ მე-5, 385 და შმდ.)

XV

1. ზევსი (*Ζεὺς*) — ბერძნული პანთეონის პირველი ღვთაება, ღმერთთა და კაცთა მამა.

2. დედანში: *ὥσπερ οἱ τὰ θεὰ τέμνοντες καὶ μέλλοντες ταριχεύουσιν*.

3. აპოლონი (*Ἀπόλλων*) — სინათლის, წინასწარმეტყველების, პოეზიის და ექიმობის ღმერთი, მუზათმთავარი — მუსაგეტი.

XVI

1. ქსიმბოლონი, სიმბოლონი (*ξέμβολον*) — სიმბოლო, პირობითი ნიშანი. აქ—ლათ. *tessera hospitalis*. ეს იყო შუა გატეხილი ძვლის ორი ნახევარი, რომელთაგან ერთს მასპინძელი უძღვნიდა ხოლმე სტუ-

მარს, მეორეს კი თვითონ იტოვებდა. შემდგომში, ამ ორ ნახევარს ერთმანეთს რომ მიუახლოვებდნენ, სტუმარ-მასპინძელს შეეძლოთ ეცნოთ ერთმანეთი.

2. *ἐταίριστροιαί* — ტრიბადები, ე. წ. „ლესბოსური სიყვარულის“ მიმდევარნი.

3. ბიჭი — „მამაკაცის ნაფოტი“. ამ კონტექსტში ეს მეტად პოეტური გამოთქმაა და უნებურად გვაგონებს დიდი თანამედროვე ესპანელი პოეტის ლორკას სიტყვებს:

En la agostada senda	გადახრუკულ ბილიკზე
He visto al buen lagarto	მე ვიხილე კეთილი ხვლიკი
(gota de cocodrilo)	(ნიანგის წვეთი)
meditando.	ჩაფიქრებული.

ხვლიკი — „ნიანგის წვეთი“. ეს ერთხელ კიდევ მიგვანიშნებს იმაზე, რომ ჭეშმარიტი პოეზიის ენა მეტნაკლებად იდენტური იყო ყოველთვის.

4. ლათინური სიტყვა *caelebs* — დაუქორწინებელს ნიშნავს.

5. *φίλερασθής* — ნიშნავს კაცს, რომელიც მალე ენთება სიყვარულით.

6. *ჰეფესტოსი* (*Ἥφαιστος*) — ცეცხლისა და მკედლობის ღმერთი ბერძნულ მითოლოგიაში.

7. აქ საქმე გვაქვს პოეტურ ლიცენციასთან (ან, შესაძლოა, ანაქრონიზმთანაც). ლაკედემონელი აღმ. არკადიის ქალაქ მანტინეაში შეიჭრნენ და დაანგრიეს იგი 362 წ. ძვ. წ. ა., ხოლო პლატონის გმირები 54 წლით ადრე მსჯელობენ ამის შესახებ.

8. სტელა (*στήλη*) — სამარის სვეტი.

9. ე. ი. ბარელიეფურ გამოსახულებებს.

10. ლისპეზი (*λίσπαι*) — იგივეა, რაც ქსიმბოლონი (იხ. შენ. მე-16,1).

11. ე. ი. თავი დავაღწიოთ ხელახალი განკვეთის საფრთხეს და ვეზიაროთ ჩვენს პირველბუნებას, მთლიანს და განუყოფელს.

XVIII

1. დედანში: *εἰς δὲ τριπτος ἄριθός παντός ἐπαίσιον περὶ παντός...*

2. დედანში: *εἰς θέμις καὶ ἀνεμέσῃτον εἰπεῖν.*

3. კრონოსი (*Κρόνος*) — ურანოსისა და გეას ძე, ზევსის, ჰერას, პოსეიდონის, დემეტრესა და სხვათა მამა, შემდეგში დაამხო ზევსმა. || იაპეტოსი (*Ἰαπετός*) — ურანოსისა და გეას ვაჟი, პრომეთეს მამა.

4. ანანკე (*Ἀνάγκη*) — ბუნებრივი აუცილებლობა, გარდუვალობა, ღვთაებად პერსონიფიცირებული (ბედისწერა).

5. ატა (*Ἄττη*) — ჰომეროსთან ბედისწერის, უბედურებისა და შურისგების ქალღმერთი.

6. „ილიადა“, XIX, 92—93,

XIX

1. დედანში: *οὐτε γὰρ αὐτὸς βίη πάσχει, εἴ τι πάσχει...*
2. ეს მეტაფორა ალკიდამასს (*Ἀλκιδάμας*) უნდა ეკუთვნოდეს, მე-5 საუკუნის რიტორს და სოფისტს, გორგიას მოწაფეს.
3. ნაწყვეტი ევრიპიდეს ჩვენამდე არმოდლწეული ტრაგედიიდან „*Σθηνέβρια*“ (*Ναύκκ*, fr. 663).
4. ათენა (*Ἀθηνᾶ*) — ზევსის ასული, სიბრძნის, მეცნიერების, ხელოვნების, ხელოსნობის, ძლევამოსილი ომებისა და მშვიდობიანობის მარადქალწული ღვთაება, ატიკისა და ათენის მფარველი.

XX

1. გორგია (*Γοργίας*) — მე-5-4 საუკუნის ცნობილი ორატორი. მისი სახელი ეწოდება პლატონის ერთ-ერთ დიალოგს.
2. „ოდისეის“ ერთი ადგილის (XI, 633—35) პერიფრაზა:
*...ἐμὲ δὲ χλωρὸν δέος ἦρειν,
 μή μοι Γοργεῖην κεφαλῆν δεισοῖο πελῶρου
 ἐξ Ἰδῆω πέμψουσ ἀγαστὴ Περσεφόνηα,*
 გორგონა (*Γοργώ*) — მითიური ურჩხული, რომლის ერთი შეხედვაც კი ქვად აქცევდა კაცს. სოკრატე თამაშობს სიტყვებით: *Γόργειος* (გორგონასი) და *Γοργίας* (გორგია).
3. ევრიპიდე — „იპოლიტე“, 612.

XXII

1. დიოტიმას პიროვნება ბურუსითაა მოცული. ზოგი მას რეალურად არსებულ პიროვნებად მიიჩნევს, ზოგის აზრით კი იგი პლატონის ფანტაზიის ნაყოფია.

XXIII

1. დემონი (*δαίμων*) — ღმერთი, ქალღმერთი, გენია, სული. „დემონიური“ (*δαιμόνιος*) — ღვთაებრივი.
2. პოროსი (*Πόρος*) — ფონი, გზა, დინება, ხიდი. აქ სიუხვეს ნიშნავს და მორკმულებისა და ღვთაების სახედაა პერსონიფიციკირებული.
3. მეტიდა (*Μήτις*) — თემიდას ასული, „სიბრძნე“.
4. პენია (*Πενία*) — სიღატაკისა და გაჭირვების განსახიერება.

XXIV

1. შდრ. რუსთაველი: „მიჯნურობა არის ტურფა, საცოდნელად ძნელი გვარი“; ან, „ვთქვა მიჯნურობა პირველი და ტომი გვართა ზენათა“.

XXV

1. კ ა ლ ო ნ ე (*Καλλονή*) — მშვენიერების ღვთაება.
2. მ ო ო რ ა (*Μοῖρα*) — ბედისწერის ქალღმერთი. ი ლ ი თ ი ა (*Εὐλειθια*) ზევსის და ჰერას ასული, ქალღმერთი მშობიარობისა.

XXVII

1. კ ო დ რ ო ს ი (*Κόδρος*) — ატიკის უკანასკნელი ლეგენდარული მეფე, რომელმაც თავი დასდო, რათა ტროელთა შემოსევისაგან ეხსნა თავისი ქვეყანა.

2.: *διὰ παιδογονίας.*

3. ლ ი კ უ რ გ ე (*Λυκοῦργος*) — დიდი სპარტელი კანონმდებელი, (IX ს. ძვ. წ. ა.).

4. ს ო ლ ო ნ ი (*Σόλων*) — დიდი ათენელი კანონმდებელი (დაახლ. 638—559 წ. ძვ. წ. ა.).

XXVIII

1. ზ ი ა რ ე ბ ა (ინიციატია) 3-საფეხურიანი იყო: 1. განწმენდა (*καθαρμός*). 2. პირველზიარება (*ἡ τῆς τελετῆς παράδοσις*) და 3. კონტემპლაცია (*ἐπιοπτεία*).

XXIX

1. ესაა ორგანო, რომელსაც დავით აღმაშენებელი უწოდებდა „მხედველობაჲ სულისაჲ“ („გალობანი სინანულისანი“).

XXX

1. იხ. თ. XXIV და შეადარე არისტოფანეს სიტყვას — თ. XV.

XXXI

1. პ ს უ კ ტ ე რ ი (*Ψυχή*) — საღვინე ჭურჭელი.
2. კ ო ტ ი ლ ი (*κοτλή*) — სითხის საწყაფი (0,2736 ლ), ე. ი. პსუკტერში ჩაღიოდა $0,2736 \times 8 = 2,1888$ ლ.
3. „ილიადა“, XI, 514.

XXXII

1. ს ი ლ ე ნ ი (*Σειληνός*) — ჰერმესის (სხვა ვერსიით პანის) ვაჟი, დიონისეს აღმზრდელი და მოძღვარი. ძველების წარმოდგენით სილენი იყო ერთთავად გაღეშილი, მხიარული, მელოტი ბერიკაცი, რუმბივით სქელი და მრგვალი. აქ იგულისხმება სილენის ფორმის კარადები, რომელთაც თავიანთი ნამუშევრების, მეტწილად ღმერთების გამოსახულებათა შესანახად იყენებდნენ მოქანდაკენი

2. ს ი რ ი ნ გ ა (σπριγγ) — ერთგვარი მუსიკალური ინსტრუმენტი.

3. მ ა რ ს ი ა (Μαρσάς) — სატირი (ტყის ღვთაება), დიონისეს მხლებელი, ფლეიტაზე დაკვრის დიდი ოსტატი; რომელიც ისე გაკადნიერდა, რომ თვით აპოლონი გამოიწვია შეჯიბრში, მაგრამ დამარცხდა და განრისხებულმა ღმერთმა ტყავი გააძრო მას. ო ლ ი მ პ ო ს ი (Ὀλυμπος) — პლუტარქეს ცნობით (De Musica, 7) — მარსიას მოწაფე, ფრიგიელი მუსიკოსი, ვინც პირველმა გააცნო ელინებს ჰარმონიის წესები.

4. კ ო რ დ ბ ა ნ ტ ი (κορδβαντ) — ფრიგიული ქალღმერთის — კიბელას ქურუმი.

5. პ ე რ ი კ ლ ე (Περικλῆς) — დიდი ათენელი პოლიტიკური მოღვაწე, ბრწყინვალე ორატორი (მე-5 ს. ძვ. წ. ა.).

6. ს ი რ ი ნ ო ს ე ბ ი ანუ სირენები (Σειρήνες) — მითიური არსებანი, რომელნიც თავიანთი მომხიბლავი სიმღერით აჯადოებდნენ მეზღვაურებს.

XXXIII

1. აქ ორი ანდაზაა შეერთებული: 1. οἶνος καὶ ἀλήθεια — ღვინო და სიმართლე და 2. οἶνος καὶ παιδες ἀλήθειαν — ღვინო და ბავშვები სიმართლეს ამბობენ.

XXXV

1. ა ი ა ქ ს ი (Αἶας) — ტელამონიდი, ტროას ომის ერთ-ერთი უდიდესი გმირი, გადმოცემით მოუწყველვლად ითვლებოდა.

2. პ ო ტ ი დ ე ა (Ποσειδαια) — კორინთოს კოლონია მაკედონიაში. 435 წ. ძვ. წ. ა. პოტიდეამ სცადა ათენელთა ბატონობის უღელი გადაეგდო კისრიდან. 5 წლის შემდეგ პოტიდეა დამარცხდა.

XXXVI

1. „ოდისეა“, IV, 242:

2. ჰ ე ლ ო ს ი (Ἥλιος) — მზე.

3. დ ე ლ ი ო ნ ი (Δήλιον) — ქალაქი ბეოტიის აღმოსავლეთ სანაპიროზე, ატიკის საზღვართან. აქ 424 წ. ძვ. წ. ა. ბეოტიელებმა დაამარცხეს ათენელები.

4. პ ო პ ლ ი ტ ი (ὄπλιτης) — მძიმედ შეიარაღებული ფეხოსანი მეომარი.

5. ლ ა ხ ე ს ი (Λάχης) — ათენელი მხედართმთავარი პელოპონესის ომის დროს, დაეცა მანტინეასთან 418 წ. ძვ. წ. ა. მისი სახელი ეწოდება პლატონის ერთ-ერთ დიალოგს.

6. ა რ ი ს ტ ო ფ ა ნ ე — „ღრუბლები“, 362.

7. ბ რ ა ს ი დ ა (*Bρασιδης*) — სპარტელი მხედართმთავარი პელოპონესის ომში. დაიღუპა 422 წ. ძვ. წ. ა. ამფიოპოლისთან.

8. ნ ე ს ტ ო რ ი (*Νέστωρ*) — პილოსის მეფე, ტროას ლაშქრობის უხუცესი მონაწილე.

9. ა ნ ტ ე ნ ო რ ი (*Ἀντήνωρ*) — ტროელთა ბელადი.

XXXVII

1. ხ ა რ მ ი დ ე (*Χαρμίδης*) — პლატონის ბიძა დედის მხრიდან. მისი სახელი ეწოდება დიდი ფილოსოფოსის ერთ დიალოგს.

2. ვეფიდემოსს იხსენიებს ქსენოფონტეც თავის „*Memorabilia*“-ში.

3. დედანში: *καὶ μὴ κατὰ τὴν παροιμίαν ἄσπερ ῥήσιον παύονται γυῖναί.*

XXXIX

1. ლ ი კ ე ო ნ ი (*Λύκειον*) — გიმნასიონი აპოლონ ლიკეელის ტაძრის მახლობლად. შემდეგში იქ ასწავლიდა არისტოტელე.

* * *

თარგმნისას ხელთ გვქონდა „ნადიმის“ შემდეგი გამოცემები:

Platonis Dialogi, ex recensione Caroli Friderici Hermanni, Lipsiae, 1877.

Platonis Dialogi, ex recensione Immanuelis Bekkeri, Ber. 1817.

Platon, Oeuvres complètes, t. IV, partie 2: Le Banquet. Texte établi et trad. par Léon Robin, Paris, 1929.

გარდა ამისა, ვეყრდნობოდით „ნადიმის“ 12 სხვადასხვა თარგმანს ლათინურ, ფრანგულ, რუსულ, იტალიურ, გერმანულ და ესპანურ ენებზე.

ბაჩანა ბრეგვაძე

ს ა რ ჩ ე მ ბ ი

მთარგმნელისაგან	5
ნაღიმი	7
შენიშვნები (ბ. ბრეგვაძე)	80